

ZNOJEMSKO

NAPSAL
BOHUMIL PIPEK

NÁKLADEM
KNIHKUPECTVÍ KLOUDA & OLIVA
VE ZNOJMĚ

I a. benzín a veškeré druhy olejů

d o d á v á

za nejnižší ceny firma

Hejtmánek a spol.,

Znojmo, Loucká tř. 8. Telefon 73.

Nejlépe
doporučena
kavárna

„Corso“

Znojmo,
Husovy sady.

Všem,
kdož cestují do Znojma
doporučujeme vše
nádražní restauraci

A L O I S E
NEDVĚDA
Po celou noc
otevřeno!

Přirodní vína. - Výtečná kuchyně.
Plzeňský prazdroj a
Znojemské pivo.

128

ZNOJEMSKO

Ku potřebě žactva a dospělých

napsal

BOHUMIL PIPEK.

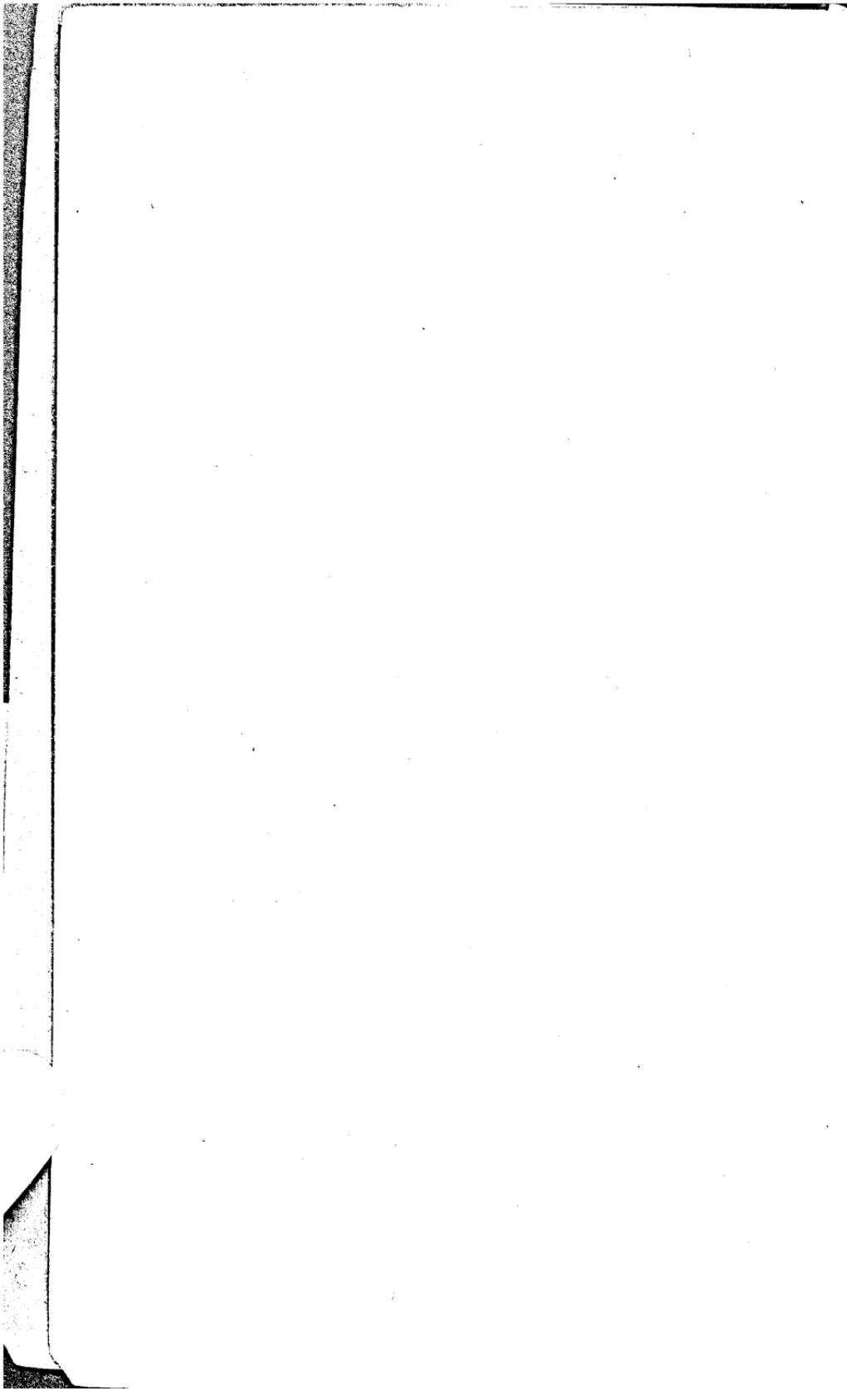

VE ZNOJMĚ 1925.

NÁKLADEM KNIHKUPECTVÍ KLOUDA A OLIVA VE ZNOJMĚ.

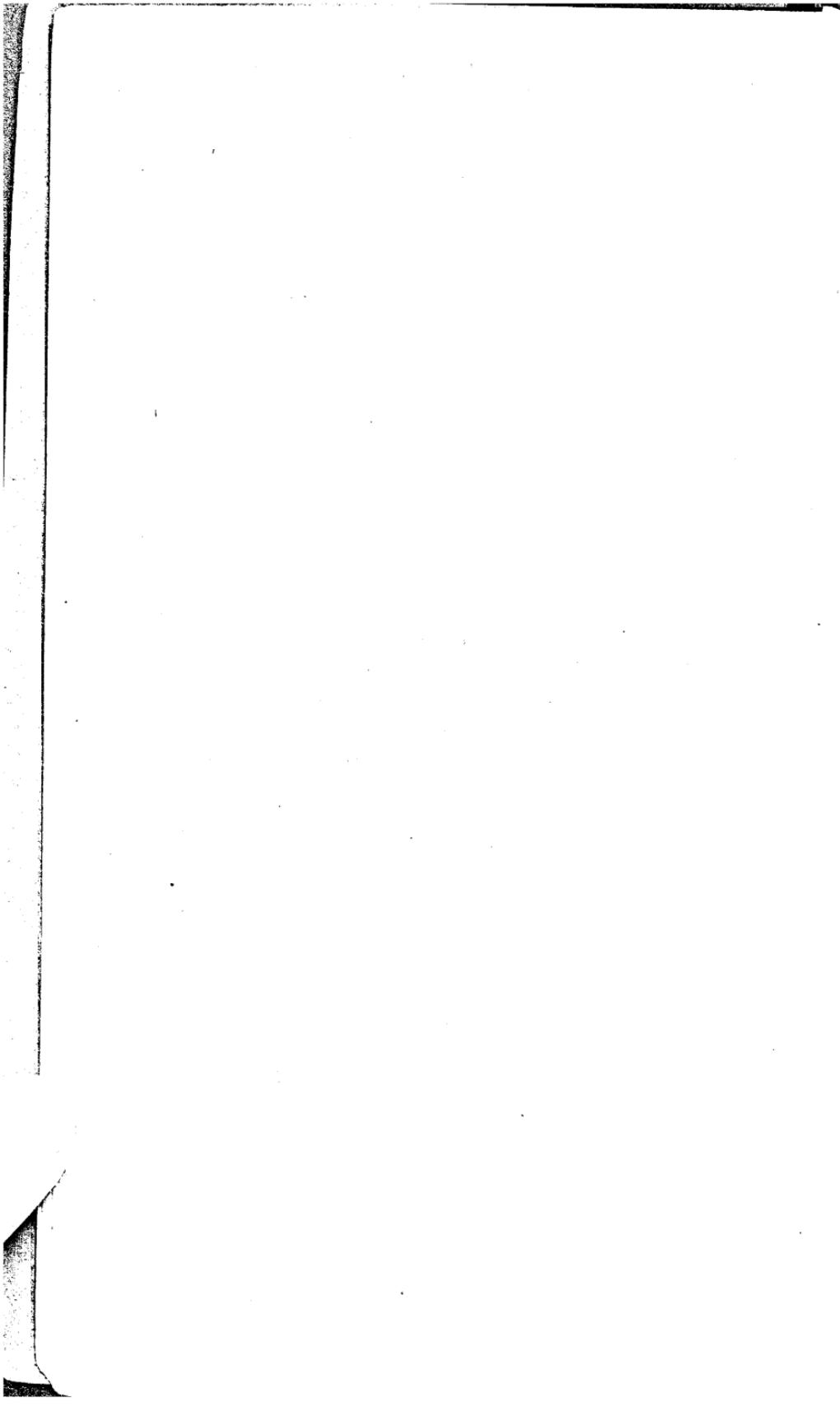
KNIHTISKÁRNA VIKTORA DVOŘÁKA V M. BUDĚJOVICÍCH.

J. G. Schwanck

Všem českým dětem na Znojemsku
věnuji tuto knížku s přáním, aby se z ní učily poznávat
svůj krásný domov a jej milovaly, jak si toho
opravdu zaslhuje, a aby svému rodnému kraji
přesným plněním svých občanských a lidských po-
vinností sloužily vždy ke cti.

BOHUMIL PIPEK.

1. Poloha a velikost.

Okresní hejtmanství znojemské leží v jihozápadním cípu Moravy při hranicích rakouských jsouc tedy pohraničním okresem československé republiky. Patří k němu tři soudní okresy: Znojmo, Vranov a Jaroslavice.

Zeměpisnou jeho polohu určuje $48^{\circ} 43' - 49^{\circ} 2'$ sev. šířky a $15^{\circ} 38' - 16^{\circ} 29'$ vých. délky dle Greenwicha (nebo $33^{\circ} 18' - 34^{\circ} 9'$ v. d. dle Ferra). Rovnoběžka 49. a 16. poledník dle Gr. protínají se na okrese u Jevišovic severně od „Zádušky“, mezi ní a dvorem Němcickým.

Okresní hejtmanství znojemské patří k největším okresům moravským.

Měří: Znojemsko 529,99 km²

Jaroslavicko 272,28 "

Vranovsko 217,65 "

Celkem celý okres 1019,92 km².

Zaujímá asi $\frac{1}{22}$ (4,5 proc.) plochy Moravy a asi $\frac{1}{137}$ (0,73 proc.) plochy celé republiky.

Nejsevernější obcí okresu jest obec Střelice, nejižnější Ječmeniště, nejzápadnější položeny jsou Stálky na Vranovsku a nejvýchodnější Hrušovany.

Největší šířka okresu měřena severně od Jevišovic až na hranici jižně pod Šatovem jest 27,8 km, délka od vtoku Dyje až k nádraží ve Fryšavě činí 55,3 km. Krajní body okresu dotýkají se stran obdélníku o délce 62 km a šířce 34 km.

2. Hranice.

Okres znojemský leží v pohraničním pásmu. Jižní jeho hranice jsou zároveň hranicemi říšskými. Svou polohou stává se důležitým okresem a blízkost hranic vyžádala si mnohých opatření. Na severozápadě a západě lze k okresu znojemskému okresní hejtmanství moravsko-budějovické (okres Mor. Budějovice a Jemnice), na severovýchodě hejtmanství moravsko-krumlovské (okres Mor. Krumlov a Hrotovice), na východě okres mikulovský. Na jihu hraničí s republikou rakouskou v délce asi 82 km. Říšské hranice tvoří na jihozápadě mírná návrší ve výšce 450-520 m; dále jihozápadně od Vranova blízko Ledových slují jest přirozenými hranicemi hluboké koryto řeky Dyje. Hranice řídíce se tokem řeky jsou velmi klikaté a až teprve u „Devíti mlýnů“ přestává Dyje značiti hranice. Odtud jdou nížinou, která je částí úvalu Dyjsko-svrateckého nemajíce přirozené opory. U Jaroslavic Dyje opět blíží se k hranicím, také na jednom místě je překročuje, ale rozhraní obou republik již netvoří. Po světové válce při jednání o mír usilovali některí Němci o posunutí hranic za Znojmo až za Přímětice, Tvoříhráz a Olbramkostel — ovšemže marně.

Přechodů do Rakouska je několik. Jsou to hlavně silnice a železnice. K střežení hranic zřízena je v pohraničním pásmu finanční stráž, jejíž úkol je následovně vymezen:

1. Střežití celní hranice, pohraniční okres a dopravu zboží v pohraničním pásmu, bdít nad tím, aby zachovávány byly celní předpisy;

2. odkrývat a zamezovat podloudnictví; stráž má právo i k domovním prohlídkám;

3. napomáhati celním úřadům při jejich výkonech, zastupovat je a dohlédat na dopravu zboží;

4. zabraňovat vstupu na území republiky i úniku odtud osobám, které se nemohou náležitě prokázati, jmenovitě vojenským sběhům;

5. konati strážní službu po hranicích a i mimo pohraniční pásmo.

Finan. stráž v počtu 5—10 mužů ubytována je v obcích: Hrušovany, Hrabětice, V. Dyjákovice, Hevlín, Ja-

roslavice; Šatov, Znojmo, Ječmeniště, Hnánice, Hatě; Lukov, Čížov, Vranov, Podmolí, Šatov a Stálky. Služba finanční stráže je velmi těžká; jsou to naši Chodové, kteří střehou vchodu do naší republiky a povinností všeho obyvatelstva je práci jím usnadňovati a ulehčovati.

Při železničních přechodech zřízeny jsou v Šatově, Hrušovanech celní úřady, kde konají se celní a pasové prohlídky; rovněž i ve Znojmě je celní úřad, kde se vyclívá zboží přivážené ze zahraničí.

Každý, kdo chce cestovati za hranice, musí opatřiti si pas u okresní politické správy nebo u policijního ředitelství ve Znojmě. Pas musí pak zaslati k ověření (vidování) na konsulát příslušného státu do Brna nebo do Prahy. Pro malý pohraniční styk, hlavně pro obyvatele pohraničních obcí a turisty vydává se povolení pouze ku překročení hranic.

3. Povrch půdy.

Povrch okresu znojemského je součástí vysociny Českomoravské a úvalu Dyjsko-svrateckého. Ze severu a západu tlačí se dovnitř poslední pásy Českomoravské vysociny, jež snižují se očividně a za Znojemem mizí úplně klesnouce v nížinu zvanou úvalem Dyjskosvrateckým. Nejkopcovitějším je Vranovsko, méně již Znojemsко, kdežto Jaroslavicko je úplně nižnaté.

Jihovýchodní výběžky Českomoravské vysociny, zvané planina Novosyrovická postupují Vranovskem dvěma proudy rozdělujice se u Liliendorfu. Jedna větev — Pavlická — postupuje na severovýchod a končí za Pavlicemi a Vranovskou Vsí posledním výběžkem zvaným Pavlický les (405 m); druhá část, Podmolská, táhne se od Liliendorfu k Podmolí a končí u Veskova a Dyje k opcem Podmolským (418 m) a Smochou 436 m vysokou a u Dyje Barákem (408 m).

Planina Novosyrovická ční nejvýše Suchou horou (572 m) nalézající se však na okrese budějovickém; na Vranovsku dvěma vrcholky Stříbrníku

u Chvalatic do výše 507 a 502 m, vrcholem Alte Wiese 489 m, Augustovem 450 m, kopcem Šreflovským 482 m a vrchem Helenin dvůr 465 m.

Větev Pavlická ční nejvíše Kraví horou u Vranovské Vsi 475 m, Silhanou u Vranovské Vsi 435 m a Mühlbergem u Šumvaldu 464 m. Pásma Podmolské je poměrně vyšší a má několik vrcholků čnících přes 400 m. Jest to především Milíkov (Mühlberg) u Čízova 507 m, Liliendorfský kopec 471 m, Kopřivník u Vranova 478 m, Ledové sluje 481 m, Břeckovský vrch (Herterturm) 461 m, Granica 430 m, Hůrka u Lukova 420 m, Vinice 430 m, U studánky (Bründlb.) u Čízova 445 m, atd.

Průrvou řeky Dyje oddělena je od planiny Novosyrovické planina Satovská sáhající až do Rakouska, kde dostupuje větší výše než u nás. Jižně od Vranova vystupuje Vranovský lesem do výše 524 m na samých hranicích; západně od něho taktéž na hranicích je Pomýčský kopec 475 m vysoký, severně u Dyje Lančovský kopec (Beinfeld) 465 m, u Frejštenu Frejštenský vrch 465 m, kopec u Stálek 473 m a Jezerník u Stálek 464 m a u Bítova pak Hraničník 468 m.

Větev Pavlická a Podmolská klesají v rozlehlou planinu Jevišovskou prostírající se od severu od vsí Rozkoše a Slatiny až k Dyji, kde dosahuje nejvyššího bodu Klenkou 400 m; nad Střelicemi vystupuje vrch zvaný Židovský kopec 391 m, Černý les 393 m, u Němcického dvora 392 m, u Bojanovič Žebráky 376 m, severně od Mašůvek vrch U Čihadla 376 m, u Žerůtek Na Dlouhých 382 m, Čekalu u Olbramkostela 391 m, Příčník u Mašůvek 358 m, Mikulovský kopec 364 m, Znojemská výšina u Kasáren 378 m, Býčí skála u Dyje 389 m a Deblínek u Únanova 355 m.

Řekou Dyjí je oddělena od planiny Jevišovské planina Satovská dostupující Sealsfieldovým kamennem výše 397 m, Starým vrchem (Altenberg) u Kounic 345 m, Kraví horou u Znojma 325 m a Žalovem (Gramenb.) u Havraník 359 m.

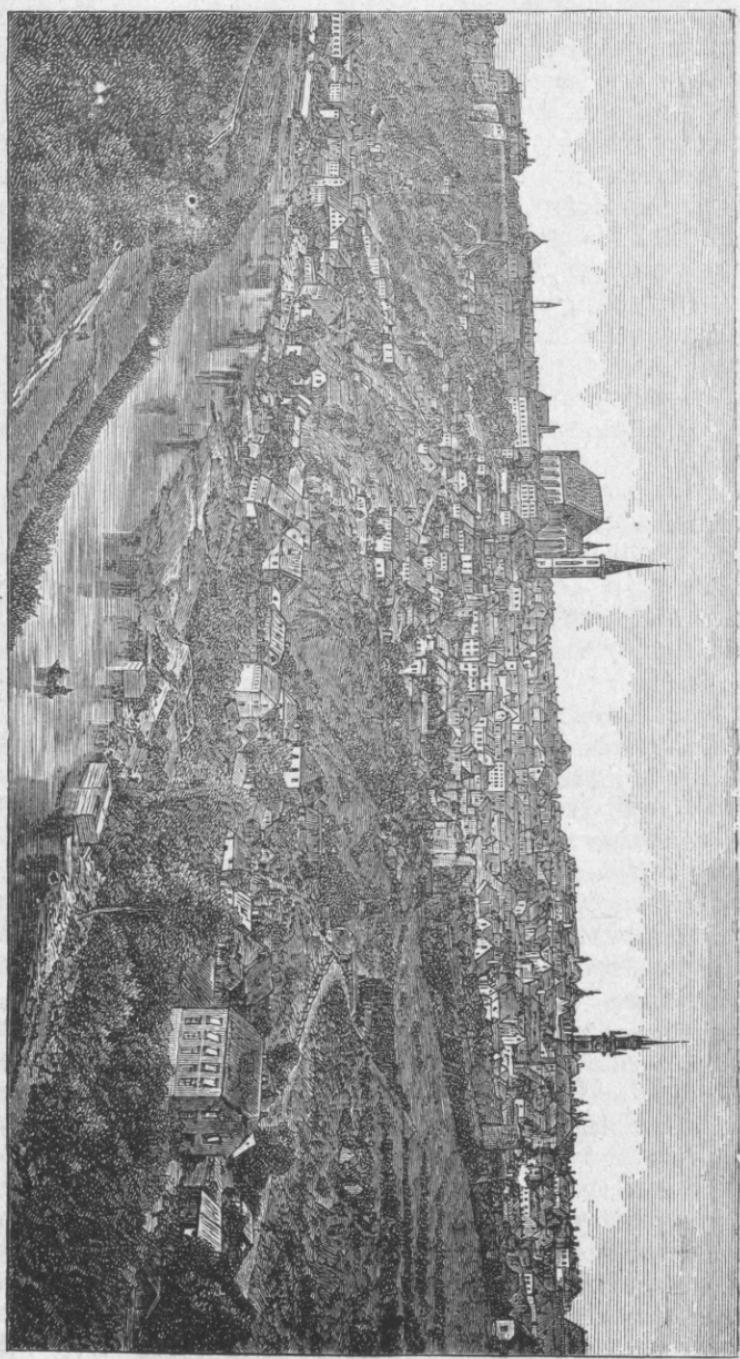
Planina Jevišovská i Šatovská klesají na východ v úrodnou nížinu průměrné výše 200 m nad mořem. Z nížiny vyčnívají některé pahorky nad 250 m, ale celkem velmi zřídka. Jest to Hochfeld u Chvalovic 270 m, Alter Weingarten jižně od Dyjákovicek 294 m, u Ječmeniště Schatz 294 m a Lampelberg 292 m, u Bohumilic Sexenberg 291 m a u Olexovic Dvorská 271 m. Nejvyšším bodem okresu je Vranovský les 524 m, nejnižším výtok Dyje a Jevišovky 176 m. Nejvíše položenou osadou je Liliendorf 460 m (samota Helenin dvůr 465 m, Osnovice 462 m). Nejníže leží Hevlín 177 m n. moř. Výslednicí povšechného sklonu půdy Znojemská jest směr jihovýchodní značený tokem Dyje a Jevišovky.

4. Vodstvo.

Životní tepnou okresu je řeka Dyje, která vine se jižní částí okresu od jihozápadu k jihovýchodu tekouc s počátku hlubokými údolími, jež podobají se caňonům americkým, dosahují 120—200 m hloubky a nepřesahují 200 m šírky, a za Znojmem rozlévá se v širou a úrodnou rovinu. Zdá se, jako by za Znojmem vyprostila se z pout, která svírají a tísni její tělo. Bystře spěchající vlny hučící zlobně v úzkém vězení rozlévají se za Znojmem radujice se ze svobody a jakoby unavena přestálým zápasem odpočívá řeka a v klidu se valí k svému cíli. Jest důležitou tepnou jižní Moravy a bude jí zvláště v té době, až přetnou ji hrázemi a sily její dosud nevyužitkováné zmocní se lidský duch a donutí ji tvořit a ne ničit. I dnes má svoji důležitost. Nebylo by znojemského zelinářství, nebylo by turistiky slibně se zvláště na Vranovsku rozvíjející, nebylo by pokročilého hospodářství na Jaroslavicku. Snad průmyslově dala by se více využiti — ale to je otázkou budoucnosti. Přehrady projektované u Vranova, Bítova a konečně i u Znojma učiní tento kraj průmyslovým a vodní síla změněná v nový zdroj — elektrinu — stane se základem k velkolepému průmyslovému rozvoji a tím základem většího hospodářského blahobytu.

Na půdu okresu vstupuje severně od rakouského městečka Drosendorfu ve výši 362 m. Hlubokým

údolím, sevřeným zarostlými stráněmi a příkrými skalisky, která tyčí se na levém břehu do výše na 500 m, teče k první osadě na Znojemsku k Frejštejnům přijavši dříve potok od Stálek. Ve Frejštěně vtéká se do ní s pravé strany potok Křeslík přítékající od Šafova. Od Frejštěna věrnu svému původnímu směru razí si Dyje cestu přes veškeré překážky k Bítovu. Tok její klikatý jak modrá stužka vine se na dně hlubokých caňonů, obtéká hrdy Cornštýn, pod jehož patou přijímá s levé strany Želetavku protékající malebným Bítovem. U Bítova mění Dyje náhle svůj tok obracejic se téměř proti původnímu svému toku, tvoří tak pod Cornštýnem ostrý úhel a spěje přes skály a balvany do cesty se stavějících k Vranovu, přijmouc dříve s levé strany potok Stíatarský. Před Vranovem příkré stěny vězení se rozestupují, řeka se uklidňuje a zvolna teče Vranovem. Omývá boky Vranovského lesa a pásmá Liliendorfského a tvoří pod Ledovými slujemi říšské hranice. Levý břeh její náleží Československu a pravý republike rakouské. Obtéká rakouský Hardegg, kde jediný most spojuje oba břehy a tím i obě republiky. V lesnatých stráních klikatí se řeka jako had a u zřícenin Nového Hrádku tvoří pěkný ostroh, z něhož je krásný pohled na řeku; zdá se, jako by zde tři až čtyři řeky se stýkaly. Od Nového Hrádku teče stále čarokrásnými údolími, klestí si cestu překázkami, čerí a pění se zpívajíc svou vítěznou píseň, jež rozléhá se v tichu lesů a skal. Od údolí Kostelního lesa (Kirchenwald) opouští říšské hranice a zachovává svůj směr až za malebné údolí „Devíti mlýnů“, kde obrací se na sever, rozděluje vinorodou traf „Schobes“ proslulou znamenitým vínem. Východně od „Býcí skály“ mění svůj směr v západní. Spěchá údolím zvaným „Einsiedel“, kde rád prodléval americký básník Charles Sealsfield (Karl Postel), jenž také na pravém břehu má zasazenou desku směrem ke Znojmu. U Znojma zřízeny jsou péci města a vojenské správy pohodlné plovárny a koupání za letních veder v chladivých vlnách je příjemným osvěžením. Pod Kraví horou obrací se na jih — břehy se nízí a za klášterem Louckým vtéká do nížiny. U Oblekovic otáčí se k severovýchodu, ale po krátkém toku již

u Dobšic teče původním směrem jihovýchodním. Před Znojmem vtéká do Dyje potok Granica pramenící u Veskova, jehož dolní tok před ústím protéká podobným údolím jako Dyje a obě údolí tvoří dva nádherné ostrohy. Na jednom strmí hrad Znojemský, hrdé sídlo Přemyslovčí, zatím co protější strmí nad řekou příkrými skalisky a strání, na jejímž vrcholu leží část Znojma, Hradiště. Boky ostrohu znojemského upraveny jsou znojemským okrašlovacím spolkem. Ovinuty jsou cestičkami s pohodlnými sedátky, s nichž je krásný pohled do údolí, boky ostrohu pod Hradištěm jsou majetkem soukromým, ale velkou péčí upraveny v řady úzkých zahrad nad sebou a na nejvyšším skalisku tyčí se skleněná besídka. Za mlýnem Trausnickým vlévá se do Dyje potok Mašovský hlubokým údolím zvaným Mločí údolí a je pěknou turistickou partií.

U Strachotic vstupuje Dyje na půdu Jaroslavicka. Teče stále rozsáhlou nížinou, zvolna valí své vody zavlažujíc rozkošné lučiny, úrodná pole a vinice. Na pravém břehu přibírá potok Daníž spojený s potokem Vrboveckým, na levém břehu vtéká pak potok Hevlinský a Onšovský.

Okres opouští Dyje ve výši 176 m klesnuvší o 186 m na trati téměř 125 km dlouhé. Hloubka řeky nepřesahuje nikde 3 m, má však četné víry a každého roku pohltí její vlny četné oběti. V létě vysýchá, až mnohdy místy mění se v nepatrý potůček, za to v době jarního tání mění se v dravou saň, která ničí vše, co v cestě ji stojí, a působí tím mnoho škod. Postavením přehrady má tomu být zabráněno.

Severní částí okresu teče Jevišovka, která pramení na Mor. Budějovicku u Martínkova a téměř stále zachovává svůj jihovýchodní směr. Jest nepatrnnou říčkou, ale dravou — která za prudkých lijáků mění se v dravý proud a způsobovala v dolní části své mnoho škod. Proto postavena u Jevišovic zemským a státním nákladem v r. 1894—1897 mohutná nádržka, která zachycuje přebytečné vody. Hráz nádržky je 120 m dlouhá a 25 m vysoká a široká v základech 16 m. Zachycuje asi 600.000 m vody. U Jevišovic přijímá na levém břehu Stře-

ličku, u Prostoměřic Křepičku, u Lechovic Skaličku a u Hrušovan potok Mackovický. Na pravém břehu vtéká do Jevišovky u Plavče potok Plenkovichký, složený z Mramotického a Kraeveckého, a u Lechovic Mlýnský. Nejkrásnější částí Jevišovky jest její úzké koryto u Jevišovic, které svou malebností vyrovná se údolím Dyje a rovněž údolí, jímž protéká Střelička, je čarokrásné.

Jezer na okrese není; rybníků bývalo mnoho — na jevišovském panství asi 34. Nyní jsou vypuštěny a dno jejich proměněno v louky a pole. Z jevišovského rybníkářství zachovaly se 3 rybníky u Bojanovic v lesích, z nichž Jankovec je největší. Na panství znojemském je největší rybník Plenkovichký (20 ha), u Olbramkostela je rybník Šimberský veliký asi 12 ha. Město Znojmo snaží se v poslední době obnovití některé staré rybníky a zabezpečiti tak kraji hojnost ryb.

5. Podnebí.

Znojemsко patří k nejteplejším okresům moravským, jakž patrno již na plodinách, jež se tu daří. Nejteplejší částí je část jižní a východní. Sklon půdy — jižovýchodní, je sám již velmi důležitým podnebným činitelem. Část severní a kopcovité Vranovsko má podnebí drsnější. V jižní části Znojemska a na Jaroslavicku daří se výborné víno, kukuřice, na Mikulovicku dozrávají ranné třešně. Žně bývají zde až o týden dříve než v okolí Jevišovic a na Vranovsku. I v zimě je rozdíl podnebný patrný. Ranný nebo pozdní sníh v severní a západní části okresu mění se v okolí Znojma a Jaroslavic v déšť; dříve také zde sejde, zatím co onde leží ještě několik dní. Příjemné podnebí má samo město Znojmo, takže stává se oblíbeným sídlem pensistů a lidí churavých. Trpí však často prudkými větry. Na Jaroslavicku znepríjemňují pobyt hejna komárů. Na Vranovsku nejzdravějším je město Vranov, chráněné před nepohodou vysokými stráněmi, a stává se proto cílem obyvatelů měst, kteří rádi zde podobně jako na Bitově tráví svou dovolenou.

Průměrná teplota je $8^{\circ}8$ C. Nejvyšší je 39° . V severní oblasti nepřesahuje roční průměr 7° a nejvyšší teplota letní není přes 37° C. Severní a západní část jest také deštivější, vodních srážek tu bývá 550 mm, na Znojemsku 500 mm (Znojmo 400—450 mm) a na Jaroslavicku 480 mm. Tlak průměrný jest 747 mm, maximum dosahuje 767 mm. Větry většinou jsou západní, po případě jihono- nebo severozápadní.

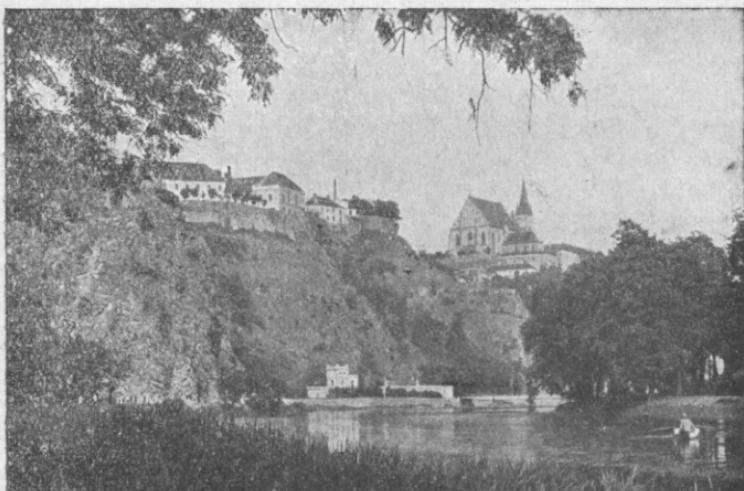
6. Z říše přírody.

Charakteristických zvláštností ať v květeně nebo v živočišstvu, po př. i v nerosteck Znojemsko nemá, ač není snad chudé svým přírodním majetkem.

Květena vyznačuje se většinou téměř jedinci jako okolní kraj. Část severozápadní je lesnatá a mezi lesy rozhlázeny jsou lány polí, na kterých pěstují se běžné druhy obilí, hlavně žito, oves, ječmen a ve výhodnějších místech i pšenice; za to jihozápadní část okresu teplejší a úrodnější rodí vinnou révu, různé druhy zeleniny, z níž okurky mají pověst světovou, lány pšenice střídají se s lány kukuřice nebo cukrovky. Z ovocného stromoví daří se dobře třešním, meruňkám, broskví a vlašským ořechům. Většinou pěstují se ranné druhy a vlivem teplejšího podnebí i dříve dozrávající než jinde. Ovocné naše trhy lákají kupce z daleka a na vagony se odváží z našeho okresu třešní, meruněk, broskví a vší zeleniny. Vinná réva pěstuje v jižních částech okresu. Hranice jejího pěstování tvoří obce Podmole, Citonice, Přímětice, Únanov a Mikulovice. Vinobraní je svátkem našim rolníkům a četné sklepy za obcemi skrývají veliké množství vína znamenité chuti.

Lesy jsou ponejvíce jehličnaté a to hlavně smrkové, borové a modřínové. V teplejších částech okresu jsou hojně i lesy listnaté, v nichž pěstuje se dub, buk a habr. Obal vynikají krásou a rozlehlostí. Na kamenitých stráních údolí Dyje mezi Vranovem a Znojemem roste následkem větrů borovice jako horská kleč. Na Jaroslavicku vyrostly pěkné lesíky akátové. Stráně porostlé jsou nádhernými keři, které v době květů i v době zrání jako pestrou mosaikou jsou

vykládané: svída, dřín, krušina, klokoč, ptačí chléb, kalina, bez obecný i červený, hloh, líska, brslen a j. jsou velmi hojně. Na strmých stráních, kde není možno uchytiti se keři, zbarvuje šed' skal svým zlatým květem tařice skalní, dále koniklec, netřesk, květel, a na podzim rozchodník. A mezi nimi vykvěte třemdava bílá, lilie zlatohlavá, medovník, bělozářka, chrpa a astra chlumní. Ve vysokých lesích roste brambořík, z popínavých plamének a chmel, v řece pryskyřník říční, růžové rdesno a šmel; na březích najdeme vratič, pupalku, mydlici, svlačec atd. atd.

Znojmo od Dyje.

A na úborech vyrostl i blín, zazářil svými bílými květy durman, prostá pipla, pilát a máčka tlačí se k slunci výš. V překvapujícím množství rostl hojně pcháč, na lukách zasvitl svými fialovými květy ocún a v temných lesních údolích, kam slunce nemůže, rostou různé druhy krásného kapradí. Jako vzácnost sluší uvéstí prvosenkou prostřední rostoucí u Hardeggu v údolí Dyje a u Hrušovan kuřičku svazčitu, astru bahenní a proskurník. Květenu našeho kraje vědecky prozkoumal prof. A. Oborný.

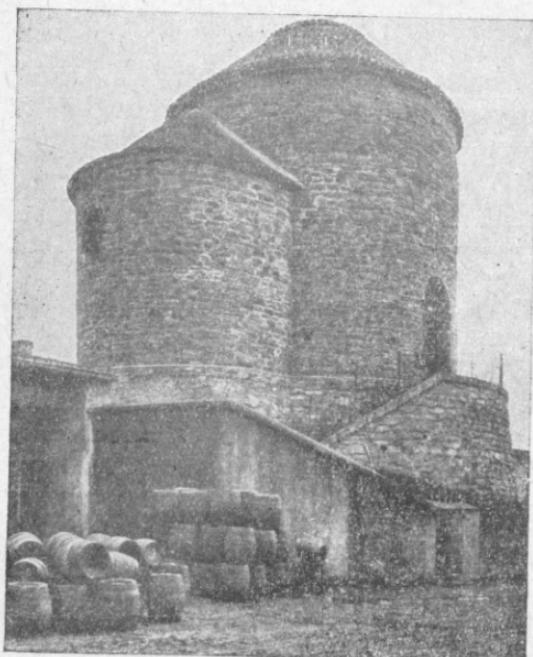
Živočištvo vlivem různosti podnebí i krajinného rázu je velmi rozmanité a hojně. Severozápadní

část převládá ssavci, jihovýchodní drobným ptactvem a hmyzem. V rozsáhlých lesích v oborách prohánějí se jeleni a na krásné tiché lesní louky často vychází srnčí rodina. V polích je hojně zajíců a ve skalnatých stráních kol Dyje, kde je mnoho skrýší, žijí četné šelmy kunovité, jezevci a lišky. Hrubou a písčitou půdu prohrabávají hraboši, syslové a divoci králíci. Tu a tam vyskytuje se i vydra a tchoř. Hojní jsou netopýři, rejskové a křečkové. Rozmanitého ptactva je v kraji hojnost. Velikých dravců není, ač tu a tam i orel sem zabloudí. Z menších četné jsou poštolkы a káně. Ve skalách podle Dyje hnízdí výr a sovy, kterých je zvláště velmi mnoho. Na Vranovsku, jak již jméno ukazuje, jest velmi hojná vrána popelavá. I strak je mnoho. V okolí Znojma hnízdívá tetřívek, v lesích objevuje se datel; četná je žluva a kukačky. Nejrozmanitější je drobné ptactvo. V houštinách až mnohdy u samých lidských přibytků hnízdí slavík. S ním pěnice černohlávek a pěnice španělská svým zpěvem oživují kraj. A jim vydatně pomáhají lindušky, sedmihláskové, drozdi, strnadi, skřívánci, sýkorka, parukářka, konipas a bělořit. U Dyje jsou četní rákosníci několika druhů, na vlhkých lukách konipas žlutý, ve skalách hnízdí drozd skalní a rorýs. Třešně lákají dlasky a špačky, jenže tito nejsou vitanými hostmi a hubí se. Podobně pronásledovány jsou na vinohradech koroptve. Z vodního ptactva v zátiších řek a rybníků jsou divoké kachny, bukač, chřástal, lyska, slípka zelenonohá a ledňáček. V polích hnízdí i drop malý. Jsou i jiné četné druhy drobného ptačího národa, jež oživují naše lesy a širé lány — a ovšem, neschází ani vrabčák všudy přítomný.

Na výslunných stráních vyhřívává se ještěrka zelená a zajímavá je i ještěrka zední. Z hadů žije zde užovka obecná, užovka Aeskulapova a hladká, kterou považují mnozí za zmiji, a proto ji hubí. Jedovatých hadů v kraji není, za to však mnoho žab a zvláště ropuch, které v kraji na hmyz tak bohatým se lehko obžíví. Zajímavým jest mlok, který žije u nás dosti četně. Krásné údolí potoka Mašovického nazváno pro množství mloků údolím Mlocím.

Běžné druhy ryb žijí i v Dyji, Jevišovce a

Želetavce. Chov ryb není u nás tak vyvinut jako jinde, jen město Znojmo ve svých rybnících hledí si pěstění ryb a lov rybníka Plenkovického bývá zajímavým. Nejhojnější je kapr. Raci jsou jen v Jevišovce a jejích přítocích. V Dyji vymřeli úplně.

„Pohanská“ kaple ve Znojmě.

Mlžů a plžů je hojnost. Hmyzu nejvíce je na Jaroslavicku. V teplém podnebí za tři léta dospívají tu chrousti, kteří na stromoví nadělají velmi mnoho škod; rovněž zobonoska jabloňová, květopasi, bekyně, bourovec prsténčitý, pídalka, zavíječ a mšice jsou pravou metlou zdejšího ovocnictví. V třešňových sadech škodí pilatka a pestřenka, na vinicích obaleč révový a i mšice revová. Ze vzácnějších druhů vyskytuje se tu mlynařík, zdobenec, nachovec, lyšaj vrbový a pryšcový, smrtihlav, drvopleň maďalový, kudlanka nábožná, martináč veliký a i krásný Apolo. Jinak jako všude, tedy i zde nacházíme různé bělásky, babočky, otakárka a jasoně, z brouků svižníka, zlat-

hlávka, tesaříka obrovského, nosatce révového, roháče a i saranče a kobylka je četná.

Chov domácího zvířectva užitkového je vyhlášen. Stačí plně potřebě domácí, ale též hojně se využívá. Dobytci trhy znojemské a zvláště koňské jsou vyhlášeny a navštěvovány kupci z celé republiky. Ovce chovají se na Jevišovsku a Vranovsku. V poslední době věnuje se péče chovu ušlechtilých druhů užitkových opeřenců a to hlavně ve Znojmě, kde touto tichou a záslužnou činností zabývá se spolek pro chov opeřenců. Též spolek pro chov králíků stará se o rozšíření chovu králika domácího.

Neroztným bohatstvím byl okres od dávných dob proslaven. Půda okresu je většinou ze šedé ruly, která jsou podstatou Českomoravské vysociny táhne se sem ze severu a západu. Složena je z bílého živce a světlé slidy. Místy vyskytuje se i slida tmavá a červený živec, takže žula dostává červenějšího zabarvení. Vrstvy žulové jsou velmi pěkně znatelné na příkrých skalách kol Dyje. Místy bývá křemen vyloučen, takže rula nabývá typu ruly čočkovité, na Kraví hoře u Znojma má slídu různoběžně složenou, takže podobá se žule. U Vranova chová v sobě rula granáty a po zvětrání objevují se tyto na povrchu. V rulách uloženy jsou pruhy amfibolu. Tyto pruhy začínají u Vranova a táhnou se k Frejštejnu a Bílovu, k Chvalaticům a Šreflové a odtud na Budějovicko. Barvy jsou rozmanité zelenavé a černavé. Vedle amfibolu vystupuje z ruly prahorní vápenec a to od Čízova k Hardeggu a ke Zblovicům a na Jemnicko. U Zblovic otevřely se lomy vápenné a mramorové, ale zůstaly nevyužitkovány. Na úlomcích vápence nacházejí se otisky stromků a mechů (dendrity). Od Vranova na sever, pak u Jevišovic, Černína a Bojanovic nachází se hadec.

Zvětráním živců v rulách povstala mocná ložiska kaolinu, a to hlavně u Přímětic, Kravská a Mašůvek, a dala vznik bohatému průmyslu hliněnému. U Želetic a Domčic a západně od Znojma vyskytuje se břidlice hlinitá a ze severovýchodu k Olexovicům tláčí se z Brněnska žulový masiv syenitový. Mezi Tasovicemi a Načeraticemi je ostrůvek permský znatelný červenou barvou. Ve štěrků Jevišovky nalezly se i vltaviny.

Východní část okresu a to celé Jaroslavicko a na Znojemsku od Hor. Dunajovic, Těšetic, Znojma a Šatova prostoupena je mladšími třetihorami (miocénem). V třetihorních vrstvách jilovitých nalézají se peckovité pískovce dosahující značné velikosti. V jedné takovéto pecce nalezeny byly otisky skořicovníku. V těchto vrstvách vyskytují se drobné i velké skrápky dávných živočichů.

V poříčí Dyje a Jevišovky rozkládají se čtvrtihorní útvary, jež jsou dílem nepravé žlutnice, místy štěrky a písky.

Z užitkových nerostů využívá se ložisek hlíny kaolinové, na doły mramoru u Zblovic se zapomíná, přestalo se dolovat na tuhu, která se nachází u Podmyče. V poslední době nalezeny slabé vrstvy hnědého uhlí u Mikulovic.

7. Turistika.

Málokde sneseno je na malém kousku země tolík krásy jako u nás v naší milé republice Československé. Nemáme sice moří, která dodávají zemím půvabu — ale máme své krásné hory, máme řeky lemované temnými bory, pestrými skalisky a zelenými lučinami, máme města, v nichž každý kout a dům vypraví nám o naší minulosti krásné i žalné, máme hrady a zámky, tyčící se hrdě na strmých skalách a ostrozích vod a údolí. Cím více poznáváme tuto krásu, tím více milujeme i svou krásnou zemi.

A jedním z nejkrásnějších koutků naší republiky jest Znojemsko. Ať zabloudíme do Podyjí nebo na Jevišovsko, všude nacházíme rozkošné koutky, na něž nezapomínáme a k nimž se vždy rádi vracíme. Dnes nejnavštěvovanější je romantické Podyjí zvané právem jihomoravským Svýcarskem. Divukrásné údolí řeky Dyje, nad nímž ční vysoké a strmé skály korunované hrady a zámky, jest pravou klenotnicí přírodních krás.

Nejlepším východiskem do Podyjí jest město Znojmo. Staré sídelní město údělných knížat, město Přemyslovo, jak nazval je pan president Masaryk při své návštěvě ve Znojmě dne 20. června 1924. Jeho ulice i domy mluví k nám o slávě i utrpení a vzkří-

šení českého života. Metropole jihomoravská, Němci hrdě zvaná předměstím Vídň, zapomněla na svůj původ, zapomněla, že za svou slávu, bohatství i moc vděčí českým knížatům z českého rodu Přemyslova a přes půltisíciletí hlásilo se k nepřátelům českého národa. Půltisíciletí trvala poroba, půltisíciletí byl český člověk ve Znojmě psancem a rabem z milosti trpěným. Ale přišlo Vzkříšení a na vysoké věži znojemské radnice v mlhavém jítru zimního dne zavlál hrdě prapor běločervený. Znojmo patří k nejkrásnějším městům moravským. Čisté a úpravné ulice i domy, moderní obchody, kulturní ruch učinily ze Znojma pravou perlu jihomoravskou. Krásný park, táhnoucí se městem, je duší a plícemi Znojma.

Nejstarší částí města je hrad stojící na příkrém ostrohu nad Dyjí a potokem Granicou. Ze skvělého knížecího hradu zbylo však jenom základní zdivo. Ostatní stavby jsou pozdějšího původu. Ve vlastním hradě umístěno je nyní museum Podyjí a bohatý archiv počínající rokem 1280. Ostatní části hradu byly prodány nepochopením a snad i zlým úmyslem bývalé německé správy a přeměněny v pivovar. Z nádvori hradního i pivovarského je rozkošná podívaná do údolí Dyje, jež svojí krásou je jedinečná a zvláště na jaře, kdy protější straně zastkvějí se bílým a růžovým květem ovocných stromů. Mezi pivovarem a hradem stojí nejstarší památka stavitelská — románská kaple pocházející z XII. století, vyzdobená uvnitř pěknými freskami znázorňujícími první česká knížata. Pod hradem kupí se na sebe domky, tulíce se k hradu jako kuřátká ke kvočné — toť bývalé podhradí zvané nyní Staré město. Před vchodem do hradu stojí německé reál. gymnasium a vedle něho býval minoritský klášter z doby Přemysla II., který zde byl po bitvě na Moravském poli pochován. Na budově gymnasiijní jsou znáti ještě stopy klášterní budovy. Jdouce od hradu na nám. Svobody, míjíme budovu okresní politické správy, bývalý palác Albrechta z Valdštýna. V budově před okr. hejtmanstvím býval krajský úřad. Na náměstí Svobody stojí několik starých budov bývalých paláců šlechty a bohatých měšťanů. V býv. paláci Ugártové, kde nyní je Průmyslová banka, ubytován byl v r. 1809 císař Napoleon. Z náměstí Svo-

body ulicí Obrokovou přijdeme na nám. Masarykovo. V ulici Obrokové stojí budova staré radnice s krásnou typickou věží 80 m vysokou vystavěnou v XV. století. Nynější radnice je o něco výše v domě Goltzové, kterýžto Goltz byl plukovníkem Valdštýnovým. Tam uchována je vzácná rukopisná městská kniha vyzdobená četnými drobnomalbami ze stol. XVI. Náměstí Masarykovo lemováno je na dolní části klášterem kapucínským. Vchod na náměstí uzavírá věž Vlkova, zbytek to hradeb. Z Obrokové ulice ulicí Zelinářskou přijdeme do úzkých uliček starého Znojma a k chrámu sv. Mikuláše, založenému Karlem IV. v r. 1338. Proti chrámu jest kaple sv. Václava, mající dvě svatyně. Dolní část je starší románská a pochází z XII. století, horní část gotická vystavěna byla za Václava IV. Z náměstí Svobody ulicí Kramářskou vejdem do ulice Goethovy, kde po pravé straně na rohu České ulice stojí dominikánský klášter založeným v r. 1222. V klášteře je bohatá knihovna a archiv. Na nám. Komenského stojí budova českého reál. gymnasia a štíhlý pomník Osvobození. Po obou stranách Komenského nám. na místě bývalých příkopů je městský park, kde dosud jsou patrný zbytky hradeb a věží. V horní části Husových sadů tyčí se stavba Sokolovny se stadionem. Na konci pak je pomník amerického spisovatele Sealsfielda. Na nám. Divišově stojí synagoga a odtud Michalskou a Jesuitskou ulici přijdeme ke kostelu sv. Michala, pocházející z prvních let století XII. a jesuitská kolej — nyní škola.

Sejdeme stezkou do malebného údolí Granického a odtud vzhůru na Hradiště, předměstí Znojma. Na pokraji svahu do údolí stojí kostel sv. Antonína z r. 1635 s freskami ze století XVIII. Ve vsi pak stojí chrám sv. Hipolyta a klášter křížovníků. Na ostrohu proti hradu stojí kaple sv. Eliáše, od níž je krásný pohled do údolí.

Po Vídeňské třídě a pak ulicí Louckou přijdeme do býv. samostatné obce nyní ke Znojmu připojené Louky. Zde stojí mohutný býv. klášter vzniklý v r. 1190, mající v době císaře Josefa II. 96 mnichů. Nynější stavba vznikla v r. 1683. Klášter býval střediskem protireformační činnosti po 30leté válce, měl

velikou knihovnu a svoji tiskárnu. Dnes jsou z něho kasárna.

Ze Znojma možno nejlépe podnikati výlety do Podyjí. Sestoupíme-li do údolí Dyje, jdeme pěkně úpravnou cestou podle řeky. Na levém břehu tyčí se mohutné skály, z nichž nejbizarnější je obří hlava nad plovárnou. Údolí pak se zužuje, mineme Trousnický mlýn a odtud vystoupíme v pravo na „Králův stolec“, odkudž je krásný výhled. Za Trausnickým mlýnem možno odbočití do údolí Mašovického potoka zvaného „Čertovým příkopem“ nebo též pro hojnost mloků „Údolím mločím“. Tímto údolím přijdeme ke dvěma pustým mlýnům „Čertovu“ a Andělskému“ a do vsi Mašovic, odkud možno přes Hradiště vrátiti se do Znojma nebo přes Podmole na Nový Hrádek.

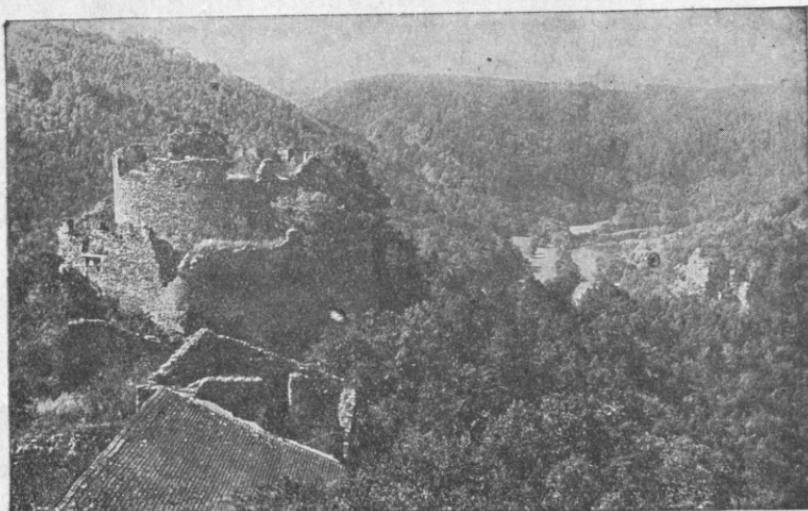
Chceme-li postupovati podle Dyje, vystoupíme za Trausnickým mlýnem na příkrou Býcí skálu a potom opět podle Dyje cestou překrásnou, ale málo schůdnou k romantickému údolí „Devítimlýnům“, kamž možno doraziti též z Býcí skály lesem přes výběžky Šobeské, kde daří se výborné víno.

Z Mašovic za tři čtvrti hodiny po silnici dorazíme do Podmole a odtud lesem za půl hodiny dorazíme k zřícenině Nového Hrádku. Nového Hrádku dostihneme též cestou od Býcí skály vpravo vzhůru. Cesta je červeně značkovaná. Přijdeme po ní opět do Podmole a odtud uvedenou cestou ke zřícenině. Partie tato je jedna z nejkrásnějších v Podyjí, řeka klikatí se zde, že zdá se, jako by několik řek provádělo zde svůj rej. Sejdeme k Dyji, která zde tvoří hranice, a máme-li dovolení ku přestoupení hranič, dáme se údolím potoka ke zřícenině hradu Chýje (Kaja), kamž dorazíme za malou hodinku. Hrad je dosti zachovalý a zvláště hlásnice. Na hradě je studna hluboká 95 m.

Od Nového Hrádku opět stezkou červeně značkovanou jdeme do vsi Lukova a sledujíce stále značky, sejdeme se stráni k Dyji a přes most, jenž spojuje břeh moravský a rakouský, vejdeme do rakouského městečka Hardeku. Nad městem tyčí se hrad, který je upraven a má četné památky po mexickém císaři Maximiliánovi. V skále u hradu vytesána je hrobka

Khevenhüllerů, jímž hrad patří. Do Hardeku možno z Chýje doraziti kratší cestou přes Merkersdorf.

Z Hardeku opět červeně značkovanou cestou podle Dyje dáme se k Vranovu. Žlutá značka ukazuje cestu na Čížov a Liliendorf. Než dospějeme k Vranovu, přijdeme ke skalnatému výběžku s mohutným obeliskem na temeni. Zde mezi rozházenými balvany

Nový Hrádek.

ukryty jsou jeskyně, kde dlouho do léta bývá led — nazývají se proto „Ledové služe“. Krásným údolím dorazíme konečně do Vranova, okresního městečka a oblíbeného letního sídla. Nad městem na skále 145 m vysoké, pne se nádherný zámek patřící polské šlechtě Sladnickým. V zámku krásná je síň předků se sochami členů rodiny Althanů a zámecká kaple.

Sledujíce stále červenou zvačku, pokračujeme na své cestě Podyjím směrem k Bítovu. Z Vranova na nádraží na Šumvald dojdeme silnicí, označenou černými značkami, nebo malebným Švýcarským údolím označeným zelenou značkou.

Před Bítovem postaví se nám do cesty mohutný a hrudí Cornštýn. Stojí na malebném ostrohu obtékaném Dyjí se tří stran. Zříceniny ukazují na

bývalou rozlehlost této tvrze. Z nádvoří pak je překrásný pohled do údolí. Pod hradem jsou zbytky starého poutního chrámu sv. Trojice.

Sejdeme s Cornštýna, přejdeme most, kdež vlévá se Želetavka do Dyje, po silnici vkročíme do Bítova, malého sice městečka, ale majícího tolik předností. Nad městečkem tyčí se hrdě mohutný hrad — bývalé to župní sídlo. V pěkně upraveném parku je gloriet, z něhož je pěkná vyhlídka k Cornštýnu. Bílov hostí každoročně celou řadu hostí, které tráví zde léto. Hudební skladatel Vítězslav Novák, prof. konservatoře Reissig atd. Rád zde dlíval malíř Zvěřina a nejvíce k Bítovu snad přilnul krajinář R. Havelka, který na svých plátnech zbásnil krásy Bítovska.

Červená značka doveze nás na nádraží Rácovické, odtud pak drahou buď do Jemnice nebo Mor. Budějovic. Značka Zelená přes Osnovice ukazuje nám cestu do Frejštejna, městečka se zříceninami hradu téhož jména. To je poslední kout našeho Podyjí. Kdo má pas do Rakouska a chce poznat Podyjí celé, navštíví Drozdovice (Drosendorf) se zámkem, dále romantickou cestou ke zříceninám hradu Chlumce (Kollmitz) a dojde k soutoku Dyje rakouské a moravské, nad nímž tyčí se středověký hrad Rakousy. A ani pak cesta po Dyji moravské k Dačicům a Telči neztrácí na půvabu.

Podyjí bývalo navštěvováno hojně již před válkou, ale většinou jen turisty německými. Po válce ujal se propagace Podyjí Klub českých turistů ve Znojmě založený v r. 1919 a čítající na 200 členů. Reklamou, světelnými obrazy, přednáškami a články v novinách, zásluhou členů klubu stalo se Podyjí známější a je navštěvováno hojně turisty českými a žáky všech druhů škol, kteří v průvodu svých učitelů a profesorů poznávají tak krásné naše kraje, zde kraje pro nás kdysi již ztracené a opět národu našemu vrácené.

Zapomínáne je Jevišovsko, ačkoliv svou krásou vyrovnaná se mnohým vyhlášeným krajům jiným. Ze Znojma buď pěšky po nudné silnici přes Přímětice, Mašůvky a Bojanovice po 3hodinné cestě dorazíme do Jevišovic. Lépe je použít ze Znojma autobus. Pěkná cesta je též do Olbramkostela a odtud přes

Olbramkostel krásnými lesy k Jankoveckému rybníku a do Jevišovic. Jevišovice, staré husitské město a sídlo pánů z Kunštátu, má bohatou historii. Na druhém bředu Jevišovky je návrší „Starý zámek“, kde nalezeno mnoho památek z mladší doby kamenné. V okolí Jevišovic je těchto nálezů mnoho, proti návrší rozkládá se mohutný středověký hrad pánů z Kunštátu zvolna propadající zkáze. A za městečkem uprostřed krásného parku rozkošný zámeček vypravený vším pohodlím. Hle, na jednom místě: starověk, středověk a novověk mluví k nám sídliště svých obyvatelů. Za chrámem sv. Josefa ze století XIX., kol měšťanských škol přijdeme ke krásné moderní budově zv. „Komenium“, středisku kulturního života vystavěné a darované obci nynějším majitelem velkostatku p. Ofenheimem. Za „Komeniem“ příkře spadají skály do údolí Jevišovky — pohled odtud na hrad i údolí je překrásný. Sejdeme cestou k „Zádušce“ a údolím Jevišovky obejdeme městečko i hrad a sledujíce, tok říčky, přijdeme k nádrži, která zachycuje přebytečné vody Jevišovky. Podle nádrže a dále podle říčky jsou velmi pěkné a vděčné procházky. Z Jevišovic podnikneme výlet do krásného a romantického lesa „Západí“, nebo podle potoku Střeličky údolím plným přírodních krás ke zříceninám Bukovínu. Jevišovice hodí se pro svou polohu i množství lesů a procházek za letní pobyt a bylo by dobré, aby na toto město, kdysi jediné české na Znojemsku nebylo zapomínáno.

8. Hrady, zámky a tvrze.

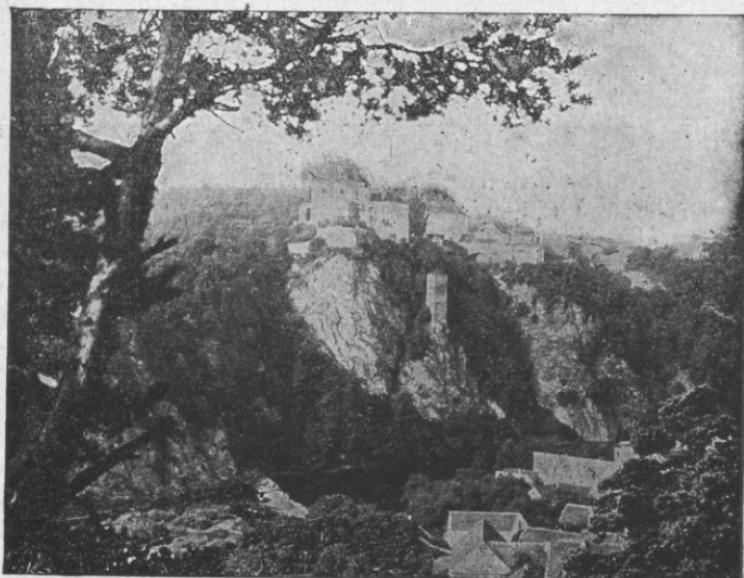
Snad v žádném okrese není na tak malém kousku půdy sneseno tolik památníků a svědků staré slávy, moci a bohatství jako na Znojemsku. Kraj náš býval vždy strážcem vchodu do Moravy i do Čech: proto musil být připraven, aby svému úkolu dostál. Zvláště příhodný útvar půdy při řece Dyji přímo vybízel postavit zde na těžce přístupných skalách, v hlubokých hvozdech a na strmých ostrozích pevné stráže — jeť jen v samém Podyjí od Znojma až po Rakousy téměř 15 hradů a zámků. V celém okrese je dosud zachovalých a obývaných zámků 16, hradů bývalo 12 a tvrzí 18.

Znojemský hrad je nejlepším a nejstarším. Povstal asi v XI. století a stal se sídlem župních úřadů kraje Znojemského a údělným knížectvím Přemyslovců, kteří zde také sídlívali. Podle starých zápisů daroval kníže Bretislav I. Znojmo svému synovi Konrádovi. Na hradě konána v roce 1100 svatba českého knížete Bořivoje s Gebirgou, sestrou markraběte rakouského Leopolda Svatého. Po Konrádovi podědil hrad syn jeho Litold a po něm Litoldův syn Konrád II. Hrad byl tenkráte dřevěný a v roce 1146 dobyt byl a rozbořen knížetem Vladislavem za trest, že Konrád II. dopustil se násilí proti olomouckému biskupovi a nechtěl se vůli knížecí podrobiti. Později vrátil se opět Konrád II. do Znojma a hrad znova vystavěl. Po Konrádovi II. dostal Znojmo mladší jeho syn Konrád Ota. Rovněž na konci XII. století za války Soběslava II. s vévodou Jindř. Jasomirgottem hrad i okolí silně utrpělo. V r. 1226 zakládá Přemysl I. při hradě Znojemském město Znojmo. Od té doby osudy hradu a města jsou nerozlučně spojeny. Z původního hradu zbyly jen sklepy ve skále vytesané a základní zdivo. Poslední zbytek hradu — věž — zvaná „loupežnická“ zřítila se roku 1892. Zpustlý hrad obnoven byl ve století XVIII. Z té doby pochází „Salla terena“ vyzdobená freskami znázorňujícími obraz Čechie a Moravie a města Znojma kolem českého znaku, dále obrazy z českých dějin a panovníků. Velmi pěkná je hradní kaple s barokovou štukaturou a pěti obrazy z XV. století. Později byl též vojenskou nemocnicí a na konec změněn v pivovar. Ve viastním hradu, který je majetkem města, umístěno museum a nadvoří pěkně upraveno a postaven na něm model hromosvodu Prokopa Diviše. Na slavném tomto hradě, sídle Přemyslovců, uvítán byl znojemským obyvatelstvem dne 20. června 1924 první president československé republiky

T. G. Masaryk.

Nový Hrádek. Na nádherném lesnatém ostrohu se třístraně obtékaném na samých hranicích říšských stojí zříceniny lovčího hradu zvaného Nový Hrádek. Postavil jej r. 1358 markrabí moravský Jan, ktere mu se toto místo nesmírně zalíbilo. Nástupce Janův

Jošt nenacházel již v hradu zalíbení, a proto je v r. 1406 prodal Přechu z Kojetic. Později dovídáme se, že se hlásí k hradu jako k svému majetku pan Hynek z Dúbravice, a v r. 1481 domáhá se ho i jeho syn Zikmund z Dúbravice na paní Machně z Jihlavky. V roce 1517 kupuje hrad od p. Michala Einzingera z Einzingu Adam z Bačkovic a v r. 1548 byl prodán panu Volfovi Krajířovi z Krajku, který již za 10 let prodal jej Petrovi Čertorejskému z Čertorej a spojen s Vranovem. Udržován byl stále v dobrém stavu, ale po r. 1621 byl konfiskován p. Volfovi z Althanu pro účastenství jeho na vzpourě, pustl, až v r. 1645 byl Švédy pobořen. Později část hradu upravena za

Zámek ve Vranově.

byt panskému myslivci a ke krátkému pobytu panstva. — Ostatní ponecháno rozkladu a čas hlodá na pozůstatcích a tak zvolna propadá zkáze. S věže je nádherný pohled na klikatiny Dyje, které proleskávají se v zeleni krásných lesů.

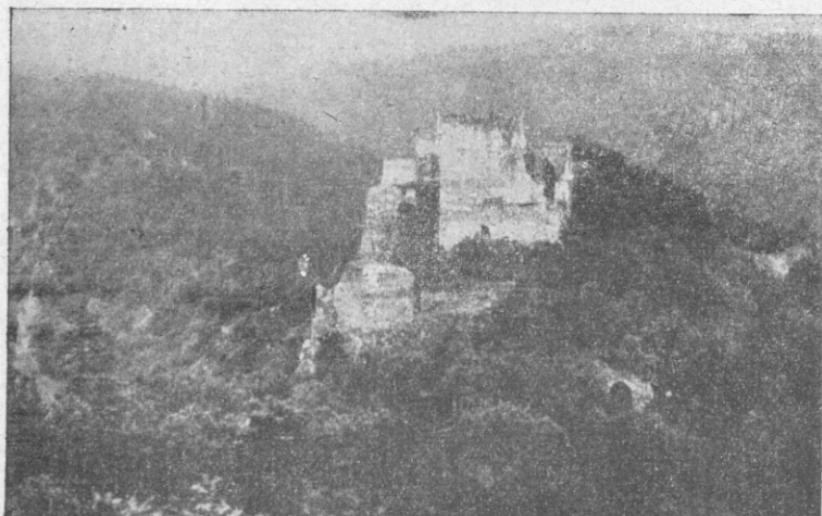
Hrady Chýje a Hardeg v Podyjí leží na území rakouském.

Vranov. Na srázné skále 145 m vysoko nad Dyjí tyčí se hrdý vranovský zámek na místě starého a pevného hradu. Hrad se tří stran naprosto nepřístupný a pevně opevněn na straně čtvrté, patří k nejstarším hradům moravským. Zámecká kronika vypravuje, že stál již v r. 920, kdy jej opevnil český kníže Vratislav I., vypudiv moravského knížete Svatoboje. Hrad obléhán Jindřichem I. v roku 1015, byl majetkem údělného knížete Konráda a později Leopolda. Kníže Břetislav hrad pobořil a odevzdal knížeti Bořivojovi. Marně pokoušel se ho dobýt Jindřich Jasomirgott, pak náležel řádu Maltézánů a v r. 1210 vrácen panovníkům, kteří měli zde své purkrabí. Značně utrpěl za švédského obléžení v roce 1642 a 1645. Pak pustl a zbývají dvě věže, valy a dvě menší vížky nad Dyjí. Padací mosty odstraněny v r. 1794. Bývalá kaple byla v r. 1685 pobořena a na jejím místě zbudován stavitelem Fischerem z Erlachu sál předků. Na počátku XVIII. století změněn hrad v krásný zámek ve slohu renesančním. Před vchodem do zámku stojí dvě sousoši z řecké mythologie. Hrad ve století XV. náležel pánum Bítovským z Lichtenburka, později pánum z Pernštýna. Po nich majiteli byli Althanové, za nichž se Vranov poněmčuje, nyní náleží polské rodině Stadnických.

Cornštýn. V krásné poloze na skále se tří stran Dyjí obtékané stojí hrdý Cornštýn, dnes troska bývalé slávy — ale troska, která svou rozlehlostí vzbuzuje úctu. Kdy hrad povstal, není známo, po prvé mluví se o něm v roce 1342. Patřil pánum z Lichtenburka, z nichž Hynek zprotil se králi Jiřímu a byl na hradě v r. 1464 oblehnut a hrad po 10měsíčním obléhání dobyt. Silně pobořený hrad dostal pan Hynek Krajíř z Krajkova, později byl opraven a opevněn, aby čelil případným vpádům tureckým. Po r. 1500 koupili hrad opět Lichtenburkové Bítovští. V r. 1617 je hrad již pustý.

Bítov. Nad řekou Želetavkou na příkré stěně stojí starší bratr Cornštýna, hrad Bítov. Jest jedním z nejstarších hradů moravských. Připomíná se již v r. 1052. Častokráté dějiny Bítova zasahují do dějin českého národa vůbec. V r. 1232 zmocnil se hradu Bedřich Babenberský, ale prchl, když blížilo se vojsko

české. Hrad byl knížecím hradem Přemyslovců, až Jindřich Korutanský dal jej v léno Lichtenburkům. Těm patřil do r. 1576. Pak náležel pánum z Vlašimě a konečně od r. 1736 Daunům. Od r. 1904 měnil držitele a nyní starý český hrad patří německému průmyslníkovi Haasovi. Hrad má dosud zachovalý padací most, starou věž „Jurák“ — všechny základní zdi zůstaly také netknuty. Ostatní je přestavováno a upravováno, přizpůsobeno vždy účelu obývacímu.

Cornštýn.

Frejštýn, poslední z hradů na naší půdě v Podyjí stojící, je v rozvalinách od XV. století. Po prvé připomíná se ve XIII. století. Patřil různým pánum, z nichž Jan Krajíř z Krajkova vyjízděl z něho na loupežnické výpravy. Proto jej stavové moravští oblehli, dobyli ho a rozbořili.

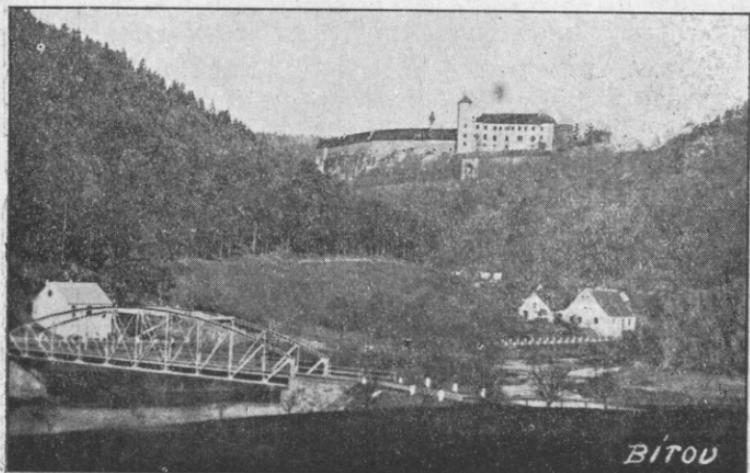
Jevišovice. Tři hodiny od Znojma na sever leží památné Jevišovice. Nad říčkou Jevišovkou na vrchu s příkrými stěnami na levém břehu stával starý původní hrad — dnes zmizel s povrchem a jen nepatrné zbytky mluví o jeho rozlehlosti. V XV. století proti němu vystavěn nový zámek, dnes z části obydlený panskými úředníky, který však již také zvolna propadá

zkáze. Panstvu mohutná stavba již nevyhovovala, a proto v minulém století za městečkem vystavěn nový pohodlný zámeček uprostřed krásného parku. Starý hrad zbudován byl ke konci XIII. století Bočkem z Kunštátu, jehož rodu Jevišovice patřily. Jevišovice proslavil na počátku XV. století pan Hynek z Jevišovic, řečený „Suchý Čert“. Se svým přítelem Sokolem z Lamberka stáli při rozepřích českých pánů a Zíkmunda proti králi Václavovi II. na straně tohoto a v r. 1404 dobyli hradu a města Znojma, kdež marně je obléhal sám Zíkmund a Albrecht Rakouský. Po dobytí Znojma markrabětem Joštem uchýlil se na svůj hrad a znepokojoval dále své odbojně sousedy, až po r. 1408 zemřel. Za válek husitských dobyl hradu 26. října 1421 vévoda rakouský Albrecht a majitele jeho pana Sezemu z Kunštátu a na Jevišovicích i s rodinou vzal do zajetí. Roku 1468 byl hrad oblehnut Matyášem Korvíinem a marně po 6 neděl útočila maďarská vojska proti jeho tvrdým zdem. S neporízenou musili odtáhnouti. Rod Kunštátu vymřel r. 1647 a panství i hrad dostal v držení příbuzný Kunštátů, vévoda virtenberský, který je vyměnil s cís. Ferdinandem III. za léno vévodství Olešnického. Roku 1647 byly Jevišovice prodány Ludvíkovi Radnitovi de Souches, v jehož rodě byly 100 let. Roku 1668 byl hrad Ludvíkem de Souches opraven, jelikož za třicítileté války byl nesmírně poškozen. Od r. 1743 náležejí Jevišovice hraběti Ugartovi, manželovi jedné z dcer Karla R. de Souches. Roku 1875 vymřeli Ugartové a dědičky prodaly panství baronu Biedermannovi. Nyní je majitelem panství býv. baron Offenheim.

Mezi Plavčí a Mašůvkami rozkládají se rozlehlé zříceniny hradu Lapikuse. O původu jeho a dějinách nezachovalo se žádných zpráv. Dovídáme se, že v roce 1411 patřil pánum Vajtmilnarům ze Žerotic. Na počátku XVI. století uvádí se již jako pustý.

V lese mezi Olbramkostelem a Šumvaldem nad lesním rybníkem jsou ssutiny hradu Šimberka (Senkenberka též Tynberka). Hrad vypínal se nad vsí Šimberkem, která však již r. 1548 byla pustá. Zakladatelem hradu byl purkrabí vranovský Vilém Šenk na poč. XIII. století. Majitelé hradu psali se

páni ze Šenkenberka a uvádějí se v listinách ve XIV. století. Později patřil pánům z Želetavy a Jakubova. Od XIV. století souvisejí osudy jeho s Novým Hrádkem. Uvádí se v r. 1517 jako pustý. Nejvíce asi utrpěl za války Matyáše Korvína s Jiříkem Poděbradským. Ve vsi Žeroticích vypíná se zřícenina hradu Žerotického. Hrad vybudován asi ve století XVI. a zříceniny jsou ještě dosti zachovalé. Z dějin jeho není nicého známo. Vybudovali jej asi Vajtmilnarové ze Žerotic, ale již v XVII. století jmenují se různí držitelé. Shořel v roce 1873.

Bitov.

Zřícenina v Němčíckách je zbytek bývalé tvrze, jejíž osudy nejsou pestré a většinou stejné s Plavcí.

Zámky, vyjma již uvedených v Jevišovicích, na Vranově a Bitově, jsou ještě v těchto místech: Přímětice, malý a nevýstavný, Tvořihráz, pocházející konce XVII. století.

Plaveč rovněž ze XVII. století s romanskou kaplí s „lucernou“, Dunajovice, hrad ve středu městečka, dosud dostizachovalý; nyní je sýpkou. Patřil pánům Březnickým z Náchoda a pánům z Hodic, Kravsko, Želetice se zámkem zbudovaným v r. 1770,

ale již v r. 1862 pobořeným, Lechovice zbudovaný jako letní sídlo luckých premonstrátů r. 1740, Milfron též bývalé letní sídlo luckých řeholníků vystavěné v letech 1768—1775.

Na Jaroslavicku, ježto je rovinaté, nebylo hradů. Jediný hrad stával v Jaroslavicích a to již v roce 1255, na jeho místě zbudován r. 1730 nynější zámek. V Dyjákovicích je malý zámeček určený pro hosp. úředníka krumlovského panství.

Hrušovany mají pěkný zámek z roku 1669 a v blízkosti jeho je vilka s malbami Alfonse Muchy.

Ve Fryšavě je zámek býv. knížat Lichtenštejnů z r. 1713 s nádherným anglickým parkem.

Tvrzí bývalo více jak hradů, ovšem nezachovalo se z nich téměř ničeho. Stávaly v Žeroticích, Dunajovicích, Oleksovicích, Těšeticích, Plenkovicích, Krhovicích, Kyjovicích, Plavcích, Hradišti, Černíně, Fryšavě, Hrušovanech, Pravicích, Jazovicích, Frejštejně a ve Vracovicích.

9. Obyvatelstvo.

Okres býval původně celý český, jak dokazují to jména místní, jména tratí v německých osadách a jména kopců v krajích dnes úplně německých. První Němci ve Znojmě připomínají se v r. 1226 — ale nejsou to lidé domácí, ale většinou úředníci a kněží. Němců však přibývalo, jednak tlakem z Rakous a podporou posledních Přemyslovců. Za časů Husových je kraj silně poněmčen, ačkoliv v mnohých místech a hlavně ve Znojmě je silná česká menšina. Magistrát znojemský v r. 1480 úřaduje s nadřízenými úřady pouze česky, rovněž za Rudolfa II. a za doby bělohorské jsou znojemské knihy české. Vyhlášky obojjazyčné vydávaly se ve Znojmě až do r. 1897. Venkov poněmčován byl hlavně klášterem Luckým. Šatov i Prostoměřice mají staré své zápisu pouze české, Lechovice byly do války třicetileté české. Češi byli i v Popovicích, Havraníkách, Načeraticích, Nesahlebích, Tasovicích, Hodonicích. Ale později se úplně poněmčily a poněmčovaly se i Citonice, Přímětice, Mašovice, Tvoříhráz a Kuchařovice, které jsou dnes však úplně české. Také Bezkov býval německý,

rovněž byli Němci i v Mašůvkách, Pavlicích a Jevišovicích. Na Jaroslavicku jsou německého původu pouze Fryšava, Hevlín a Grafendorf. Na Vranovsku byl Vranov český až do války třicetileté, také i Štíty a Lukov. I ostatní obce, jak dokazují to jména tratí, měly české obyvatelstvo. Nejmocněji zasáhla germanisace po r. 1897 a řada obcí germanisovala se téměř před našima očima. Převrat germanisaci zastavil a tisíce českých lidí volně vydychlo a zbaveni jsouce tlaku přihlásili se opět k své mateřské řeči. Pohyb obyvatelstva dá se nejlépe vyčísti z tabulky:

Sčítání roku	1890		1910		1921	
	Čechů	Němců	Čechů	Němců	Čechů	Němců
Znojmo, město	1797	12719	2365	16091	11691	7988
Znojmo, okres	15720	24433	15942	26077	17536	21906
Vranov, okres	1229	8390	1157	7920	2594	6247
Jaroslavice, okres	136	21389	325	22155	1366	22986
Celkově	18882	66931	19789	72243	33187	55127

Z tabulky je patrné, že Čechů přibývá, kdežto Němců ubývá, a dočkáme se doby, že kraj opět ve své většině bude český.

České obyvatelstvo mluví nářečím horácko-hanáckým, promíšeným však při národnostní hranici zkomolenými slovy německými, která naši krásnou řeč jen hyzdí.

Němci mluví nářečím dolnorakouským.

Dějinný vývoj.

1. Pravěk.

Znojemský kraj pro svou výhodnou polohu, podnebí a úrodnost byl obydlen od pradávna. Neznáme jmen, ani původu pradávného obyvatelstva, ale nacházíme v zemi po nich stopy, které ukazují, že kraj obydlen byl již v mladší době kamenné.

Ze staré doby kamenné — diluviální, nacházíme kosti zvířat, mamuta, soba, koně a jelena, ale žádných důkazů, že by byl i člověk v těchto krajích tehdy usazen.

Hlazené nástroje kamenné, sekýrky, dlátka, mlaty a palcátý svědčí o přítomnosti člověka na Znojemsku v mladší době kamenné. Naleziště tato jsou roztroušena po celém kraji a zvláště na Znojemsku a Jaroslavicku. Sběratelem těchto památek a dobrým znatelem této doby byl zemřelý notář J. Palliardi v Mor. Budějovicích, který za svůj život, jejž věnoval vědě, nashromáždil překrásnou sbírku různých nálezů v ceně milionové. Sbírka jest umístěna nyní v Brně.

První nálezy kovové patří do doby bronzové a jsou to většinou kroužky, jehlice, náramky, dýky a j. vesměs z mědi a bronzu. Z této doby pocházejí též četné hroby se skrčenými kostrami a četnými hliněnými nádobami.

Doba železná zastoupena je kostrovými hroby u Žerotic a Mašůvek. — Z ní jsou též nálezy kovových mincí z doby římské. Z prvního století po

Kristu pocházejí též popelnicové hroby. Popelnice jsou vesměs hrubé a baňaté, urobené pouhýma rukama. Obyvatelstvo těchto dob bylo původu keltického později germanského.

2. Doba historická.

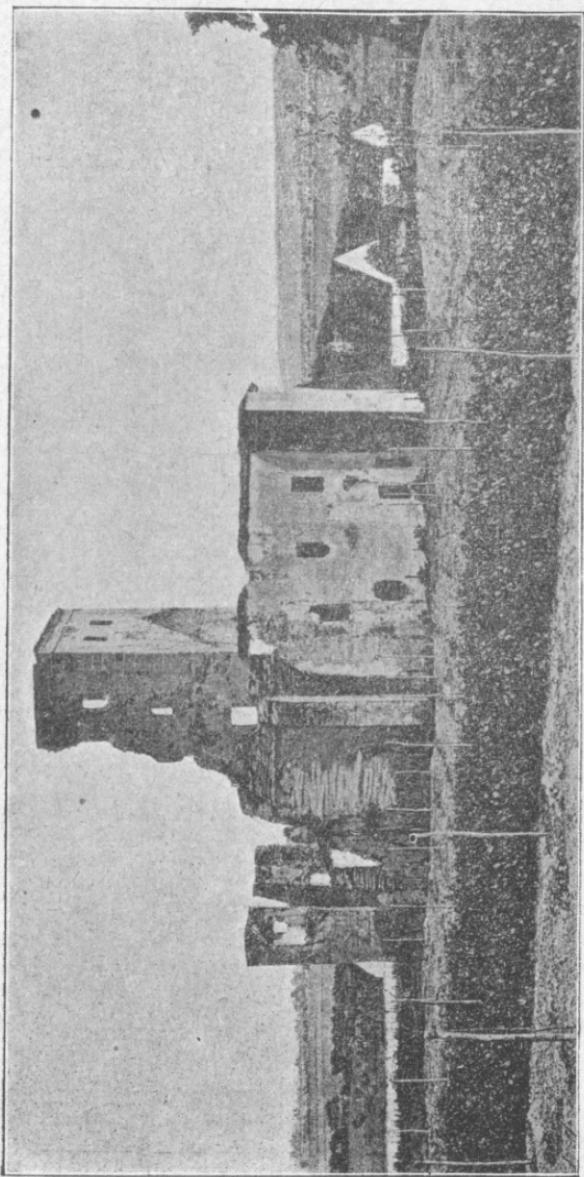
První určité historické zprávy mluvící o osazení našeho kraje, dokazují, že celý okres od Bitova až po Hrušovany osazen byl obyvateli původu slovanského. Slovanská jména nejstarších osad, vrchů i potoků, tratí jsou nezvratným důkazem, že půdu tuto obdělávali Slované, kteří jednak ze svých osad byli vytlačováni Němci do země povolávanými anebo postupně germanisováni. Nejstarší osady jsou: Bitov (r. 1049), Šanov, Hrádek a Čule (1052), Vítovice (1127), Hrušovany a Pravice (1131), Vrbovec (1137), Sedlešovice, Loučka, Oblekovice, Popovice, Strachotice (1190), Chatov (Šatov) a Hnánice 1202, Bohumilice a Vranov 1210, Přímětice a Dyjákovice 1220, Borotice 1225, Suchohrdly (1226), Tasovice (1234), Nesachleby (1252) atd. Vidíme, že jsou to jména ležící dnes v „německém“ území, ale názvy svědčí o pravém jejich původu. I historické zápisy dokazují, že celý kraj obýván byl původně obyvateli slovanskými.

Později teprve z Rakous tláčili se sem výbojnější Němci a jest to již v povaze Slovanstva, že větřelcům ustupovalo, takže tito lehce domohli se větších práv nad původním obyvatelstvem, a kraj pomalu se germanisoval a český živel ustupoval na sever. Převratem tento postup byl zastaven.

Znojemsko na počátku historické doby bylo údělným knížectvím a údělný kníže z rodu Přemyslova sídlíval na hradě Znojmě. Byl to Břetislav I., jenž udělil Znojmo svému synovi Konrádovi jako údělné knížectví. Již kronikář Kosmas vypravuje ve své kronice o tom, že Znojmo bylo znamenitým krajem. O svatbě českého knížete Bořivoje v r. 1100, jež konala se ve Znojmě, učinil do kraje vpád Littold z hradu Rakous.

K důležitým událostem došlo pak v roce 1175. Německý císař Fridrich žádal českého knížete Soběslava II., aby zdvihl válku proti vévodovi rakous-

kému Jindřichu Jasomirgottovi. Soběslav tak učinil a požádal knížete znojemského Konráda Otu o pomoc. Ten však místo Soběslavovi chystal se ku pomoci Rakušanům. Bylo by mezi oběma Přemyslovci došlo k válce, kdyby byli se včas nesmířili; pak dohodli se o společném postupu proti vévodovi Jindřichovi. Vojska česká postavila se u Znojma na hranicích, ale vévoda Jindřich ustoupil až za Dunaj. Čechové poplenivše Rakousy, ustoupili do Čech. Toho využili Rakušané, vpadli na Moravu, sevřeli knížete znojemského a poplenili celé okolí, ale Soběslavem byli odtud brzy vypuzeni. Dluho nebyl však kraj ušetřen litice válečné. Již v r. 1185 dochází k nesvárum mezi Přemyslovci a tu mladší bratr panujícího knížete českého Bedřicha, Přemysl, vypravuje se s vojskem opět proti Konrádovi Otovi. Nenašed však nikde nepřítele, poplenil jenom Znojemsko a vrátil se do Čech. Konrád Ota mezi tím však sehnal pomoc z Bavor a v listopadu téhož roku dochází k nové bitvě mezi Čechy a Moravany u Lodenic, která byla největší a nejkrutější, o které v letopisech paměř se zachovala. Zvítězili v ní Čechové a Konrád Ota s knížetem českým se smířil. Kníže a později král Přemysl I. (1192—1230) zamíloval si znojemský kraj a u hradu znojemského založil město Znojmo. Vnuk jeho Přemysl II. věnoval mladému městu svou přízeň a rádi králové čeští ve Znojmě dlívali. Za Václava I. (1230—1253) byl kraj opět zpustošen a to za války mezi králem a jeho bratrem Přemyslem, markrabětem moravským. Za této války vpadli do kraje Bedřich Bojovný s Uhry a Kumány, v r. 1241 opět Tataři a rok na to opět Rakušané. Těmito výpady ovšem celý kraj nesmírně trpěl. Přemysl II. (1253—1278) podporoval město a založil v něm několik klášterů a bohatě je podporoval. V klášteře minoritském pak byl po bitvě na Moravském poli také pochován a odpočíval zde, v městě jemu tak milém až do r. 1296. Po pádu velikého krále zmocnil se Moravy Rudolf Habsburský a tu jeden z jeho oddílů byl měšťany a venkovským lidem u Znojma potlučen a rozehnán. Král Václav II. (1283—1305) pečoval též o město v duchu svých předchůdců. Po smrti Václava III. (1305—1306) zmocnil se města a kraje

Zřícenina v Žeroticích.

Rudolf Habsburský, syn vévody Albrechta, který stal se pak králem českým. Vládl pouze rok a zemřel. Ještě za jeho života otec jeho Albrecht ve Znojmě zapsal české království všem svým 6 synům. Znajmo však samo k Habsburkům se nepřidal a uznalo vládu Jindřicha Korutanského (1307—1310). Proto vojska rakouská oblehla Znojmo, ale nedobyla ho. Oba Lucemburkové Jan i Karel městu velmi přáli. Za nich rozkvetlo v kraji vinařství a v městě nastal blahobyt. Oba panovníci ve městě rádi pobývali. Smrtí Karlovou (1378) přestává i klid města a kraje. I sám král Václav IV. navštívil kraj a pobyl nějaký čas v městě. Ve městě dne 18. prosince 1393 umluven spolek krále Zikmunda, markrabího Jošta, vévody Albrechta Rakouského a markrabí Viléma Míšenského proti Václavovi IV. Na to následují domácí boje přívřenců Václavových s jeho protivníky. Město samo stálo na straně králově, a proto obsazeno bylo vojskem Albrechta rakouského. Ale dobyto bylo p. Hynkem z Kunštátu, zvaného Suchý Čert, a Janem Sokolem z Lamberka. Odtud oba válečníci zajízděli do okolí na lup a znepokojovali Rakousy. Proto vypravili se proti nim vévoda Rakouský a král Zikmund. Ale města nedobyli. Mezi oblehateli rozMohla se úplavice, na niž onemocněli Albrecht i Zikmund. Proto s nepořízenou opět odtáhli. Zikmund se vylečil, ale Albrecht zemřel. Znojma později zmocnil se markrabí Jošt.

Husitské války se kraje dotkly jen málo. Město samo, většinou již německé, nepřálo novému hnutí a stálo na straně Zikmundově. České obyvatelstvo klonilo se k husitství, ale bylo proto pronásledováno a již v r. 1416 byli dva měšťané upáleni a v r. 1422 opět dva měšťané na rozkaz magistrátu pro výstrahu postaveni na hranici a upáleni. Za to Jevišovice přijali ihned nové učení. Proti nim vypravil se zet císaře Zikmunda Albrecht Rakouský a v říjnu 1421 dobyl Jevišovic, pana Sezemu z Kunštátu odvlekl do zajetí do Vídne a zajaté husity jevišovické dal na náměstí znojemském upáliti. Husité pod vedením Bohuslava ze Švamberka snažili se města dobýt v r. 1425, ale marně. Byl však dobyt 12. listopadu klášter Loucký ve třech dnech, pak rozbořen a

několik mnichů upáleno. Odtud tálili husité k Retzu, kterého také dobyli. Při obléhání jeho raněn smrtelně Bohuslav ze Švamberka a brzy na to zemřel. V roce 1432 nastává druhá výprava husitá do Rakous. Když výprava koncem roku vracela se na Moravu, byla zaskočena pány Krajířem z Krajkova a Jiřím Puchhajmem u Znojma. Bitva byla krutá, než husité zvítězili a uvolnili si tím cestu do vlasti.

„Suchý Čert“ a Jan Sokol z Lamberka na výpravě proti Znojmu.

Zikmund sám pak opět v roce 1437 přijel do Znojma, na smrt jsa nemocen. Odtud dal se přenést na Hradiště a tam také 9. prosince zemřel.

Pak nastává opět několik klidných let. Když r. 1457 zemřel Ladislav Pohrobek, zvolili si čeští stavové králem Jiřího z Poděbrad. Některá města moravská však jej nechtěla uznati a mezi nimi i Znojmo. Proto se Jiří vypravil proti odbojníkům, ale měšťané znojemští sami předem otevřeli mu brány a král Jiří slavně vjel do města. Věrnost jejich však netrvala dlouho, a když r. 1468 táhl tudy Matyáš

Korvín proti Jiřímu, přidalo se město na stranu jeho. Vojsko Matyášovo poplenilo a zničilo celý kraj a pokoušelo se marně též o Jevišovice. Za války této také nejvíce osad na Znojemsku zaniklo.

V té době rozšířilo se po celém kraji vyznání českobratrské, které v XVII. století ustupovalo rychle se šířícímu protestantství a dlouho trvalo po 30leté válce, než se Jesuitům podařilo obrátit obyvatelstvo ke katolicismu.

Válka 30letá dotkla se kraje dosti citelně. Již v srpnu 1619 strhly se u Znojma potýčky mezi vojsky českých stavů a císařskými. Císařští vtáhli do města teprve po bitvě bělohorské. Konfiskace zasáhla i město samo. Roku 1631 vtáhl do kraje Albrecht z Valdštýna a táboril v městě po celý měsíc a verboval v okolí vojsko pod císařské prapory. Roku 1645 objevili se náhle před Znojmem Švédové vedeni generálem Torstensonem, který 22. března vyzval město, aby se vzdalo. Měšťané žádali o 24hodinné příměří, ale to jím povolené nebylo. Švédové zmocnili se dolní branky, vnikli do města, kde zle rádili plenice a loupice. Město zaplatilo velké výpalné a kontribuce a Švédové rádili ve městě a v celém okolí až do srpna a odtáhli teprve, když po marném obléhání Brna musil Torstenson Moravu opustiti. Celý kraj a město bylo vyplněno tak, že se dlouho vzpamatovati nemohlo.

Roku 1663 vrazilo ke Znojmu od Vídne 25.000 Turků, kraj byl sice popleněn, ale městu ublíženo nebylo.

Za válek Marie Teresie s Fridrichem Pruským přitáhl v r. 1742 sám král ke Znojmu, obsadil je a uložil městu i klášteru Louckému pokutu; opustil však kraj za krátkou dobu, když se dozvěděl, že táhne vojsko rakouské.

Více však octl se kraj ve víru válečném za válek napoleonských. Několikrát protáhlo tudy vojsko spojenecké i francouzské. První tudy protáhli v roku 1799 ruské čety knížete Lvova táhnoucí do Italie. Roku 1805 ubytovalo se ve městě a okolí vojsko císařské a ruské v počtu 30.000 mužů a za 6 neděl nato francouzská armáda vtáhla do města.

Roku 1809 po bitvě u Ogruně v Rakousích poražená rakouská armáda ustupovala ke Znojmu, jsouc

stihána Napoleonem. Dne 10. a 11. července dostihli Francouzové Rakušany a svedena bitva u samého Znojma mezi Milifroní, Hodonicemi, Suchohrdlím a Kuchařovicemi. Napoleon od Suchohrdlí z místa označeného „Napoleonovým dubem“ řídil bitvu, ve které zvítězil. Ve dvoře v Suchohrdlích ujednáno příměří, které pak na faře v Příměticích bylo podepsáno.

V době „Svaté aliance“ v roce 1821 dochází v Rudlicích a na Mikulovicku ke vzpourě sedláků vedených Mart. Viklickým, starostou z Rudlic a kaplanem Libor. Rothem z Jihlavy. Protivzbouřencům posláno vojsko, které však mnohdy i k nim se přidal. Povstání zachvátilo celý kraj až po Jihlavu.

Roku 1866 prochází krajem Prusové, ale nijak neškodí.

Za války světové byl kraj hlavní zásobárnou Vídň a válečné nadšení Němců bylo veliké. Když pak 28. října prohlášena samostatnost Československé republiky, odtrhuje se celý kraj, a to německé osady od státu československého a připojují se k německému Rakousku a utvořen z nich kraj zv. „Südmähren“ pod správou vlastního hejtmana. Znojmo a německé osady obsazeny německým vojskem, které zle rádilo v okolí, nešetříc ani občanů vlastní národnosti. A oddechli si konečně všichni, když 16. prosince 1918 obsazením Znojma československým vojskem osvobozen byl celý kraj a připojen trvale k československé republice.

Dílo osvobození dokonáno bylo 17. dubna 1920, kdy ve volbách obecních ve Znojmě dosáhli Česi většiny a město dostalo se do rukou českých. To mělo vliv pak na celé okolí. Sčítání v r. 1921 ukázalo, že není zde obce a kraje ryze německého.

Kraj a město navštíveno bylo 21. června 1924 prvním presidentem československé republiky T. G. Masarykem a obě národnosti předstihovaly se v projevech úcty a lásky.

Celý kraj kráčí vstříc lepší době, kráčí vstříc míru a klidu a tím i blahobytu v novém státě — v republice československé.

Naši slavní krajané.

I náš kraj je místem, odkud vyšlo několik znamenitých lidí, kteří svou prací a svými činy zaslouží, aby potomstvo jmen jejich nezapomnělo.

Znojmo:

Petr ze Znojma býval učitelem na universitě v Praze. Přednášival na fakultě theologické asi od r. 1390. Býval stoupencem Husovým, později se od něho odvrátil.

Stanislav ze Znojma byl synem znojemského rychtáře. Studoval v Praze na universitě a dosáhl hodnosti mistrovské. Přednášel na fakultě filosofické a bohoslovecké. Zároveň s Husem staral se o rozšíření spisů Wycliffových. Později postavil se proti Husovi se Štěpánem z Pálče. Byl spisovatelem, napsav řadu učených traktátů a i několik větších děl latinských. Zemřel v Praze r. 1415.

Mikuláš ze Znojma býval v Praze kanovníkem. Žil v téže době jako prve uvedení krajané.

Oldřich ze Znojma byl knězem táborským a farářem čáslavským. Roku 1432 vyslán byl jako výmluvný a učený muž českým národem na koncil Basilejský, kde spolu s Janem Rokycanou hájil před sborem svobody slova božího. Všichni čtyři hlásili se k českému národu.

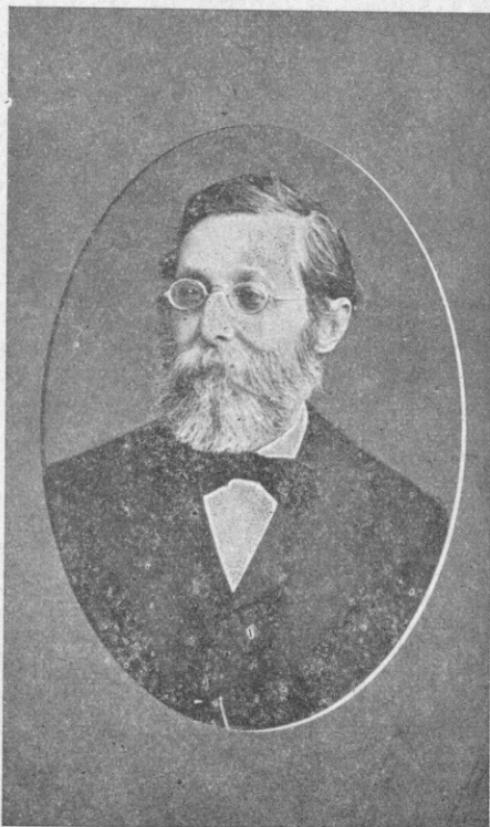
Bartoloměj ze Znojma byl Františkánem a žil okolo r. 1480 a napsal několik latinských pojednání.

Rodákem znojemským je též Julius Fejfalík, narozený 15. února 1833. Studoval na vídeňské univerzitě; psal sice německy, ale za předmět svého studia vybral si staročeské písemnictví. Napsal: Staročeské písničky a průpovědi (r. 1862) a „Moravské národní hry dramatické“. Zemřel r. 1864.

Z Němců menší důležitosti jsou bři. Korschannové, narodivší se ve Znojmě v první polovici XIX. století. Psávali příležitostné básně, menší povídky, novely a humoresky. O něco mladší byl Oskar Meister, redaktor v Olomouci. Napsal několik menších spisků a feuilletony.

V Dunajovicích působil farář Albert Mrázek v letech 1884—1901. Napsal několik prací náboženských a dokončil povídku Kosmákovu: „Na lehčím

chlebě". Jevišovickým rodákem byl vídeňský malíř Eugen Jettel († 1901). V Hl. Mašůvkách působil farář Petr Potmon, člen Sušilovy družiny. Zemřel r. 1902. V roce 1892 narodil se tu Jan Fiala, učitel, který do vypuknutí války v r. 1914

Notář Jan Vlk, český buditel znojemský.

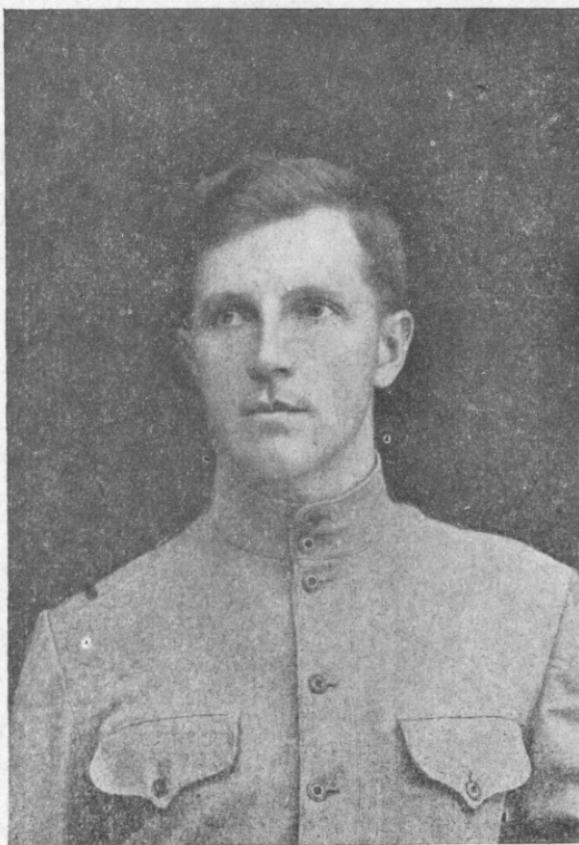
působil v rodné obci. Narukoval, a v r. 1915 přešel i se svým oddílem k Rusům. V Rusku stal se organizátorem legií, psal do „Čechoslovana“, agitoval a přednášel. Stal se důstojníkem, bojoval na rumunské frontě proti Rakušanům a jmenován pak pobočníkem velitele I. pluku M. Jana Husi. Bojoval proti sovětským vojskům a padl 30. srpna 1918 u Simbirská. Brzy na to padl i jeho bratr, též legionář.

V Mikulovicích působil farář Ondřej Panczner, který tamtéž zemřel v roku 1828. Ne-napsal sice ničeho, ale patří mezi české buditele. Podporoval finančně mladou českou literaturu a jeho zásluhou vyšly Hromádkovy „Prvotiny pěkných umění“. Jiný kněz v Mikulovicích působící v letech 1816—1874 byl Ambr. Hončík, znamenitý včelař. Mikulovice jsou rodištěm též znamenitého našeho malíře Emanuela Kr. Lišky, narozeného 19. dubna 1852. Studoval v Praze, Mnichově a v Římě. Jeho díla jsou: „Hagar lkající nad Ismaelem“, „Císaři Maximiliánovi zjevují se jeho oběti“, „Sen Michela Angela Buonarottihho“, „Kristus na hoře Olivetské“, „Sousedé“, „Vodník“, „Vdovec“ atd. V r. 1868 narodila se tu česká spisovatelka Růžena Svobodová, roz. Čárová, jejíž otec byl tu ředitelem velkostatku. Napsala řadu krásných knih, z nichž uvádíme Posvátné jaro, Milenky, Irémská zahrada, Černí myslivci, Zmotaná vlákna atd. V době velké války světové, když české děti umíraly hladové, založila „České srdce“ a zachraňovala naši mládež před smrtí. Zemřela v roce 1920.

Přímětice jsou spjaty se jménem Prokopa Diviše, vlastním jménem Václava Diviška. Býval v Př. v letech 1736—1741 farářem. Byl vynikajícím učencem, dvojnásobným doktorem (filosofie a bohosloví), převorem v Louce, znamenitým mechanikem a vynálezcem. Dne 15. června 1754, dva roky před Franklinem, postavil na faře hromosvod. Neprátelé jeho pošvali však občany přímětické, že jejich farář je kouzelník a svým přístrojem zahání mraky. A protože v r. 1759 nastalo opravdu sucho, strhl mu jeho hromosvod. Divišův stroj přenesen byl pak do Louky. Konal též pokusy léčiti různé nemoci elektřinou a vynalezl zvláštní hudební nástroj o 14 klaviaturních. Prokop Diviš zemřel 21. prosince 1765 v Louce.

V Únanově narozen je spisovatel František Ronovský, který vydal v r. 1863 „Hospodářskou knihu“. Z Bezkova pocházela prostá venkovská žena Terezie Milnerová, která celé své jmění 25.000 Kč odkázala „Znojemské Matici“ na podporu českých škol. Ve Výrovcích narodil se r. 1833 vynálezce Václav Vlček, jehož vynálezem jsou nynější

poštovní schránky, pancéřový závěr vchodů a výkladních oken u obchodů a zdviže na pokrmy pro restaurace. Zemřel r. 1909 ve Vídni. Staroslován Bitov je rodištěm spisovatele Hynka Jankovského z Vlašimi, pána na Jemnici a Bitově, který r. 1650

Legionář Jan Fiala.

vydal „Apotéku koňskou“. Bitov a jeho krajinné krásy upoutaly malíře prof. Frant. Zvěřinu a Romana Havelku, znamenité české krajináře, kteří učinili Bitov svým domovem.

Ve Znojmě působil též býv. notář mor.-budějovický Jar. Palliardi, znamenitý český archeolog, jemuž Znojemsko bylo vděčnou půdou k jeho vědeckému

badání. V Prostoměřicích působil a zde též zemřel 1898 farář a spisovatel Václav Kosmák, jehož povídky jsou oblíbenou četbou českého lidu.

Slavní němečtí krajané naši byl Karel Postel (Charles Sealsfield), rodák Popovický. Narodil se v r. 1793. Odejel do Ameriky a byl znamenitým romanopiscem. Psával anglicky a německy. V sadech ve Znojmě zbudován byl mu pomník. Zemřel r. 1864 ve Švýcarsku. Ve St. Šaldorfě narodil se r. 1793 Anton Hübler, znojemský kronikář. Tasovice jsou rodištěm P. Jahna Mart. Jahna, doktora teologie a bohosloveckého spisovatele († 1816).

Dlouhá léta působil ve Znojmě notář Jan Vlk. Není zdejším rodákem, ale působením svým ve Znojmě i prací svojí zaslouží, aby jmenován byl mezi našimi krajany. Byl jedním z těch nečetných českých vlastenců, kteří v nezíštné práci pro národ viděli cíl života svého. Stál na barikádách v r. 1848, byl členem pronásledované „Svornosti“ a na probuzení českých lidí ve Znojmě má nesmrtné zásluhy a zajisté by zasloužil, aby vděčné české obyvatelstvo postavilo mu památník, který by připomínal budoucím jeho význam. Založil Sokola i Besedu ve Znojmě a je autorem četných vlasteneckých zpěvů, z nichž vyniká: „Husitská“, „Vlasti“, „Orle, pestrý orle!“ a věštecká „Přijde jaro, přijde“. Přišlo jaro českému národu, jaro vysvobození, pukly ledy otrockých pout, a volný je proud života našeho národního — ale toho se již věštec nedočkal. Zemřel 31. července 1896 a na znojemském hřbitově vpravo u obvodní zdi spí svůj věčný sen.

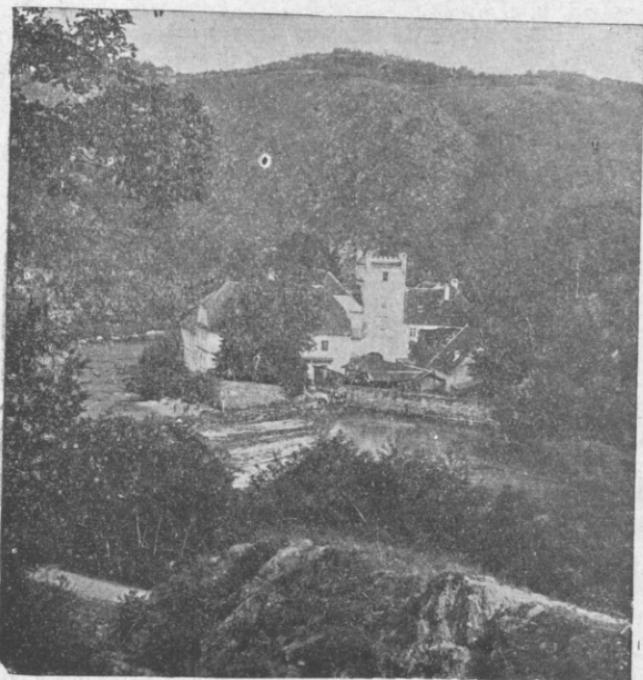
Vzdělání.

Prvním místem, kde mládež dostává se základu vzdělání, je škola. Škol bývalo před 30letou válkou hodně, po ní většinou zanikly a dovídáme se, že zřízeny byly opět v Mikulovicích (1657), Jevišovicích (1660) a asi v téže době v Olbramkostele, na Bítově a v Žeroticích.

Velkého rozvoje dosáhlo české školství po převratu a hlavně zásluhou okr. škol. insp. Stanislava Maráka. Zřízeno mnoho českých škol v menšinových

obcích i v samotném Znojmě, vznikly školy odborné i střední.

Na počátku školního roku 1924-25 byl stav českého školství takovýto:

Trousnický mlýn.

a) Školy měšťanské byly: Znojmo: I. a II. chlapecká, I. dívčí a II. dívčí a smíšená státní na Mansberku, Jevišovice chlapecká a dívčí, v Mikulovicích smíšená, na Šumvaldě smíšená státní, v Želeticích smíšená státní a na Bítově smíšená státní. Celkem 11 měšťanských škol s 41 třídami a asi 1500 žáky a 62 učiteli. Knihovny čítaly svazků: žákovské 2916, učitelské 1691.

b) Školy obecné byly: Bezkov (1 třídní), Bítov (2), Bojanovice (1), Citonice (2), Černín (2), Hor. Dunajovice (5), Jevišovice (5), Kravsko (2), Kuchařovice (4), Mašovice (3), Mašůvky Hlub. (3), Mikulovice (5), Mramotice (3), Olbramkostel (2), Pavlice (4), Plaveč (2), Plenkovice (2), Přímětice (3),

Rudlice (1), Šreflová (1), Tvoříhráz (3), Únanov (4), Vevčice (1), Výrovice (2), Vysocany (1), Žerotice (2), Žerůtky (1), Znojmo I. a II. chlapecká, I. a II. dívčí vesměs pětitřídní, na Mansberku smíšená 3 třídní, na Hradišti 1 třídní. Při I. obecné je jedna třída t. zv. závěrečná a 1 třída pomocná. Školy na Mansberku a Hradišti jsou státní. Jest tedy obecných škol 31 s 88 třídami, v nichž vyučuje 99 učitelů 2401 žáků. Knih v žákovských knihovnách je 5384, v učitelských 2638.

České stát. obecné školy zřízeny jsou v Božicích, Dobšicích, Fryšavě, Hevlíně, Hodonicích, Hrušovanech, Chvalaticích, Jaroslavicích, Lechovicích, Milfroni, Miličovicích, St. Petříně, Podmolí, Suchohrdly, Šafově, St. Šaldorfě, Šanově, Šatově, Štítařech, Šumvaldě, Vítovnicích, Vracovicích, Vranově, Vranovské Vsi, Želeticích, Dyjákovickách, Olexovicích, Hradišti, Mansberku, Stálkách a Kyjovicích. V těchto školách asi v 41 třídě zapsáno je přes 1500 žáků, které zachraňování jsou od germanisace. Školy opatřeny jsou potřebnými pomůckami i knihovnami. Počet svazků žákovských knihoven činí skoro 4000, učitelských 2500.

c) Školy mateřské jsou zřízeny ve Znojmě: I. Karoliny Světlé na Sealsfieldově nám., II. Boženy Němcové v Přímětické ulici, III. Teresie Millnerové v kuchařovické ul., IV. E. Krásnohorské na Komen-ského nám., V. J. A. Komenského na Divišově nám., VI. Růženy Svobodové na Loucké třídě. Do nich chodí na 350 dětí od 3 do 6 let. Na venkově jsou v Jevišovicích, Hrušovanech, Podmolí, St. Šaldorfě, Šatově, Šreflově, Šumvaldě, Vranově, Vranovské Vsi a Želeticích se 250 dětmi.

Nadřízenými úřady školními jest „Český školní výbor pro město Znojmo“, který je 14členný a podléhají mu české obecné a měšťanské školy ve městě Znojmě, vyjmá škol mateřských, které spravovány jsou zvláštním výborem podléhajícím městské radě. Pro venkov je nadřízeným úřadem „Český okresní školní výbor pro Znojmo - venkov 8členný. Dozorčím úřadem pro školy státní menšinové je „Inspektorát státních menšinových škol“.

d) Školy odborné: Veřejná 2třídní obchodní škola ve Znojmě, česká tříletá odborná škola rodinná

a živnostenská „Znojemská Vlasta“, Česká odborná pokračovací škola pro učednice ženské živnosti oděvnické, Zemská odborná škola hospodářská, Městská hudební škola, Česká všeobecná živnostenská škola pokračovací, kupecká škola pokračovací pro učně živností kovodělných, obuvnická a česká lidová hospodářská škola vesměs ve Znojmě.

B. Hnátek: Malá Mikulášská ul. ve Znojmě.

e) Škola střední: České státní reformní reálné gymnázium má 8 tříd a 5 poboček, v nich 424 žáci.

O další vzdělání pečeje Okresní osvětový sbor pro Znojmo - venkov a Městský osvětový sbor pro město Znojmo. Mimo to v každé obci zřízena je místní osvětová komise, která pořádáním divadel, kursů, přednášek atd. pečeje o vzdělání občanstva. Jim vydatně pomáhají osvětové odbory různých politických stran, zejména Dělnická a ka-

demie čsl. strany sociálně-dem. a Havlíčkova lidová škola, odbor čsl. strany socialistické, spolek „Vesmír“ ve Znojmě, odbory různých tělocvičných spolků atd. O vzdělání vojáků peče osvětová komise vojenská. Mimo to vážně zasahuje do kulturní i sociální činnosti YMCA ve Znojmě, různé odbory mládeže, skautů, učňovská besídka a o vzdělání zemědělců hospodářské spolky.

Divadlo je jistě důležitým činitelem ve výchově. Proto ustaveny v některých obcích ochotnické divadelní spolky. Ve Znojmě určeny jsou v městském divadle 3 měsíce českému divadlu, jež obstarává některá divadelní společnost.

Pořádáním koncertů vzbuzuje se smysl pro krásu hudební. K tomu účelu zřízeny jsou pěvecké a hudební sbory. Ve Znojmě „Pěvecké sdružení Vítězslav Novák“, „Jaro“, „Probuzení“, z hudebních vyniká „Znojemská filharmonie“. I na venkově působením učitelstva povstávají hudební i pěvecká sdružení, která občas občanstvo seznámí se skladbami našich i cizích skladatelů.

Kina (biografy) vhodnými a poučnými filmy dovedou účinně působit na duši i cit diváka. Z českých kin jest jediné ve Znojmě řízené spolkem „Vesmír“, které pečlivým výběrem filmů šíří vzdělání. Na venkově občas konají se filmová představení v „Komenu“ v Jevišovicích, řízené tamní místní osvětovou komisí.

O tělesný vývin a i duševní v duchu svých zásad starají se tělocvičné spolky. Jest to v prvé řadě nejmohutnější tělocvičná organisač S o k o l, která na Znojemsku zakotvila dosud ve Znojmě, kde má svoji krásnou budovu se stadionem, dále v Jevišovicích, Mikulovicích, Tvoříhrázi, Rudlicích, Šumvaldě, Citonicích, Bítově, Plavci, Mramoticích, Únanově, Mašovicích, Dunajovicích Hor., Příměticích, Satově, Pavlicích a Šanově.

Dělnické tělocvičné jednoty jsou ve Znojmě a Kuchařovicích. Federované dělnické tělocvičné jednoty ve Znojmě, Kuchařovicích, Únanově, Mašůvkách a Jevišovicích. Tělocvičná jednota Orel jest ustavena v Bojanovicích, Jeviš-

vicích, Dunajovících, Pavlicích, Plavčí, Tvořihráz, Mramoticích, Mikulovicích, Příměticích, Únanově, Výrovicích a Znojmě.

Též YMCA stará se o tělesný vývin mládeže, dále různé oddíly skautů. Známost o krásách našeho kraješíří Klub českých turistů ve Znojmě. Knihovny a čítárny. Zákonem republiky česko-slovenské nařízeno bylo v obcích zřizovati veřejné knihovny a čítárny, které by pomáhaly šířiti vzdělání mezi lidem. Ze statistiky uveřejněné v Čes. Osvětě, roč. XXI. č. 2. dovídáme se, že knihovny na Znojemsku jsou celkem v 50 obcích. Mají 10.623 svazků a 584 svazky jsou v knihovnách putovních, čtenářů bylo 2195, výpůjček 33.899. Obce na tyto knihovny přispěly obnosem 23.319 Kč. Při knihovnách zřízeny bývají čítárny, z nichž největší je ve Znojmě. Knihovny spravovány jsou knihovními radami.

Museum znojemské je museem celého kraje. Vzniklo r. 1878, ale až teprve po převratě bylo definitivně umístěno ve starém hradě Přemyšlovci a rozšířeno. Správu jeho vede musejní kuratorium. Má velmi pěkné a četné sbírky přírodopisné, sbírky zbraní, obrazárnu, sbírky keramiky, listiny, archeologické nálezy a na dvoře model hromosvodu Prokopa Diviše. Je otevřeno od 1. května do 30. září v neděli i ve svátek. I v jiný čas je přístup dovolen za přiměřený poplatek.

Tisk sám je též důležitým výchovným činitelem. Ve Znojmě vycházejí politické týdeníky různých stran. Jsou to: „Dělnické Listy“, týd. strany soc. demokratické, „Jiskra“, týd. strany komunistické, „Jihlavská župa“, týd. strany živn. středostavovské, „Moravský Jih“, neodvislý týdeník, „Ochrana“, týdeník strany lidové, „Znojemsko“, list česko-slovenské strany socialistické, „Znojemský venkov“ strany republikánské a deník „Národní Noviny“ vycházející v Praze s rubrikou znojemskou. Ze všeobecně vzdělávacích časopisů vychází „Od Horácka k Podyjí“, vlastivědný sborník celé župy.

Doprava.

1. Dráhy. Okres má dvě důležité železniční křižovatky: Znojmo a Hrušovany. Zvláště Znojmo je velmi důležitým uzlem železničním, ačkoliv význam jeho po převratu poklesl, když trať bývalé severo-západní dráhy na svém významu ztratila. Přes to je důležitou spojkou Vídň se severními Čechami. První stanicí je Šatov, kde bývají celní prohlídky, dále Znojmo, zastávka Citonice, Olbramkostel a Šumvald-Vranov. U Znojma vede dráha přes Dyji a tu zbudován obrovský most 45 m vysoký, z něhož je krásná vyhlídka na město. Znojmo s Bratislavou spojeno je tratí: Znojmo - Hrušovany - Břeclava. Stanice a zastávky této dráhy na okrese jsou tyto: Znojmo, Milfroň, Hodonice, Božice - Jaroslavice a Hrušovany. V Hrušovanech přetíná tato trať dráhu Vídeň - Láva - Hrušovany - Brno. První stanicí na okrese a v republice naší vůbec na této trati je Hevlín, dále jsou Hrušovany; Pravice a Fryšava. Přes Hrušovany má Znojmo spojení do Brna.

Kromě těchto drah projektována je elektrická dráha do Podyjí k Vranovu a Bítovu. Ovšem, uskutečněna může být až vybudovány budou přehrady na řece Dyji.

Dále jedná se o spojení Znojma s jižními Čechami. Bohužel, že v této otázce nedošlo k žádnému pevnému usnesení. Jedni jsou pro dráhu Znojmo - Vranov - Bílov - Jemnice - Dačice - Nová Bystrice do Českých Budějovic. Jiní pro Jindř. Hradec, Telč a Mor. Budějovice, čímž Znojmo bylo by z přímého spojení vyřazeno. Dále nutné bylo by spojení Znojma se severovýchodními Čechami tratí: Znojmo - Jevišovice - Studenec - Vel. Meziříčí, Žďár a odtud na Hlinsko, Pardubice a Hradec Králové. že by tím Znojemsku hospodářsky velmi se prospělo, není pochyby. Byla by to náhrada za nevyhovující již traf býv. severozápadní dráhy. Ovšem, uskutečnění je příliš daleko.

2. Po převratu vzdálené osady, kamž dojížděla snad jen pošta jízdní, spojeny byly se Znojemem rychlejší a modernější dopravou a u t o b u s o v o u. Linky automobilové dopravy jsou nyní tyto:

1. Znojmo, Únanov, Tvoříhráz, Hor. Dunajovice, Višňová, Krtěnice, Výmyslice, Mor. Krumlov.
  2. a) Znojmo, Citonice, Miličovice, Vracovice, Liliendorf, Vranov.
b) Vranov, Liliendorf, Šumvald nádraží.
  3. Znojmo, Únanov, Plaveč, Mikulovice, Tavíkovice.
  4. Znojmo, Přímětice, Hlub. Mašůvky, Bojanovice, Jevišovice.
  5. Znojmo, St. Šaldorf, Oblekovice, Načeratice, Derflice, Strachotice, Čule, Jaroslavice.
  6. Jaroslavice, Hrádek, nádraží Božice-Jaroslavice.
3. Silnic je na Znojemsku poměrně proti jiným okresům dosti. Nejdůležitějšími silnicemi jsou dvě státní silnice, z nichž jedna jde z Vídne, přichází na půdu okresu i republiky u kolonie Hatě, odtud na Chvalovice, Oblekovice, Starý Šaldorf, Znojmo, Kasárna, Olbramkostel, Hostěhrádky, Vranovská Ves, Pavlice a dále na Prahu. Vystavěna byla r. 1752 za Marie Teresie.

Druhá státní silnice spojuje Znojmo s Brnem. Vede ze Znojma na St. Šaldorf, Dobšice, Lechovice - Pohořelice a do Brna. Zbudována byla r. 1804.

Síť okresních silnic je dosti hustá a stále se, dík porozumění příslušných činitelů, doplňuje. Tabulka ukazuje nejlépe, jak kraj náš v jednotlivých okresích silnicemi jest opatřen:

Okres	Délka v km	% silniční přírůžky	na 1 km ²
Vranovsko	131·374 km	200 %	0·603
Jaroslavicko	94·074 km	190 %	0·344
Znojemsko	254·987 km	130 %	0·485

Poštovní úřady zřízeny jsou v četných obcích. U mnohých jsou stanice telegrafní a telefonní. Síť telefonní zvláště po převratu nesmírně vyrostla. Uvedené obce mají poštovní úřady, písmeno t znamená stanici telegrafní a tf znamená telefon.

Bítov t, tf,	Mikulovice,
Dunajovice Hor. t, tf,	Milfron (poštovna),
Dyjákovice tf,	Miličovice (poštovna),
Fryšava t, tf,	Načeratice (poštov.),
Hevlín t, tf,	Oblekovice — tf,
Hodonice t, tf,	Plaveč — tf,
Hrabětice tf,	Prosiměřice t, tf,
Hrádek tf,	Přímětice (poštovna),
Hrušovany nad Dyji t, tf,	Štrachotice,
Chvalatice (poštovna)	Šafov, t,
Chvalovice,	Šanov (poštovna),
Jaroslavice t, tf,	Šatov, tf,
Jevišovice t,	Šreflová (poštovna),
Kravsko t, tf,	Štíty,
Křídlovice t, tf,	Šumvald, t, tf,
Lechovice t,	Tvoříhráz (poštovna),
Liliendorf t, tf,	Únanov,
Lukov	Oleksovice,
Mašůvky Hl. (poštov.),	Vranov, t, tf,

Vranovská Ves, tf,	Znojmo 3, t, tf (Dolní
Znojmo 1. t, tf (nám.	předměstí),
Svobody),	Želetice t, tf,
Znojmo 2. t, tf (ná-	Žerotice (poštovna).
draží),	

Dráhy podřízeny jsou ředitelství čsl. státních drah v Brně. V každém nádraží stanici je dopravní úřad v čele s přednostou, ve Znojmě též odbor pro udržování tratě a výtopna čsl. státních drah. O stavbu a udržování silnic stará se silniční výbor, který je ve Znojmě 11členný, v Jaroslavicích 10členný a ve Vranově 11členný. Silniční výbory podléhají zemskému výboru v Brně, který ve Znojmě má své oddělení stavebního úřadu, jenž pečeje o udržování a stavbu silnic. Jim podřízeni jsou okresní cestmistří a cestaři.

Autobusová doprava je v rukou soukromých společností, jenom ty, které mají dopravu poštovní podléhají dozoru svého mateřského poštovního úřadu.

Ředitelství pošt a telegrafů je v Brně.

Hospodářství.

Svah půdy celého kraje je zřejmý z toku Dyje, která teče směrem jihovýchodním. Tím otevřen je teplým jižním větrům a vydán více vlivu slunečních paprsků. Půda je většinou úrodná, takže tím je dán přímo způsob výživy obyvatelů kraje, Vranovsko je nejvlnitější, půda přechází na Znojemsku v rovinu, která vyplňuje celé Jaroslavicko. Okresy dají se charakterisovat asi takto: Vranovsko má krásné rozsáhlé lesy, Znojemsko vinice, ovocné sady a pole zeleniny, Jaroslavicko má lány pšenice a cukrovky. I na Znojemsku je hojně lesů, hlavně v severní části, jižní část však je bohatou úrodou zeleniny, ovoce a vína. Ze zeleniny pěstuje se nejvíce světoznámá okurka u Znojma, rajská jablíčka, petržel, celer, mrkev a melouny. Z obilí pěstuje se žito (roční sklizeň asi 60.000 q), pšenice (120.000 q), ječmen (115.000 q), dále hodně kukuřice. Zeli sklidí se až na 90.000 q ročně a ve Znojmě bývají v sobotu vždy velké trhy na ně. Vína urodí se až 30.000 hl. ročně a na podzim zajíždí do vesnic četní kupci

a poptávka po dobrém jihomoravském víně ať mladém nebo starém bývá veliká. Též pěstuje se mnoho brambor, hlavně v severnejší části. Roční sklízeň až 600.000 q. Z ovoce přicházívají na trh ranné třešně z Hradiště a od Kuchařovic a později i z Mikulovic. Velká poptávka bývá po meruňkách, kterých pěstuje se mnoho. Se jménem Znojmo spojeno je též druhé jméno — okurka. Znojemská okurka je světoznámá a pěstováním jich zabývá se asi 30 osad v okolí Znojma. Pěstuji se na poli v kolech. Na 1 měřici vejde se asi 600 kol a úroda z nich bývá až 3000 kg. Okurky pěstovaly se na ploše 4000 měřic a bývaly zdrojem blahobytu znojemského rolníka.

Jaroslavicko je úrodnější, ačkoliv užitek půdy mohl by být větší, kdyby hospodářství vedeno bylo racionelněji. Vinic je méně než na Znojemsku, ale jsou výnosnější. Ovocné stromy pěstují často; mezi vinicemi a daří se hlavně ranným třešním, broskvím a meruňkám. Z obilí pěstuje se pšenice (60.000 q), žita více jak na Znojemsku (81.000 q), hojně ječmene (85.000 q) a brambor (300.000 q) a velmi mnoho cukrovky. Lesů je málo, výhradně listnatých akátových.

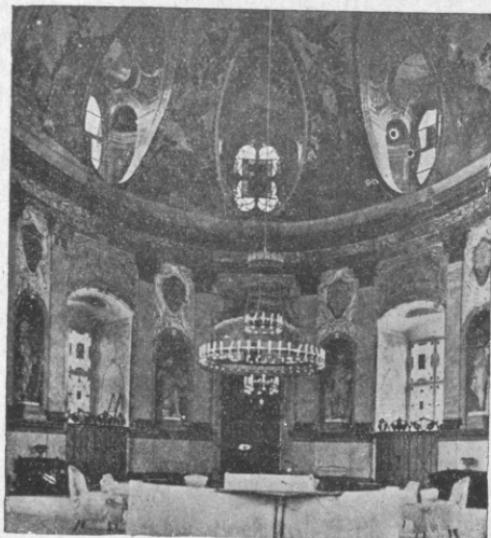
Průmysl a obchod.

Znojemsko je většinou zemědělské. Průmysl není příliš vyvinut, obchod utrpěl nesmírně uzavřením hranic. Vídeň byla hlavním odběratelem výrobků znojemských a nyní pevné závory za Šatovem zarazily tento proud do Vídne. Znojemský obchod je odkázán většinou na vývoz a znemožněním jeho upadá blahobyt v městě i v celém kraji.

Nejznamenitějším předmětem průmyslu i obchodu je znojemská okurka. Je-li úroda velká, prochází znojemským trhem 1500 vagonů této lahůdky. Jinak 700—1000 vagonů. Okurka zpracuje se v okurkárně, kde čistě nakládají se do sudů s různými přísadami. Po naplnění nalije se na ně ocet různě okořeněný a okurky nechají se kvasit. Vyjma několik specialit vyrábějí se okurky trojího druhu: solné, pepřové a kořeněné. Po kvašení dávají se okurky do lahví. Některé v sudech se rozesílají. Okurka znojemská, vyjma do celé republiky jde do Německa, Polska,

Rakouska, Jugoslavie, Spoj. států severoamerických a Skandinavie.

První okurky pěstovaly se v 2. polovici XVI. století a roku 1628 první okurka znojemská předkládá se císaři Ferdinandovi II. Dnes zabývá se konservováním okurek 60 firem ve Znojmě, z nichž 14 je českých.

Sál předků ve vranovském zámku.

Na jaře předmětem obchodu je ranné ovoce, třešně, později meruňky a broskve. Trhy na ovoce bývají četně navštěvovány obchodníky z celé republiky. Třešní vyváží se až 140 vagonů, meruněk, broskví a hroznů na 120 vagonů. Na podzim opět je to víno, za něž utrží naši rolníci velmi slušné částky, je to obilí, vejce, máslo i drůbež. Sobotní trh na obilí a ovoce, drůbež a zeleninu je velmi živý a vyhlášený. Proslulé jsou trhy na dobytek a jmenovitě na koně. Dobytčích trhů je 16 do roka, výročních 5 a trvají vždy plné 3 dny. Na venkově mají trhy Hrušovany (4), Safov (4), Vranov (5), Hevlín každé pondělí, Dyjákovice každý čtvrtok, Prosiměřice každé pondělí a Štíty 4 trhy výroční.

Znojmo samo je střediskem průmyslu celého kraje. Má pivovar (sdružené 2 pivovary), lítové rafinerie, továrny na keramiku, octárny, koželužny, okurkárny a výrobny konserv, cihelny a mydlárny, velké dílny zámečnické a dílny na výrobu strojů, barvírny a čistírny, parní pila, hůlkařna, velké dílny na nábytek, elektrárna, kamenoprůmysl a j.

Na venkově je v Hrušovanech cukrovar, továrny na keramiku jsou v Kravsku, Šatově, Únanově a Vranovské Vsi, elektrárna v Jaroslavicích, lihovary v Černíně, Mikulovicích a Střelicích, hrnčířství v Jevišovicích a Vranovské Vsi, mlékárny v Hodonicích, Chvalovicích a St. Saldorfě, parní pily v Liliendorfě a Šumvaldě, výroba skleněných perel ve Vranovské Vsi, mlýnů je přes 20, parní v Šaldorfě St., Louce, Šatově a Šumvaldě, kaolin dobývá se u Únanova, Přímětic a Mašůvek.

Obchodu prospívají v různých obcích záložny a spořitelny v četných obcích venkovských jako v Jevišovicích, Citonicích, Dunajovicích, v Plavci, Pavlicích, Mikulovicích atd. Ve Znojmě je Městská spořitelna, Vzájemná záložna, Živnostenská záložna, Rolnická záložna a Raifeisenka; z bank Jihomoravská, Eskomptní, Anglo-československá, Česká průmyslová a hospodářská a Brněnská, vyjma některých ústavů rye německých.

Ochrana občanstva.

1. **Vojsko.** Znojmo jako důležité pohraniční město má silnou vojenskou posádku. Vojsko umístěno je v kasárnách Žižkových, Štefanikových, v barákovém ležení ve Vitlákově ulici a v kasárnách v Louce (býv. kláštere). Posádkou jest ve Znojmě pěší pluk č. 24, dělostřelecký pluk č. 105 a 125. Z vojenských úřadů jest ve Znojmě velitelství 12. pěší brigády, velitelství všech 3 pluků, velitelství náhradního praporu č. 24, posádkové velitelství, okresní doplňovací velitelství a posádková nemocnice.

Cetnictvo. Četnických stanic jest 25. Umístěny jsou v obcích Hodonice, Chvalovice, Jevišovice, Kravsko, Lechovice, Plaveč, Podmolí, Prosíměrice, Strachotice, St. Šaldorf, Šatov, Vranovská Ves, Želetice,

Dyjákovice, Fryšava, Hevlín, Hrušovany, Jaroslavice, Křídlovice, Bílov, Frejštejn, Liliendorf, Satov, Vranov a Znojmo. Ve Znojmě je okresní četnické velitelství a velitelství četnického oddělení pol. okresů Znojmo a Mor. Krumlov.

P o l i c i e. Ve Znojmě je oddělení státní policie, která vykonává službu v městě Znojmě. Nadřízeným úřadem jest policejní komisařství.

H a s i č s t v o je dobrovolné a s krajní obětavostí koná svoji povinnost, je-li toho zapotřebí. Hasičské spolky jsou zřízeny v každé větší obci.

Berní úřady jsou ve Znojmě, Jaroslavicích a Vranově, berní správa ve Znojmě.

Důchodkový a kontrolní úřad ve Znojmě.

S o u d n i c t v í: Okresní soud je ve Znojmě, Jaroslavicích a Vranově, krajský soud ve Znojmě a rovněž i státní zastupitelství. I soudu porotní konají se ve Znojmě. Pro přiděl pozemků a provádění parcelací velkostatků je ve Znojmě zřízen komisariát státního pozemkového úřadu ve Znojmě.

Z různých jiných úřadů je ve Znojmě Zemská donucovací pracovna ve Znojmě.

S p r á v a .

Okresy Znojmo, Vranov a Jaroslavice tvoří jeden politický okres, pro něž okresní politická správa sídlí ve Znojmě. Město Znojmo samo je vyňato z působnosti okresní politické správy a tak městská rada jest pro město politickým úřadem I. instance. Město Znojmo je město s vlastním statutem. Všechny politické obce venkovské podřízeny jsou okresní politické správě. Na Znojemsku jest 67 politických obcí. Obyčejně vždy jedna osada tvoří jednu politickou obec. Pouze Borotice a Filipovice tvoří politickou obec Borotice, Kasárna a Mramotice obec Mramotice, Mšice a Oleksovice obec Oleksovice, Hostěrádky s Vranovskou Vsí obec Vranovská Ves. Na Vranovsku jsou 24 samostatné politické obce. Sloučeny jsou v jednu Lukov a Ves Nová v obec Lukov, Dvůr Nový a Šreflová v obec Šreflovou. Na Jaroslavicku je obcí 17. V jednu politickou spojeny jsou vsi Čule a Knast.

Okresní politická správa, vyjma věcí politických má přidělené záležitosti zdravotní (okresní lékař), evidenci vojska, cejchovní úřad, ochranu domácího zvířectva (okr. zvěrolékař) a správu stavební (okr. stavební správa) a věci školské (okr. školní rada). Okres znojemský jest součástí X. župy jihlavské. Definitivně nejsou župy dosud stanoveny a vyskytují se návrhy na zrušení samostatné župy jihlavské a spojení její se župou brněnskou. V důsledku toho není zřízení župní dosud provedeno a volby do župního zastupitelstva se nekonaly.

Volby do poslanecké sněmovny i Nár. shromáždění konaly se u nás současně, kdy volbami všeobecnými a sice v dubnu 1920. Výsledek jeví se takto:

Název pol. strany	Poslanecká sněmovna				Senát			
	Znojemsko	Jaroslavicko	Vranovsko	Znojemsko	Jaroslavicko	Vranovsko	1920	
1920	1920	1920	1920	1920	1920	1920	1920	
Počet voličů	22663	13090	5409	19381	11041	4499		
Mužů	9447	5624	2251	8695	4846	1987		
Žen	11210	6369	2526	9798	5403	2248		
Odezvaných hlasů	20925	11974	4765	18352	10212	4229		
Čsl. social. demokr.	2607	174	205	2335	139	204		
Čsl. socialisté	3682	60	78	1758				
	681			507				
	886			613				
Strana lidová	2377	50	201	2212	79	179		
	484			454				
Nár. demokraté	325	79	76	253				
	721			612				
Strana republikánská	2113	16	280	1908	46	32		
	108			191				
Strana živnostenská	213	7	17	428				
	482			14				
Strana prac. lidu	24	7	10					
Něm. soc. demokr.	61							
Deutsche Volkspart. (spojené)	11407	3288	310	921	2642	271		
	3170			798				
Židé	29	22	72	3255	9992	7177		
	370			33	5134	14		
				241	241	73		

V rubrice „Znojemsko“ zavedeny jsou čísla dvojí. Horní znamenají z venkova, dolní z města Znojma. Zvoleni byli Merta Rud. (za stranu soc. dem.), A. Staněk a F. Molík (za stranu republ.), dr. Dolanský a Janalík (za stranu lidovou). Molík a Janalík ve 2. skrutiniu. Z Němců dr. Rada z Mikulova a Pittinger. V okresu sídlí posl. Molík (Citonice), a Pittinger (Břečkov) a posl. Jáša zvolený za legie ve Znojmě.

Naše obranné jednoty.

V době před převratem, kdy nebylo českému školství přáno a zvláště ve Znojmě o každou třídu a o každého žáčka musilo být urputně bojováno, založili si čeští občané spolek na vydržování a podporu českého školství. Nazýval se „Znojemská Matice“. Činnost její byla velmi důležitá a ze skromných dárků a sbírek zachraňovány české děti před germanisací. Velmi mnoho pomohla Matici prostá venkovská žena Teresie Milnerová z Veskova svým odkazem 25.000 Kč. Matice Znojemská vydržovala českou školu materškou a školy měšťanské a později i průmyslovou školu dívčí „Vlastu Znojemskou“. Po převratě vydržování národních škol převzala obec a Matice vydržuje dnes z části „Vlastu“ a školu jazykovou.

Důležitou obrannou jednotkou českou jest Národní jednota pro jz. Moravu. Působnost její je velmi obsáhlá a všeobecná. Ve Znojmě je sídlo okrsku, který má stálou svoji kancelář. Odbory jsou v Bojanovicích, Božicích, Citonicích, Domčicích, Dunajovicích Horních, Dobšicích, Fryšavě, Hevlíně, Hodonicích, Hrušovanech, Jaroslavicích, Jevišovicích, Kravsku, Kuchařovicích, Mašovicích, Mašůvkách, Mikulovicích, Milfroni, Mramoticích, Olbramkoste, Pavlicích, Plenkovicích, Podmolí, Příměticích, Střelicích, Suchohrdly, St. Šaldorfě, Šatově, Tvořihrázi, Unanově, Veskově, Výrovicích, Želežicích, Žeroticích, Žerůtkách, Bítově, Mličovicích, Šafově, Šreflové, Šumvaldě, Vranovské Vsi, Vracovicích a Vranově. Ve Znojmě je odborů šest. Za světové války, kdy bída dostoupila vrcholu a zdálo se, že vyhladovění českých zemí stane se skutekem, probudilo se v mno-

hých české srdce a ve městech zakládány spolky „Českého srdce“, jejímž účelem bylo pomáhati těm, kteří bídou nejvíce trpěli. Červené srdce v trnovém věnci zazářilo i ve Znojmě a odbor znojemský staral se o děti trpící podvýživou, o matky i ubohé vojáky. Jsme hrdi, že zakladatelkou tohoto lidumilného spolku byla naše krajanka spisovatelka Růžena Svobodová.

Po válce spolek zanikl, což jest jistě škoda, neboť bída nevymizela a dobročinnosti je tolik třeba. Ve Znojmě jest též odbor Čsl. Červeného Kříže a odbory Dorostu Červeného Kříže po celém venkově.

Důležitou činnost vyvíjí Okresní péče o mládež, která stará se o zdárnou výchovu mládeže, pečujíc o ni opravdu otcovsky a Odbor Ochrany matek a kojenců, který pečeje o ty nejmenší i jejich maminky.

Zdravotnictví.

Důležitou složkou v životě občanském je organizace zdravotnictví. I o tu je v míře dostatečné na okrese postaráno. V celém okrese je 15 obvodů, v níž ustanoveni jsou obvodní lékaři. Dle statistiky z 1. ledna 1925 jest stav veřejné zdravotní služby následující:

Běžné číslo	Sídlo obvodu	Počet obcí	Počet obyvatel	Rozloha v km ²	Jméno lékaře
1	Strachotice Čule	5	4998	47'30	
2	Dyjákovice	2	5392	61'84	
3	Fryšava	7	5572	67'82	
4	Hrušovany	3	5780	59'03	
5	Jaroslavice	3	5393	49'05	
6	Jevišovice	8	5002	80'72	
7	Mikulovice	10	4681	65'20	
8	Prosiměřice	12	6562	90'92	
9	St. Šaldorf	7	4247	25'05	
10	Šatov	5	4167	43'50	
11	Sumvald	13	5624	14'61	
12	Tasovice	4	3660	34'74	
13	Znojmo-venk.	9	5212	85'57	
14	Vranov	10	4255	86'56	
15	Vrbovec	6	3779	33'81	

Při okresní politické správě ustanoven je jeden okresní lékař, mimo nich je ve Znojmě i na venkově řada jiných lékařů. Ve Znojmě je dále „Veřejná všeobecná nemocnice“, při níž je 6 lékařů.

Důležitým zřízením je „Okresní nem. pokladna“ pro Znojmo město a venkov ve Znojmě, která peče svými lékaři hlavně o dělnictvo ve svém zaměstnání onemocnělé nebo přišlé k úrazu. Zvěrolékaři jsou ve Znojmě čtyři.

Místopis.

1. Znojemsko.

Znojmo, metropole jižní Moravy patří k nejkrásnějším městům moravským. Jméno odvozeno od vlastního jména Znojem. Na území nynějšího města, před jeho založením byly vesnice Ceulchov (Čelchov?), Újezd blíže kostela sv. Mikuláše, Balina ležící pod samým Znojmem a Uherčice u brány proti Suchohrdlům. První zmínka o Znojmě činí se r. 1048. Ale jistě obydleno bylo již dávno před tím, jak dokazují vykopávky. Stálo na důležité stezce vedoucí z Čech do jižních zemí a tím stalo se důležitým tržištěm. Nejstarší částí města je hrad, pod kterým ve XII. století vzniklo podhradí osazené kupci a řemeslníky. Dějiny další mluví vždy jen o hradě, který byl sídlem knížat z rodu Přemyslovců. O založení města děje se první zmínka 19. září 1226. Obyvatelé původní byli Češi a jen tu a tam mezi nimi čteme jména německá. Přemysl II. podporoval město a založil v něm kláštery dominikánský, panen Klarisek a minoritský. Po pádu na Moravském poli bylo tělo nešťastného krále pochováno v minoritském klášteře ve Znojmě a zde leželo až do r. 1296,

kdy odvezeno do Prahy a tam pohřbeno u sv. Víta. Rudolf Habsburský dovolil městu vybírat clo ze soli a výtěžku použíti ku opravě hradeb. Též dal městu milové právo pro vaření piva a daroval městu ves Kuchařovice. Roku 1288 navštívil město král Václav II. a daroval městu les v Leskách a osvobodil město od soudů zemských. Jindřich Korutanský pak daroval Znojmu ves Únanov. I Jan Lucemburský byl městu nakloněn a navštívil je r. 1325, 1327 a 1335, kdy konána na hradě svatba dcery Jana Luc. Anny s Ottou, vév. rakous. Král Karel I. meškal ve městě v r. 1338, 1348 a 1366 opět a potvrdil městu všechna jeho práva a privilegia. Jeho nástupce Václav IV. byl ve Znojmě r. 1379 a 1380. Roku 1393 v prosinci konána zde schůzka krále Zikmunda Uherského, markraběte Jošta, knížete Albrechta Rakouského a markrabí Viléma Míšenského a ustavili zde spolek proti Václavu IV. Města zmocnil se markrabí Prokop s p. Hynkem z Kunštátu a na Jevišovicích, řečeného Suchý Cert a s p. Janem Sokolem z Lamberka. V létě roku 1404 byli oba poslední ve městě oblehnuti vojskem Zikmundovým a Albrechtovým. Ale posádka udatně se bránila plných 6 neděl. Při obléhání užito po prvé střelného prachu. Zikmund i Albrecht po marném obléhání odtáhli a pole bylo skončeno. Později dobyto bylo Joštem.

Za války husitských r. 1421 Albrecht Rakouský dal zajaté jevišovické husity upáliti na náměstí. K husitství klonili se ve Znojmě pouze obyvatelé čeští a těm na výstrahu dal magistrát dva z nich upáliti v r. 1416 a opět v r. 1422. Král Zikmund městu přál, několikrát zde pobyl a tu také r. 1437 zemřel. Roku 1442 konán zde sjezd stavů z Čech, Moravy a Slezska, aby uvedli Ladislava Pohrobka na trůn český. Mnich Kapistrán kázal ve Znojmě r. 1451 proti židům. Za vlády Jiříka Poděbradského dostalo město právo raziti minci po dobu jednoho roku. Ale město stálo proti českému králi a přiznalo se ke králi Matyášovi, který ve Znojmě ztrávil r. 1470 celý měsíc a svými hordami město i celé okolí značně poplenil. První Habsbursk Ferdinand I. byv na cestě do Prahy ubytoval se ve městě. Roku 1535 konán zde sněm, na němž dáno Moravě první pevné

zřízení a židům a novokřtěncům zakázán pobyt ve Znojmě. Ještě v době prvních Habsburků až do války třicetileté je Znojmo hodně české, neboť králové píší do města pouze česky. Město odklonilo se od katolictví v té době a je většinou protestantské a teprve Matyáš vystupoval proti protestantům ostřeji. Když vypukla 30letá válka, sesla se moravská šlechta ve Znojmě a očekávala zde vůdce českých vzbouřenců hr. Thurna, aby se s ním k odboji spojila. Teprve po bitvě bělohorské přišlo do města vojsko císařské vedené Buquojem. V r. 1631 ležel ve městě se svým vojskem Albrecht z Valdštýna po celý měsíc prosinec a ještě později několikrát zde ve svém domě přebýval. Nejhorších dnů dočkalo se město však ke konci války. Roku 1645 bylo město dobyto švédským generálem Torstensohnem, který město vyplenil a jeho majitele ožebračil úplně.

Za válek pruských za Marie Teresie bylo město obsazeno králem Bedřichem II. r. 1742 a uložil městu velkou kontribuci. Války napoleonské zasáhly město několikrát. Roku 1799 ubytovalo se ve městě ruské vojsko táhnoucí do Italie, r. 1805 opět bylo to ruské a rakouské vojsko, které se zde ubytovalo a 17. listopadu 1805 pobyla ve městě 3 dni i armáda francouzská. V červenci 1809 svedena byla u Znojma bitva mezi ustupujícími armádami rakouskými a ruskými a armádou francouzskou, která skončila vítězstvím této. Na faře v Příměticích ujednáno pak příměří.

Roku 1848 pobyl ve městě císař Ferdinand V., prchaje z Vídne do Olomouce.

V roku 1866 obsazeno město Prušáky, kteří zdrželi se v něm asi 6 neděl.

Roku 1867 stalo se město samosprávným s vlastním statutem. Od té doby postupovalo proti české menšině a v zášti proti všemu českému vzdalo se r. 1869 titulu královského města. Roku 1897 zavedeno úřadování pouze německé a r. 1901 zakázáno vyvěšovati na náměstích v ulicích české plakáty. Tato protičeská akce trvala až do převratu. Roku 1918 po převratu obsazeno město vojskem německo-rakouským a prohlášeno bylo za sídlo krajské vlády pro Südmährenland. Ale sláva jeho netrvala dlouho. Již 16. prosince

vtáhly do města české pluky a bez odporu obsadili město. Správa města dostala se do rukou správní komise složené ze stejného počtu zástupců českých a německých a v r. 1920 volbami do obce přešlo úplně do českých rukou.

V roce 1919 připojeny byly k městu obce Hradiště, Mansberk a Louka.

Hradiště je místo velmi starobylé, sídliště lidí již v době kamenné. První historická zmínka děje se o Hradišti r. 1221. Ode dávna bylo sídlem proboštství křížovnického řádu. Roku 1437 zemřel tu císař Zikmund.

Roku 1809 zřízena byla zde nemocnice pro francouzské vojny a r. 1848 nocoval v klášteře císař Ferdinand V. Nad údolím Granice stojí farní chrám sv. Antonína, zbudovaný roku 1635. Ozdoben je freskami Vojt. Rady. V obci stojí chrám proboštský, zasvěcený sv. Hippolitovi a pochází z roku 1765. Ve hrobce pochován je Mořic Adolf vévoda Saský. Nad údolím Dyje stojí kaple sv. Eliáše zbudovaná r. 1665. Proboštství je ze století XVII. a má bohatou knihovnu.

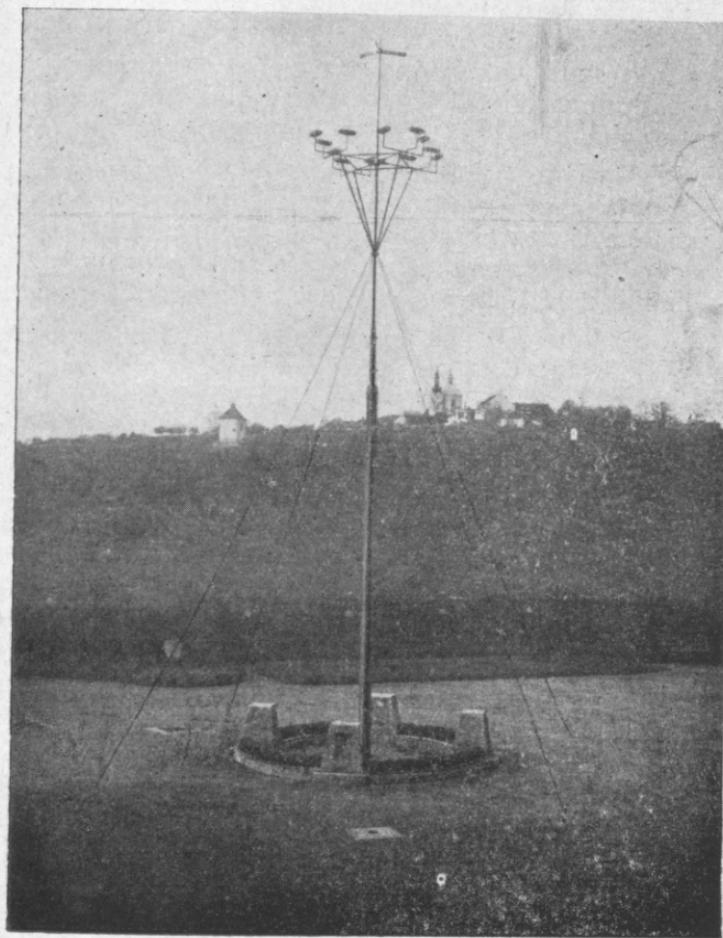
Mansberk je osada nová z r. 1779. Založená byla na pozemcích bývalého dvora.

Louka je vlastně rozsáhlý klášter premonstrátský, založený r. 1190 markrabím Ottou. Za válek husitských byl dobyt a spálen. Klášter býval původcem germanisace v celém kraji, neboť byl velmi bohatý. Patřilo k němu 38 kostelů, 17 dvorů, 2 pivovary a 7510 měr lesů. Chrám je z r. 1748 a je ve slohu románském. Josef II. r. 1784 klášter zrušil. Nyní je kasárny dělostřeleckých pluků.

Bantice (něm. Panditz) (dle osob. jm. Banta) je obec stará. Roku 1052 daroval ji kníže Břetislav I. kapitule Staroboleslavské. Hodně utrpěla válkou 30letou. Škola vystavěna r. 1836 a je německá 1 třídní.

Bezkov též Veskov. Prvé zprávy pocházejí z r. 1252 a označují ves za majetek křížovníků na Hradišti. Stála na národnostních hranicích, ale houževnatost českých obyvatelů zachránila ves před poněmčením. Škola vystavěna byla r. 1898.

B o h u m i l i c e (něm. Pumlitz) (dle osob. jm. Bohumil) leží v krajině vinorodé. Dle listiny z r. 1195 daroval ji Bretislav III. klášteru louckému. Ve vsi šířilo se protestantství a r. 1580 vypověděli opatovi louckému poslušnost. Trpěly často povodněmi. Mají německou školu 2 třídní.

Divišův bleskosvod.

B o h u n i c e (Bonitz) (dle osob. jm. Bohuň) té měř souvisejí s Prosiměřicemi. První zmínka o vsi činí se r. 1349. Pány Bohunic byli vladykové se Žerotic.

Utrpěly mnoho válkami 30letou a francouzskými roku 1805 a 1809.

Bojanovice (dle os. jm. Bojan) jsou nálezištěm hlazených nástrojů kamenných a bronzových předmětů. Roku 1227 král Přemysl I. daroval Bojanovice bílovskému purkrabímu Petru z Lichtenburka. Pak náležely k Jevišovicům. Nesmírně utrpěly 30letou válkou a novým usedlíkům, kteří ujali se pustého domu, slibováno osvobození od robot a daní na celý rok; kdo ujal se pustého lánu, byl osvobozen na 10 let. Budova školní je z r. 1899, ale škola zřízena byla tu již v r. 1768. Půl hodiny jižně stávala ves Klučov a zanikla v době husitské.

Borotice (Borotitz) (dle jm. Boruta) jsou bohatým nálezištěm z doby předhistorické, jmenovitě kroužky a náramky bronzové a popelnice pěkně pracované. Na listině z r. 1222 vydané olomouckým biskupem čteme po prvé zprávu o Boroticích. Po válce 30leté byla ves skoro úplně pustá až do r. 1672. Jen 76 měr polí bylo vzdělaných a 3199 nově pustých. Kaple sv. Václava je z r. 1865. Škola je německá 2třídní. K politické obci patří blízké Filipovice.

Citonice (dle osob. jm. Citoň). Půdorys osady je pravidelný obdélník. První zprávy počínají r. 1252. Kostel sv. Jana a Pavla je z r. 1769. Škola je z roku 1779. Po 30leté válce byly lány rozděleny v pololány po 50 měr. orné půdy. Zastávka dráhy, česká 2třídní škola.

Čajkovice (Schakwitz) (dle osob. jm. Čajek) povstaly r. 1711, založeny jsouce lidmi z Mackovic a Rohoteří tehdy pustými. V okolí pěstuje se znamenitý fenykl. V obci je německá škola 2třídní.

Černín (dle osob. jména Černín) je bohatým nálezištěm kamenných nástrojů hlazených, předmětů bronzových i železných, jakož i mincí římských. První zmínka o Černíně děje se r. 1131. Míval svou faru která zanikla za války 30leté. Chrám je sv. Jakuba a již r. 1671 byl filiálním. V XVI. a XVII. století byli obyvatelé Černína protestanté a Čeští bratří a měli i svého faráře. Škola zřízena byla r. 1875, V obci je lihovar a cihelna.

Derflice (Dörfritz) pocházejí až ze století XV. Roku 1665 byly však úplně pusté a znova založeny

a osazený r. 1709. V r. 1852 úplně vyhořely. Škola je jednotřídní německá.

Dobšice (Klein Tessvitz). První zmínka o D. děje se roku 1190. Roku 1809 byly dějištěm bitvy mezi francouzským a rakouským vojskem. Trpěly velmi povodňemi. Školy jsou: jednotřídní česká a trojtřídní německá. V místě je cihelna.

Domčice (dle osob. jm. Domaslav). První zmínka děje se r. 1447. Osada je bohatá nálezy archeologickými. Velmi utrpěly válkou 30letou. Jest tam cihelna.

Dunajovice Horní je osadou prastarého původu. V okolí je mnoho nálezišť s předměty z dob pohanských. Po prvé připomíná se však až r. 1350. Dunajovice Horní byly městečkem a nynější sýpka stojící uprostřed obce řečená „Starý zámek“ bývala hradem. Městečko mělo i hrdelní právo. Za války 30leté nesmírně utrpěly, takže téměř 213 domů bylo pustých. I kostel zbudovaný r. 1540 pro Jednotu českých bratří byl rozbořen. Po válce osadili Dunajovice Horní Němci, ale osada opět se počeštila. Má českou 5třídní školu, poštovní úřad, četnickou stanici. Mají právo trhů a sice na den sv. Marka (25. března) a na den Povýšení sv. Kříže (14. října). Ve znaku mají dva srpy přeložené a pod nimi holubici.

Dyjákovický (Klein Tajax) leží uprostřed vinohradů. Za vsí jsou rozsáhlé vinné sklepy. Kostel je prastarý, ale opravami starý ráz jeho setřen. K Dyjákovicím patří osada Hatě. Školy jsou česká 1třídní a německá 2třídní. V obci je cihelna.

Havraníky (Kaidling) 1 hodina cesty od hranic. Prvá zmínka o H. děje se roku 1229. Chrám je z r. 1816. Škola 2třídní německá. K obci patří 2 mlýny ze skupiny zvaných „Devět mlýnů“.

Heřmanov (Hermannsdorf) vznikl roku 1788 rozpuštěním panského dvora.

Hnanice (Gnadlersdorf) vzdálená od hranic pouze čtvrt hod. je starobylého původu. Připomíná se r. 1200 ponejprv. Chrám založen byl roku 1487 a dlouho byl po válce 30leté ssutinou. Škola je 2třídní německá. Jméno obce dle slovanského jména osobního Hnan. Též prý se tudy vyháněli obtížní cizinci ze země. Hnanice mívaly hlučné trhy na obilí a víno,

též bývaly poutnickým místem. Nyní obě zašlo. Čtyři mlýny od „Devíti mlýnů“ patří ke Hnanicím. V obci je stanoviště pohraniční stráže.

Hodonice (Hödnitz) dle osobního jména Hodoň, v okolí hojně nálezů z kultury slovanské. Obec připomíná se r. 1229. Pěstuje se réva, broskve a meruňky. Chrám je ze XVII. století, z téže doby pochází i škola. Hodonice utrpěly mnoho za vpádu Francouzů 1805 a 1809. V místě je stanice dráhy, úřad poštovní a četnická stanoviště. Mlékárna patří mlékárně Radlické. Škola německá je 3třídní, česká 1třídní.

Chvalovice (Kallendorf). Připomíná se r. 1279, kostel nynější je ze století XV. Osada je pouze čtvrt hodiny od hranic. V okolí pěstuje mnoho vína. Má úřad poštovní a četnickou stanici. Škola je 2třídní německá. V obci je rolnická mlékárna.

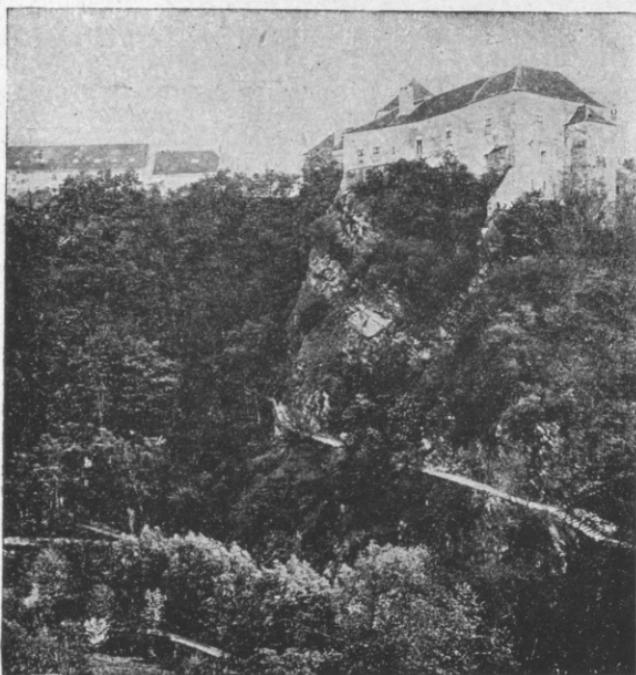
Ječmeniště (Gerstenfeld) vzniklo roku 1787 na pozemcích opuštěného panského dvora. Škola německá 1třídní. V okolí znamenité víno. V obci je finanční stráž pohraniční.

Jevišovice (dle osobního jména Jeviš) staré město, sídlo slavného rodu Kunštátů. Po prvé připomíná se r. 1289. Na místě, kde stával starý hrad na levém břehu Jevišovky, našlo se mnoho předmětů z doby kamenné. Proti hradu zbudován byl na konci středověku nový hrad, nyní již zkáze propadající, ale přes to pyšný stojí na svém skalnatém ostrohu nad Jevišovkou. Za městem uprostřed parku stojí nový zámek, který je obýván majitelem panství. Hynek Jevišovický z Kunštátu, zv. Suchý Cert byl v dobách markrabích Jošta a Prokopa postrachem kraje. V Jevišovicích sídlil i slavný válečník Jan Sokol z Lamberka. V dobách husitských bývaly Jevišovice střediskem husitství na jz. Moravě. Pak prodělaly obležení Maďarů za Jiřího z Poděbrad, přešly v majetek Ferdinanda III., později hrabat de Souches, Ugartů atd. Velkostatek náleží nyní p. Offenheimovi, který pro kulturní účely dal u školy postavit rozsáhlou budovu „Komenium“. Chrám je budova nová z r. 1830, škola vznikla asi v roce 1660. Trhy mají Jevišovice čtyři. Znak tvoří štít s městskou hradební zdí a otevřenou bránou s mříží. Za zdí jsou tři věže, prostřední

je kulatá, má arkýř a štítek se znakem Kunštátů. Město mělo svoje soudní právo. Má poštovní a telegrafní úřad, četnickou stanici, obecnou českou pětitřídní školu a chlapeckou a dívčí měšťanku.

Kasárna, část politické obce Mramotice. Vznikla asi r. 1820 při stavbě říšské silnice.

Konice Něm. (Deutsch Konitz) bohatá vinciemi. Škola německá 2třídní. Kostel asi z XVIII. století. Obec sama uvadí se nejprve r. 1302.

Hrad ve Znojmě.

Kravsko je prastarou osadou, jak svědčí o tom nálezy archeologické. Připomíná se již r. 1093. V obci je česká 2třídní škola, pošta a četnická stanice. Asi 10 minut severně od obce je továrna na majoliku. V obci je též krásný zámek s parkem.

Krhovice (Gurwitz) připomínají se jako vladický statek r. 1294. Obec je při Dyji, kde břehy jsou nízké,

a proto osada trpí povodněmi i krami. Škola je německá 2třídní.

Kuchařovice jsou starou obcí. V okolí mnoho nálezů z mladší doby kamenné. Po prvé připomínají se r. 1220. Ve válce 30leté byly úplně vypáleny a rovněž Francouzové r. 1809 je zapálili. Škola je česká obecná 3třídní. V okolí daří se mnoho třešní.

Kyjovice (Gaiwitz) náležitě četných hrobů se skrčenými kostrami. Byly sídlem rytířů z Kyjovic, kteří uvádějí se již r. 1275. Hodně utrpěly za války 30leté. V místě je velkostatek nyní v rukou českých a česká menšinová škola 1třídní.

Lechovice (Lechwitz) nazvané dle slovanského jména Lech. Nálezy z doby železné; zemané z Lechovic připomínají se po prvé r. 1255. Chrám je z r. 1721 a z téže doby zámek, sídlo premonstrátů luckých s krásným parkem. Utrpěly mnoho za válek napoleonských. V obci je německá 2třídní škola, pošta, četnická stanice, velkostatek a 2 cihelny.

Mašovice jsou bohatým náležitěm nástrojů kamenných, připomínají se již v r. 1052 za vpádu Rudolfa Habsburského úplně zpustlé a musily být znova osazeny a to osadníky ze Šatova. V místě, kde stojí panský dvůr, stávala osada Mašovičky, která zanikla. V obci je česká 2třídní škola a fara. K Mašovicím patří 2 mlýny Andělský a Čertův.

Mašůvky Hluboké jsou poutním místem. Kostel založen roku 1680, rovněž i škola je stará. Založena r. 1744. Nynější budova je z roku 1924 a postavena byla nákladem majitele jevišovského velkostatku p. Offenheimem. Jest trojtřídní. V obci je mlýn a 2 cihelny. U Hlubokých Mašůvkách kope se znamenitý kaolin.

Mikulovice původu velmi starého, jak svědčí o tom četné nálezy archeologické. Pocházejí ze století XI. Městečkem staly se r. 1558, první zmínka o faře děje se r. 1331, kostel je z téže doby, škola byla již před válkou 30letou. Za této Mikulovice hodně utrpěly. Mají právo na 3 trhy, ač nyní se nekonají. Jsou rodným místem malíře E. K. Lišky a spisovatelky R. Svobodové. Mají poštovní úřad, četnickou stanici, obecnou 5třídní a měšťanskou

3třídní školu, lihovar a cihelu. Velkostatek náleží Strašovskému klášteru.

Milfron (Mühlfrau) pochází asi ze XIII. století. V té době býval tam i kostel. V okolí daří se hojně vína, zeleniny a ovocného stromoví. 10. července roku 1809 svedena tu bitva Francouzů s Rakušany, v níž tito poraženi. V místě je stanice dráhy, fara, česká menšinová 1třídní škola a cihelna.

Mramotice připomínají se již r. 1190. Poblíže obce nalezeny nástroje z mladší doby kamenné. Po válce 30leté bylo 13 lánů pustých a 1050 měr rolí nevzdělaných. Škola je 2třídní.

Načeratice (Naschetitz), náleziště starých římských mincí. První zmínka o Načeratice děje se r. 1222. Ve válce 30leté ves úplně zpustla. Ve znaku mají radlici a vinařský nůž. Fara a kostel jsou ze století XIX. Škola německá 2třídní.

Němčičky, malá vesnička ukrytá v malebném údolíčku Němčického potoka. Nad vsí stojí nepatrné zříceniny bývalé tvrze. Ve vsi je dvůr patřící panství do Plavče.

Nesachleby (Esseklee) v krajině bohaté vínem a ovocem. První usedlostí byl zde mlýn založený r. 1221 opatem Florianem. Utrpěly za bojů s Francouzi roku 1809. V obci je velkostatek a mlýn s pekárna.

Oblekovice (Oblas) náleziště četných hrobů se skrčenými kostrami a nálezy staroslovanské kultury. Již roku 1190 byla darována ves klášteru louckému. Roku 1580 celé Oblekovice odpadly od katolictví a přijaly protestantství. Roku 1805 vojsko francouzské zapálilo tu dřevěný most, při čemž vyhorela i obec. Roku 1809 byly opět obsazeny vojskem Napoleonovým a roku 1866 byl most zase zapálen Prusáků. V obci je pošta a závod pro výrobu a vývoz konzerv.

Olbram kostel, městečko založené dle pověsti rytířem Olbramem. Poprvé připomíná se roku 1263. Fara byla proboštstvím a probošt olbram-kostelský patřil mezi přední osobnosti země. Proboštství přestalo roku 1526. V té době rozmáhá se v Olbramkosteple protestantství a pastoři sídlí v Olbramkostele do r. 1628. První katlický farář přišel do Olbramkostela roku 1652. Stáří kostela nelze od-

hadnout, škola založena roku 1590 pastorem Janem Vodou. Nyní je 2třídní. Trhy jsou dva v roce, znak: městská brána s 2 věžemi s cimbuřím a dvěma skřízenými srpy. Olbramkostel jest stanicí dráhy, která je však půl hodiny cesty za obcí, leží při státní silnici, což mělo za následek blahobyt v obci.

Olexovice (Gross-Olkowitz), k nimž patří i sousední Mšice, bývaly městečkem se soudním právem, darované obci králem Janem roku 1336. Roku 1190 daroval Olexovice kníže Konrád Oto klášteru Louckému. Kostel i fara byly již roku 1220. Mají právo 2 trhů výročních a každou středu trhu týdenního. Na hřbitově je stará románská kostnice. Ve válce 30leté mnoho utrpěly a tu zanikly i dvě blízké osady Čejkovice a Vídeň. V obci je 4třídní německá škola a 1třídní česká menšinová škola a velkostatek.

Pavlice na státní silnici ze Znojma do Mor. Buděovic. V okolí nálezy z mladé doby kamenné. Roku 1356 uvádějí se vladykové z Pavlic. Roku 1549 vyzývá král Ferdinand Znojemské, aby trestali sedláky a rychtáře z Pavlic za loupež. Velmi utrpěly za války 30leté, po níž bylo 16 domů a 152 měr polí puštých. Patřívaly k Bítovu, nynější dvůr patří panství v Jevišovicích. V obci česká 3třídní škola. Kostel i fara jsou původu nového.

Plaveč leží na pravém břehu Jevišovky v pěkném údolíčku. Nálezy z doby kamenné i bronzové, zbytky dilluviaálního koně a nosorožce. Plaveč bývala sídlem vladyků z Plavče, o nichž první zmínka děje se roku 1234. Zámek je asi ze XVII. století a v něm stará romanská kaple, zvaná pohanská. Škola 2třídní obecná zřízená roku 1839. V obci je pošta, četnická stanice a velkostatek.

Plenkovice, kdysi samostatný statek vladyk z Plenkovic, kteří uvádějí se na listině kláštera Louckého r. 1343. Fara připomíná se roku 1350, ale za válek husitských zanikla. Za to, že vladykové z Plenkovic byli stoupenci husitství, daroval Matyáš Korvín Plenkovice městu Znojmu, ale rodu Plenkoviců vrácena rodná tvrz za Vladislava II. U vsi je rybník náležející městu Znojmu. Škola je obecná 2třídní.

P o d m o l í (Baumöhl) leží v posledních výběžcích Českomoravské vysočiny. Obec náležela klášteru Louckému již od roku 1226. V okolí daří se vínu. Škola 1třídní česká, v obci je též četnická stanice. Na ostrohu nad Dyji je zřícenina Nový Hrádek. Obec je jen asi půl hod. od hranic a je v ní stanoviště finanční stráže.

P o p i c e (Poppitz) daroval roku 1252 Přemysl II. křížovníkům na Hradišti. Kostel připomíná se roku 1577. Nyní osada německá, ale ještě roku 1657 stěžovali si farníci, že farář vůbec nekáže, protože česky neumí. V té době bylo v Popicích 150 farníků Čechů a pro ně zřízena německá škola. Také dilo pobělohorské. Škola je dosud německá 1třídní. Popice jsou rodiště spisovatele K. Postla. (Sealsfield).

P r á č e (Pratsch), o nichž čteme, že daroval je kníže Konrád Ota roku 1190 klášteru Louckému. Po válce 30leté bylo zde 31 domů a 1767 měr polí pustých. Škola německá 1třídní.

P r í m ě t i c e památný jsou působením Prokopa Diviše, zdejšího faráře a příměřím, které zde uzavřeno bylo 12. července 1809 mezi Napoleonem a Rakušany. Přímětice připomínají se roku 1220, kostel je ze století XVIII. V obci je zámeček a dvůr, poštovna a 3třídní obecná škola.

P r o s i m ě r i c e (Prossmeritz) nazvány jsou dle osobního jména Prosimír. Král Přemysl I. dává kostel sv. Jilji v Prosiměřicích roku 1226 klášteru Louckému za vsi Ceulchov a Újezdec, na kterých pak založil město Znojmo. Obec povyšena byla na městečko s právem 3 trhů do roka. Na faře působil spisovatel Václav Kosmák. Ve vsi je pošta, četnická stanice a 5třídní německá škola.

R u d l i c e jsou vsí, ve které kdysi dolovala se ruda, od čehož mají také jméno. Tavírny a vysoké pece stávaly v těch místech, kde je nyní mlýn Šuškovec. Přeměněny byly roku 1790 na papírnu a konečně v mlýn. Rudlice připomínají se poprvé roku 1365. Roku 1821 stály v čele selského povstání. Škola je jednotřídní.

S e d l e š o v i c e (Edelspitz) jsou známy bohatstvím dobrého vína. Darovány byly roku 1190 klášteru

Louckému. Byly ale od roku 1580 vyznání Lutherova a bývalým svým pánum vypověděly poslušnost. Trpěly častými povodněmi. Věž radnice znojemské vystavěna byla kameníkem Mikulášem ze Sedlešovic roku 1445.

Stošíkovice na Louce (Teswitz an der Wiese) připomínají se rokem 1328. Leží v bažinaté krajině plné jarních záplav. Škola je německá 2třídní.

Strachotice (Rausenbruck), městečko velmi staré (prvá zmínka roku 1052) a středisko župy. Mají právo dvou trhů a svůj znak. Kaple stávala již v roce 1190 a přeměněna v kostel sv. Jiří, při němž bývala fara. Ta však zašla ve XIV. století a obnovena až v roce 1782. Jest tam pošta, četnická stanice a 3třídní německá obecná škola.

Střelice spojeny jsou těsně s Jevišovicemi. V okolí nálezy z mladší doby kamenné a předměty slovanské kultury valové. Jméno mají dle původního zaměstnání obyvatel. Bývaly sídlem rodu vladyků ze Střelic a čte se o nich po prvé roku 1355. Později spojeny s Jevišovicemi. Blíže Střelic, v místě kde je nyní dvůr, stávala osada Němcice, nyní zaniklá. V obci je lihovar, dvůr patří k Jevišovicím.

Únakov daroval král Přemysl I. roku 1227 purkrabí Petrovi. Později náležely Jevišovicům. Fara byla již ve století XV., ale za 30leté války zanikla a obnovena opět roku 1755. Kostel je starožitný, škola založena roku 1709, nyní je 2třídní. V okolí kope se výborný kaolin.

Ves Vranovská (Frainersdorf) vznikla v novější době. Při silnici stávala hospoda, poddaná Vranovu. Na poč. století XVIII. usadilo se zde několik osadníků. Rozdělením dvora pak roku 1786 vznikla obec. K ní patří blízké Hostěhrádky. V obci je pošta, četnická stanice, česká 2třídní škola, německá 1třídní, keramické továrny, umělé hrnčírství a výroba skleněných perel.

Vevčice připomínaří se v roce 1365. Stávaly před 200 lety východněji, ale zničeny byly vodou z rybníka, který se protrhl a nová osada založena v nynějším místě. Velmi utrpěly za 30leté války.

Patřily k panství Jevišovickému. Škola je jednotřídní česká.

Vítovice (Wainitz) vznikly ze dvou osad: Vítovic a Lubnic. Připomínají se roku 1341. Býaly husitskou vsí, ale Matyáš daroval ves Znojmu a to se již postaralo o vyhubení „kaciště“. Velmi utrpěly za 30leté války, že ještě roku 1700 nevědělo se, ke kterému gruntu patří to neb ono pole. Před válkou světovou se obec germanisovala. Škola je jednotřídní česká.

Vrbovec (Urbau) má jméno od množství vrb; okolí úrodné vínem. Fara připomíná se tu již roku 1220. Kostel je též starší, románský — ale po vyhoření a opravami starý ráz úplně setřen. V okolí četné hroby se skrčenými kostrami. Škola je německá 3třídní. V obci je též cihelna. Roku 1497 uděleno Vrbovců soudní právo, které ztratili roku 1712, když se poddaní vzbouřili proti své loucké vrchnosti.

Výrovice při Jevišovce. Darovány byly roku 1299 Václavem II. znojemským klariskám. Josef II. dal dvůr rozdělit na 13 dílů a prodati usedlíkům. Okolí je velmi bohaté nálezy z ml. doby kamenné a bronzové. Škola je 1třídní česká.

Želetice podléhaly před válkou již již germanisaci a vyrvány zkáze ještě v čas. Připomínají se roku 1320, po válce 30leté bylo pouze 8 domů osedlých, ale 25 pustých. Měly zámek vystavěný roku 1770, ale již roku 1862 byl zbořen a staviva použito na stavbu hospodářských budov. Cukrovar zbudován byl roku 1862, ale před několika lety zanikl, rovněž i pivovar založený roku 1680. Samota: Cigánský mlýn. V Želeticích je pošta i četnická stanice. Německá škola byla zrušena a zřízena česká 2třídní a měšťanská 4třídní. V obci je též velkostatek a cihelna.

Suchohrdly (Zuckerhandl). Již jméno ukazuje, že slunce zde tak praží, až v hrde vysýchá. Víno dařící se v okolí, patří k nejlepším na jižní Moravě. Připomínají se po prvé ve století XIV. Patřily k Louce, ale když v roce 1580 vzdaly se katolictví, vypověděly klášteru poslušnost. Velmi utrpěly bojem roku 1805 a 1809. Několik tisíc padlých vojínů francouzských a rakouských bylo tu pochováno. U vsi

je dub, jemuž říkají Napoleonův dub, pod nímž stál prý císař Francouzů a řídil odtud bitvu. K Suchohrdlům patří dvory: Červený a Purkrábka. Školy jsou německé 2třídní a česká státní 1třídní.

Saldorf Nový (Neu-Schallersdorf) vznikl asi roku 1580 a byl dříve částí St. Saldorfu a roku 1874 politicky teprve oddělen. Má německou 4třídní školu.

Saldorf Starý (Alt-Schallersdorf) trpěl velice povodněmi i plujícími ledy. Největší pohroma stihla obec 23. února 1799. Voda pobořila tehdy celou ves (asi 54 domů). Při povodni záchranné práce súčastnili se ruští kozáci, nač i Kollár ve Slávy dceři vzpomíná. Po této povodni postavena obec na nynějším místě. První zmínka o Šaldorfě St. děje se roku 1190. Jsou rodištěm historika Ant. Hübnera (1793). Mají četnickou stanici, českou 3třídní školu, mlékárna patří městu Znojmou a parní mlýn.

Satov (Schattau) poslední stanice dráhy Praha-Znojmo-Vídeň na půdě naší republiky, malý kousek od hranic. Nalezeno tu rozsáhlé žárové pohřebiště. Obec je prastará a připomíná se v ní fara a kostel již roku 1200. Staly se městečkem roku 1373 s právem soudním a 4 výročními trhy a jedním trhem týdenním. V obci je česká 3třídní škola, německá 5třídní, keramická továrna, mlýn, pošta, pohraniční finanční stráž a celní úřad.

Tasovice (Tasswitz), naleziště předmětů z doby železné, kultury hallstattské. Založeny prý roku 1055, obecní zřízení byla původně česká a do němciny přeložena byla až ve století XVI. Fara byla zde již v roku 1234. Škola je německá 4třídní. U Tasovic zanikla osada Popovice.

Těšetice (Töstitz). Bývala zde stará osada předhistorická a nalezeny četná žároviště a mnoho předmětů z doby bronzové a i hroby se skrčenými kostrami. Připomínají se již roku 1260. Kostel i fara jsou původu nového. Poněmčeny byly v době války 30leté. V obci je cihelna a škola německá 2třídní.

Tvoříhráz leží v údolí Jevišovky. V okolí našly se předměty z doby kamenné a bronzové. Bývaly sídlem vladyků ze Tvoříraze. Panství a zámek patří Dominikánům znojemským. Škola je česká

3třídní. Samoty: Loucký mlýn a cihelna. Blíže stávala osada Psáře, zaniklá za válek Matyáše Uherského s Jiřím Poděbradským.

Žerotice připomínají se roku 1237. Bývaly sídlem pánů z Vaitmíle a vladků ze Žerotic. Kostel vystavěn po válkách husitských. V obci je zřícenina zámku. Škola byla již ve století XVII. a je 2třídní.

Žerůtky náležely již v roce 1353 k hradu Šimberku. Již před válkou 30letou bývaly pusté. Stalo se tak asi za války Matyáše Korvína s Jiříkem. Škola je 1třídní česká.

2. Jaroslavicko.

Jaroslavice (Joslowitz) leží při potoku Daníži v krajině úrodné vínem a ovocným stromovím. Nejstarší zmínka děje se o Jaroslavicích již roku 1131. Hrad připomíná se ve století XIII. Městečkem staly se roku 1517 s právem tří trhů výročních a jednoho týdenního. Na místě bývalého hradu postaven roku 1730 nynější zámek. Kostel je z roku 1791, fara byla již v roce 1325. Vykopány tu předměty ze staré doby kamenné a zbytky předpotopních zvířat. Z historie Jaroslavic je důležitým rok 1304. Tehdy v srpnu přitáhlo k dřevěným hradbám jaroslavickým 20.000 divokých Kumáňů. Před nimi prchly ženy i s dětmi do kostelíka. Když ztečeny byly hradby a obráncové pobiti, přitrhlí Maďaři ke chrámu, kde se ženy postavily jím hrdinně na odpor. Kostel byl však zapálen a v hořících troskách zahynuly hrdinné ženy. V roce 1619 byly Jaroslavice zpustošeny císařským vojskem. Majitel jejich Dětřich z Althanu súčastnil se českého povstání, a proto byly mu Jaroslavice zkonzervovány. Město má málo pitné vody, proto rádilo tu mnoho nemocí. Nedostatku vody odpomoženo vrtáním artézských studnic. Stanice dráhy je Božice-Jaroslavice, v městečku je okresní soud, berní úřad, pošta, česká 1třídní škola, četnická stanice a německá 6třídní škola a finanční pohraniční stráž.

Božice (Possitz), první zmínka o Božicích děje se roku 1225. Škola je 3třídní německá a 1třídní česká. Stanice dráhy je v místě. V území božickém bývala osada Křížkovice.

Čule (Zulb) daroval Přemysl I. roku 1228 klášteru Oslavanskému, v té době připomíná se již i fara. Roku 1342 byl zde farářem Jan ze Štěkna, předchůdce Husův. Městečkem stalo se roku 1860 s právem dvou trhů. Kostel, původně románský, byl obnoven roku 1845. Škola je 4třídní německá. K Čule patří i kolonie a dvůr Knast, zbytek to zaniklé osady.

Dyjákovice (Gross-Tajax). V krásné rovině úrodné vínem. Za osadou jsou růzsahlé sklepy podobající se samy vesnicí. Po prvé dovidáme se o D. roku 1278, kdy císař Rudolf Habsburský po bitvě na Moravském poli přitáhl do jižní Moravy a utáboril se u Dyjákovic. Roku 1619 zničeny byly císařským vojskem. Roku 1809 utrpěly velice od francouzského vojska. Městečkem staly se r. 1812. Výroční trhy jsou dva. Fara byla již roku 1279, nynější kostel je z roku 1761. V obci je pošta, četnická stanice a 5třídní německá škola a stanoviště pohraniční finanční stráže.

Fryšava (Frischau) leží na dráze Hrušovany-Brno. Markrabí Vladislav daroval Fryšavu roku 1202 klášteru velehradskému. Roku 1338 povýšena byla na městečko. V XV. století patřila pánum z Lichtenburka a na Bílově. Fara byla již v roku 1222, kostel nynější je z roku 1771. Zámek zbudován byl roku 1713 a kol něho založen krásný park. V obci je stanice dráhy, pošta, četnická stanice, německá 3třídní a česká 1třídní škola a velkostatek. V okolí jsou zaniklé osady Libice a Vrahovice (snad nynější Pravice?)

Hevlín (Höflein) vzdálen jest od hranic čtvrt hodiny, pohraniční stanice dráhy Vídeň-Láva-Hrušovany. Poprvé čte se roku 1282. V XV. století nálezel jevišovským Kunštátum. Kostel zbudován byl asi roku 1422. V obci je pošta, četnická stanice, finanční stráž, německá 5třídní a česká 1třídní škola a velkostatek. V okolí bývala osada Onšov, zaniklá asi v XVII. století.

Hrabětice (Grafendorf) jsou původu novějšího. První zmínka o nich děje se roku 1464. Utrpěly mnoho v roce 1809, kdy francouzská vojska 3 dny v obci hospodařila. Fara zřízena tu roku 1784 a

kostel postaven až na poč. XIX. století. V obci je pošta a 6třídní německá škola, velkostatek a finanční stráž pohraniční.

Hrádek (Erdberk) býval důležitým pomezním hradem postaveným někdy ve století XI. Z hradu zbyla pouze okrouhlá románská kaple. Majitelé psávali se „páni z Hrádku“. Fara připomíná se r. 1227, kostel nynější postaven roku 1764. V obci je pošta, četnická stanice a německá 5třídní škola.

Hrušovany nad Jevišovkou (Grusbach) jsou důležitou křižovačkou železniční, ležíce na trati Znojmo-Hrušovany-Břeclava a na trati Vídeň-Hrušovany-Brno. Jméno má dle osob. jména Hruš — obyvatelé obce sluli Hrušované, obec Hrušovany. Nalezeno bylo v okolí mnoho předmětů z pravěku. Obec náležela již roku 1131 kostelu znojemskému. Poněmčeny byly rádem johanitů pražských, kterým později náležely. Býaly sídlem české vladycké rodiny. Roku 1331 poraženi tu Rakusané Janem z Lichtenberka a zaháni do Rakous. Fara připomíná se již roku 1339. Zámek hrušovanský dobyt byl husity, ale roku 1428 byli z něj husité vypuzeni. Před válkou 30letou byly Hrušovany luteránské. Městečkem se staly roku 1524 a výroční trhy mají čtyři. Ve znaku jsou dvě štíky. Zámek nynější zbudován byl roku 1669 a kol něj prostírá se krásný park. Mimo zámku, zalesníkem Hoji, bývala vila Emma (Emmahof) bydlištěm majitelů. Vila ozdobena je mnoha obrazy Muchovými. Škola uvádí se již roku 1678 a je 7třídní německá, česká je jednotřídní. V městečku je pošta, četnická stanice, finanční stráž, velkostatek a cukrovar.

Křídlovice České (Böhmisches Grillowitz) leží na pr. břehu Jevišovky v krajině úrodné. Stávaly již ve století XII. a fara připomíná se roku 1225. Kostelik je velmi starý a sešlý. Škola vznikla asi roku 1751 a je 4třídní německá. Česká je 1třídní. Obec má též poštu a četnickou stanici. V lese při silnici do Borotic je lovecký zámeček. V okolí zanikly osady Petrovice a Raklinice.

* Křidlůvky (Klein Grillowitz) na levém břehu Dyje uvádějí se po prvé roku 1255. V místě je 2třídní německá škola.

Mackovice (Moskowitz) v krajině bohaté vínem a ovocem patří k nejstarším osadám na Znojemsku. Již roku 1052 Břetislav I. daroval tuto ves kapitole staroboleslavské. Byly sídlem vladické rodiny z Mackovic. Škola je německá dvoutřídní. Severně od vsi stávala osada Rohoter s kostelem a patřila křížovníkům na Hradišti u Znojma. Zanikla asi v XVII. století.

Micmanice (Mitzmanns) rozkládají se na svahu k Dyji úrodném na víno. Roku 1230 darována byla obec panem ze Šimberka jeptiškám v Oslavanech. V obci je 3třídní německá škola, cihelna a mlýn. Nedaleko Micmanic zanikla osada Němcice.

Olexovičky (Klein Olkowitz) v úrodné krajině při řece Dyji. Již roku 1190 patřily klášteru v Louce. Nalezeny byly zde pozůstatky předpotopního nosorožce, soba, zubra a koně.

Pravice (Probitz) uvedeny jsou již roku 1131 a bývaly starou českou vsí. Původní název byl prý Vrahovice. Fara bývala již v XIII. století a zanikla. Tam, kde je trať zvaná Milkovic, stávala osada Vlkovice zaniklá asi v XVII. století. Škola je německá 2třídní.

Šanov (Schönau) darován byl jako Mackovice již roku 1052 kapitule staroboleslavské. Po Šanově psal se vladický rod, jenž měl tu tvrz. Německá škola je 4třídní, česká 1třídní.

Valtrovice (Waltrowitz) připomínají se roku 1243 a patřily faře sv. Michala ve Znojmě. Škola bývala již před rokem 1748 a je německá 2třídní. Kostel je starý, neznámo však, kdy postavený. V místě, kde je trať Petrovitz stávala osada Petrovice.

3. Vranovsko.

Vranov (Frain), okresní městečko leží v malebném údolí po obou stranách řeky Dyje, letní sídlo mnoha výletníků, kteří přišli pookráti ve svěžím lesním vzduchu. Patří k nejstarším osadám moravským, připomíná se již v roce 1210, kdy vzniklo z podhradí rozsáhlého a hrdého zeměpanského hradu, jenž přeměněn byl v zámek tyčící se hrdě na příkré

skále nad městečkem. Na hradě sídlíval purkrabí, který byl správcem hradu. Vranov býval opevněn, ale z hradeb nezachovalo se ničeho. Před 30letou válkou a i na krátko po ní dolovalo se tu na železnou rudu, ale doly pak zanikly. Městečkem stal se r. 1516 s 5výročními trhy. Chrám zbudován byl v XV. století a roku 1720 opraven, fara bývala již ve XIII. století. Vranov patříval v XV. století pánum z Lichtenburka a na Bítově, později Althanům, kteří provedli většinu staveb zámeckých a konečně Stadnickým. Škola připomíná se roku 1623, je nyní německá obecná a měšťanská. Česká škola je jednotřídní. Okolí je velmi krásné a cílem turistů jsou jmenovitě údolí Svýcarské, Helenino, Felicitino a Ledové sluje. Před Vranovem na Dyji pilně se pracuje na zbudování obrovské přehrady. V obci je též poštovní úřad, okresní soud, četnická stanice a finanční stráž.

Bítov, krásné a kdysi velmi důležité místo leží v těsné kotlince při ústí Želetavky do Dyje. Bítov vznikl z podhradí. — První zpráva o Bítově roku 1052 praví, že Bretislav I. daroval kapitule staroboleslavské z každého usedlíka desátek 6 denárů. Hrad býval sídlem župy tahnoucí se od Jemnice až k Mor. Krumlovu. Jindřich Korutanský daroval hrad i osadu roku 1307 českému rodu pánu z Lichtenburka, kteří jej drželi až do roku 1572, kdy vymřeli. Po nich stal se Bítov majetkem pánu ze Švarcenavy, od roku 1617 pánu Jankovských z Vlašimi a od roku 1750 až do roku 1904 rodině Daunů. Hrad je obydlen a bývala v něm svého času pověstná rozsáhlá sbírka zbraní proslulých vůdců z různých dob, ale ta přenešena do Náměstě. Na nádvoří je hradní kaple ve slohu gotickém. Farní chrám je původu prastarého a zasvěcen sv. Václavu. Pod Cornštýnem jsou trosky chrámu sv. Trojice. Rovněž i škola je starého původu a vyučovalo se v ní česky, později česky a německy až do roku 1868. Nyní je úplně česká 2třídní a 3třídní měšťanská. Městečkem stal se Bítov roku 1498 se dvěma trhy do roka. Ve znaku má Bítov bránu s věží a na ní půlměsíc a kříž. K Bítovu patří i blízký dvůr Vranč. V místě je pošta a četnická stanice. Až zbudovány budou na Dyji přehrady, má býtí Bítov zbořen a zatopen a vystavěn

asi u Vranče. Nad Dyjí vypínají se trosky mocného kdysi a hrdého hradu Cornštýna. Bitov bývá v létě navštěvován hojně letními hosty a turisty.

Břečkov Horní (Ober Fröschau) uvádí se po prvé roku 1323, byl však roku 1618 úplně pustý, ale znova osazen. O kostelu, který je zasvěcen sv. Klimentu a stojí na místě kaple se vypravuje, že je jedním z nejstarších dvanácti kostelů moravských a kázávali prý v něm věrozvěstí Cyril a Metoděj. Německá škola je 1třídní.

Čížov (Zaisa) připomíná se již roku 1323, roku 1515 byl úplně pustý, ale již roku 1552 byl znova osazen. Škola byla již v XVII. století a je nyní 1třídní německá. Ještě roku 1880 bylo tu z 217 obyvatel 216 Čechů, za 20 let na to pouze 6 Čechů. V obci je pohraniční finanční stráž.

Frejštejn (Freistein) prostírá se v pěkné malebné krajině. Nad obcí strmí trosky hradu zbořeného roku 1440, protože býval sídlem loupežnickým. Připomíná se již roku 1250. Na poč. XVI. století stal se Frejštejn městečkem. Ve znaku má skálu. Škola je německá 2třídní. V obci je četnická stanice.

Chvalatice (Chwalatitz) patřívaly k Bítu. Býaly české, ale osazeny kolonisty z Hesenska a rychle se poněmčovaly. Fara i kostel pocházejí z druhé polovici XVIII. století. K obci patří dvory Nový a Augustův. Obec má 1třídní školu českou a německou.

Jazovice (Jasowitz) připomínají se roku 1323 a patřívaly Vranovu. Býala tu hráz i dvůr. Časem ves zpustla, ale v XVI. století opět byla zalidněna.

Lančov (Landschau) patříval též Vranovu, později stal se samostatným statkem a sídlem vladyků z Lančova. Fara bývala již roku 1552, ale po válce 30leté zanikla. Za války byl též zpustošen kostel, který pak dlouho ležel v sutinách. Škola připomíná se již roku 1745 a je nyní 2třídní německá. K Lančovu patří panský dvůr Luitgartenhof.

Liliendorf založen byl teprve roku 1794 na místě vymýceného lesa a nazván po svém zakladateli. Les byl rozdělen na stejné částky po 1 míře a prodány po 10 zl. Proto všecky domy jsou stejně velké.

Škola je německá 1třídní a tak stará jako obec. V místě je pošta, četnická stanice a parní pila. V létě bývá navštěvována četnými hosty.

Lukov (Lugau) býval městečkem se soudním právem. Četné listiny v archivu i obecní pečeť s nápisem: „Lukova miesteczko“ dokazují, že Lukov býval český. Obec uvádí se již roku 1284 a v té době také fara. K obci patří též kolonie Nová Ves (Neudorf) a zřícenina hradu zv. Nový Hrádek. V obci je 2třídní škola a finanční stráž.

Milíčovice (Milleschitz) připomínají se roku 1349 jako majetek pánů Vajtmilnarů ze Žerotic. Později zpustla, ale opět byla osazena. Po válce 30leté byla jedna třetina obyvatel národností české. Kostelík je filiální a vybudován ke konci XVIII. století. Obec má českou 1třídní školu.

Onšov (Windschau) uvádí se po prvé r. 1323, ale je daleko starší. Zvána byla také Unášov. Od roku 1535 do 1550 byl úplně pustý.

Oslnovice patřívaly hradu Cornštýnu a od roku 1498 Bílovu. Osada bývala po válce 30leté smíšenou a měla pečeť „Dorf Eoslowitz“. Ale již v roce 1900 napočítán tu jeden Němec. Do školy chodí děti do Vysocan.

Petřín Nový (Neu-Petrein) úhledná a výstavná obec 5 km. jz. od Vranova. Připomíná se roku 1323. Pustý byl od roku 1535 do roku 1550.

Petřín Starý (Alt-Petrein) býval ještě v XVI. století českým. Čteme o něm teprve roku 1323. Kostelík patří k nejstarším kostelíkům moravským založených apoštoly Cyr. a Methodějem. Škola byla již ve století XVI. a je německá 2třídní. Česká je 1třídní státní. Tam, kde je nyní mlýn a dvůr Křeslík, stávala obec téhož jména, která byla již roku 1563 pustá.

Podmyče (Pomitsch) připomíná se roku 1323 a patřila k Vranovu. Jméno znamená osadu vodou podmytou. Osada bývala českou.

Stálky (Stallek), též lidově Křtálky je osadou téměř na samých hranicích ležící. Náležela v XV. století panu Krajíři z Krajků a na Frajštejně. Fara bývala

již také v té době, ale zanikla a opět v XVII. století obnovena. V XVI. století bývala obec protestantskou.

Š a f o v (Schaffa) skládá se vlastně ze dvou obcí: křesťanské a židovské. Na městečko povýšen byl roku 1540. Před 200 lety přistěhovalo se do obce 6 židovských rodin a usadili se za osadou, kde dostalo se jim 10 měr půdy, na níž zbudováno přes 40 domů židovských, opatřených železnými dveřmi a mřížemi. Farní kostel zbudován byl roku 1735 na místě kaple, fara připomíná se roku 1552. Brzy po té přešli Šafovští k protestantství. Židovský templ je z roku 1785. Škola je německá dvojtřídní, česká jednotřídní. Obec byla ohrazena a měla 2 brány: vídeňskou a peřínskou. V místě je pošta, četnická stanice a finanční stráž pohraniční. Trhy jsou čtyři do roka.

Š r e f l o v á (Schröffelsdorf) založena byla roku 1786, když pozemky panského dvora byly rozděleny mezi poddané a nazvána po zakladateli p. Šreflovi z Mansberka. Bývala úplně českou, ale pro účely germanisační zřízena tu Schulvereinská škola německá. Nyní je většina opět česká a zřízena česká 1třídní škola. Německá byla zrušena. Původně slula obec Kůlna. K obci patří samota Nový dvůr.

Š t í t a r y (Schiltern) nazvaná dle zaměstnání obyvatelstva. Ještě po válce 30leté bývala tu většina česká. Germanisovala se ke konci XIX. století. Dvůr uvádí se již roku 1846 a městečkem čtou se již v roce 1349. Mají právo čtyř trhů a svůj znak. Škola bývala již před válkou 30letou. Je německá 4třídní. Česká je 1třídní. Kostel je neslohoval s věží stojící opodál budovy. Jména tratí jsou hodně česká i starší listiny v archivu jsou české. Roku 1645 byly Švédy vypáleny a zpustošeny. V obci je dvůr a cihelna.

Š u m v a l d (Schönwald) vznikl v době, kdy blízký Liliendorf roku 1798 na místě vymýceného lesa. Má nádraží, poštu, četnickou stanici, dvoutřídní českou obecnou a čtyřtřídní českou měšťanskou školu, parní pilu a mlýn. Bývá letním sídlem četných výletníků.

V r a c o v i c e (Edenthurn) jsou starou osadou, uváděna však teprve roku 1323. Bývaly majetkem

vладыкů z Vracovic, kteří tu sídlili ve tvrzi. Velmi utrpěla obec za válek husitských. Česká škola je jednotřídní. V okolí zanikla dědina Šimberk, nad níž stával hrad téhož jména (též Šenkenberk), který je nyní zříceninou, dále zanikly Hypice, Vlkov a Telčice.

Vysocany patřily Bítovu, jméno mají dle své polohy. Škola je česká jednotřídní. Před válkou 30letou býaly protestantské a mnoho osadníků bylo nuceno vystěhovat se za války do ciziny, a proto mnoho domů bylo neosazených.

Zbovice leží na svahu Suché Hory. V okolí jsou lomy na dobrý stavební kamen a pece vápenné. Obec patřila k Bítovu. Po válce 30leté třetina obyvatel byli Němci, ale v XVIII. století byli počeštěny úplně. U obce je obrovský dub, jehož stáří odhadnuto na 700 let.

Statistiky přehled

osad okresní politické správy ve Znojmě dle úředního sčítání lidu z roku 1921.

1. Okres Znojemský.

3) Celkově:

V závorkách čísla značí řízení v r. 1910.

Přítomné obyvatelstvo	Národnostní význam	Pozemek										
		Český	Maďarský	Německý	Ukrajinský	Rusko-ukrajinský	Ukrajinský	Rusko-ukrajinský	Ukrajinský	Rusko-ukrajinský	Ukrajinský	
Plocha v ha	Doprava	Doprava	Doprava	Doprava	Doprava	Doprava	Doprava	Doprava	Doprava	Doprava	Doprava	
Znojmo, město	(609) 1811 1469	(1229) 4862 21197	(18825) (9132) 10408	(693) (2366) 10789	(1699) 7988	(15) 487 71	(54) 960 19237	(501) 497	(77) 210 749	(14) 210 123	381	
Znojemský okres (venkov)	51188 8369	(8251) 10003 40338	(4220) (20520) 19009	(21680) (15442) 21329	(26677) 21906	(36) 37	(41944) 852 40094	(68) 63	(170) 52 96	(18) 12	412	

Malé číslice znamenají sčítání v r. 1910.

5) jednotlivé osady.

č	Jméno obce	Přítomné obyvatelstvo										Dopravní síť	Dopravní síť
		Domek	Důchávka	Bytov. strana	Cihly	Země	Czechos.	Němc.	Anglie	Itálie	Českob.		
1	Bantice	551	86	87	373	188	185	6	367	—	2	373	—
2	Bezkov	606	62	68	291	148	143	291	—	—	2	380	—
3	Bohumilice	197	60	86	259	112	147	255	2	—	—	291	—
4	Bohunice	352	58	59	355	182	173	—	354	—	1	355	—
5	Bojanovice	1141	69	79	295	141	154	17	271	—	7	295	—
											4	—	—
											2	241	—
											1	267	—
											2	—	—
											3	336	—
											3	354	—

č.	Jméno obce	Důmů	Plocha v ha	Bytov. stran	Dohraniční	Pohlaví	Národnost, stát, příslušník		Čižovemci		Náboženské vyznání		Bez vyznání	Doznámká	
							země	muzi	Záide	Němcí	řeří	českoslov.	českobr.	řeří	
14	Dyjákovičky	—	202	200	—	897	430	467	4	893	5	—	—	5	—
		1292	200	262	960	462	498	70	878	—	1	11	956	—	4
15	Havraníky	—	146	—	659	309	350	2	657	3	—	—	656	—	3
		929	145	170	673	317	356	49	604	—	—	20	671	—	2
16	Heršmanov	—	52	—	253	333	347	—	253	—	—	3	264	1	—
		208	52	54	266	130	136	—	263	—	—	1	—	—	1
17	Hnanice	—	122	—	587	292	295	3	585	—	—	1	587	—	—
		705	125	152	584	289	295	58	504	—	—	22	577	4	3
18	Hodonice	—	191	—	876	416	460	14	837	16	—	—	852	2	—
		1012	199	221	916	441	475	86	772	3	2	53	908	2	6
19	Chvalovice	—	161	—	711	339	372	—	711	—	—	—	710	—	—
		745	150	189	690	322	368	46	623	—	—	21	686	4	—
20	Ječmeniště	—	46	—	264	133	131	—	264	—	—	—	264	—	—
		135	50	60	289	138	151	18	261	—	—	10	285	1	2
21	Jevišovice	—	245	—	1519	632	687	1507	—	—	—	12	1309	4	—
		787	255	315	1222	570	652	1183	7	—	—	31	1207	5	1

č.	Jméno obce	Přečka vha	Bytové, stran	Hřebeň	Pohraví		Národní stat. příslušná		Československé významné		Národnostní		Bez významné		Bez národnosti	
					číslo	počet	číslo	počet	číslo	počet	číslo	počet	číslo	počet	číslo	počet
22	Konice	-	115	128	474	225	240	5	471	-	9	474	-	-	-	-
		464	116	481	219	262	15	459	-	-	9	481	-	-	-	-
23	Kravsko	-	100	147	640	517	523	632	4	-	4	628	-	7	2	-
		826	106	565	266	299	548	5	-	-	12	544	-	4	5	-
24	Křihovice	-	141	166	680	533	347	12	668	-	7	680	-	-	-	-
		545	153	757	564	595	5	751	-	-	1	757	-	-	-	-
25	Kuchařovice	-	181	218	848	412	456	847	1	-	-	848	-	-	-	2
		671	186	848	599	449	840	6	-	-	2	846	-	-	-	-
26	Kyjovice	-	66	71	279	142	157	-	279	-	-	279	-	-	-	-
		609	66	287	159	148	50	255	-	-	2	285	2	-	-	-
27	Lechovice	-	126	131	616	280	350	5	508	-	-	7	604	6	-	-
		755	123	618	276	342	29	565	-	-	24	612	2	4	-	-
28	Mašovice	-	121	151	552	261	291	540	10	-	-	552	-	-	-	-
		1110	130	581	275	303	575	4	-	-	2	581	-	-	-	-
29	Mašůvky Hluboké	-	143	160	692	340	552	692	-	-	-	692	-	-	-	-
		1275	145	695	325	370	682	-	-	-	15	695	-	-	-	-

č.	Jméno obce	Počet obyvatel	Počet obyvatel s 1. I. 1930		Náboženské vyznání		Počet obyvatel		Počet obyvatel bez vyznání	
			Národnost	Věkový stav	Církev	konfesce	český	čeština	čeština	čeština
30	Mikulovice	1380	181	-	841	412	459	837	4	-
		185	206	802	356	446	799	5	-	841
31	Milfron	444	116	-	461	240	321	1	456	-
		116	137	489	250	239	45	437	7	799
32	Mramotice	604	64	-	337	157	180	337	-	457
		66	73	510	144	166	310	-	7	436
	Kasárna	-	31	-	149	74	75	149	-	337
		32	52	116	60	56	116	-	510	-
33	Načeradice	599	117	-	513	237	276	515	-	149
		120	138	490	211	279	4	482	-	116
34	Němcický	495	42	-	220	118	102	220	-	149
		45	51	206	106	100	206	-	490	-
35	Nesachleby	542	59	-	336	135	161	334	-	149
		59	80	355	168	188	51	205	-	336
36	Oblikovice	189	106	-	653	324	334	12	642	-
		107	160	587	279	308	32	512	5	582

č.	Jméno obce	Dlochaváha	Domu	Bytový, strana	Díly	Dílyrem	Pohlaví		Náro. čsl. stát. příslušníků		Náboženské vyznání		Poznámka						
							muži	ženy	českosl.	Zemč.	Německy	Západ.	Cizozemci	českosl. kat.	římsk. kat.	cešskobr.	českosl.	israel.	jiné
37	Olbramkostel	.	-	139	642	312	531	630	12	-	-	-	636	-	6	-	-	-	
			140	154	621	291	330	610	10	-	-	-	615	1	1	3	-	1	
38	Olexovice		-	100	549	251	298	8	541	-	-	-	546	-	-	3	-	-	
			108	128	573	265	308	-	562	-	-	-	573	-	-	-	-	-	
Mšice			2058	135	-	628	313	315	38	572	-	16	2	627	-	-	1	1	-
				135	150	703	329	374	54	630	-	-	19	701	1	-	-	-	-
39	Pavlice	.	-	125	743	385	358	735	7	-	-	-	1	745	-	-	7	-	-
			129	162	713	357	356	693	6	-	-	-	14	706	-	-	-	-	-
40	Plaveč	.	-	90	457	221	216	437	-	-	-	-	430	1	-	-	-	-	4
			1033	97	117	440	215	225	433	2	-	-	5	436	-	-	-	-	-
41	Plenkovice	.	-	83	-	413	200	213	413	-	-	-	-	412	-	-	1	-	-
			439	88	92	391	179	212	388	2	-	-	-	1	387	-	4	-	-
42	Podmolí	.	-	62	-	260	128	132	30	230	-	-	-	259	1	-	-	-	5
			1371	63	78	298	135	163	154	137	-	-	-	7	293	2	-	-	-
43	Popice	.	-	84	-	359	179	180	2	357	-	-	-	359	-	-	4	349	-
			667	87	107	349	160	189	10	335	-	-	-	-	-	-	-	-	-

č.	Jméno obce	Přítomné obyvatelstvo		Pohlaví		Národnostní vyznání		Poznámka				
		Dospělé	Děti	Ženy	Muži	Czechos.	Zemč.	českobr.	říms kat.	českosl.	israel.	Bcž vyznání
44	Práče . . .	- 722	109	95	-	445	203	242	2	443	-	-
45	Přimělice . . .	- 849	133	126	-	475	211	264	16	449	-	-
46	Prosíčka . . .	- 326	122	123	-	494	219	275	4	-	-	-
47	Rudlice . . .	- 381	51	48	-	264	129	133	3	440	-	-
48	Sedlešovice . .	- 496	102	116	-	51	264	129	135	262	-	-
49	Stoškovice n. L.	- 634	75	74	-	385	189	196	2	-	-	-
50	Strachotice . .	- 966	216	274	-	993	492	501	1	985	-	-
51	Suchohrdly . .	- 1177	149	140	-	407	550	481	19	953	4	-
						199	208	199	7	396	-	-
											8	-
											6	977
											-	4
											-	1
											25	807
											-	3

č.	Jméno obce	Přítomné obyvatelstvo										Dyznámka
		Dům	Plocha v ha	Bytové, etram	Uhrnelem	Země	Pohlaví	Nář. čsl. stát. příslušníků	Cizozemci	Náboženské vyznání	Bez vyznání	
		českobr.	češkol.	českobr.	českobr.	českobr.	českobr.	českobr.	českobr.	českobr.	českobr.	
52	Střelice . . .	1215	118	120	148	691	328	363	691	-	-	27
53	Šaldorf Nový . .	283	125	128	127	723	344	379	-	2	689	618
54	Šaldorf Starý . .	513	122	122	237	1053	526	527	35	5	-	723
55	Šatov . . .	1576	377	380	574	2079	1125	1198	76	11	6	665
56	Tasovice . . .	1475	302	312	324	1407	697	710	1406	1	14	1033
57	Těšetice . . .	677	108	116	126	557	241	264	505	4	15	873
58	Tvorihráz . .	1097	148	153	168	713	352	361	707	3	14	710
59	Únanov . . .	1299	183	202	239	889	991	499	492	1	7	981

č.	Jméno obce	Příjmení obyvatelstva												Důznamka			
		Pohlaví				Národnost, stát, příslušník				Náboženské vyznání				Dezvyznačení			
		Úhradem	Býtov., stran	Dům,	Plocha v ha	muži	ženy	čeština	čeština	čeština	čeština	čeština	čeština	českoslov.	římskokat.	českobr.	israel.
60	Ves Vranovská	103	-	639	315	324	65	574	-	-	21	634	-	-	5	-	-
	Hostěhrádky	430	16	137	523	255	268	263	239	-	-	519	-	-	4	-	-
61	Vevčice	-	15	25	113	55	58	7	106	-	-	113	-	-	-	-	-
62	Vitonice	-	47	-	237	108	129	46	32	-	-	82	2	-	-	-	-
63	Vrbovce	-	48	53	236	110	120	235	-	-	-	1	235	-	-	1	-
64	Výrovice	-	77	-	418	213	205	40	378	-	-	418	-	-	-	-	-
65	Želelice	-	577	77	80	408	184	224	73	334	-	1	408	-	-	-	-
66	Žerotice	-	1476	230	315	1067	1075	524	551	1075	-	1	1067	-	-	-	-
		-	498	83	88	387	189	198	387	-	-	-	376	-	-	-	-
		-	637	138	147	640	303	337	474	140	1	6	13	758	2	-	1
		-	559	116	126	490	220	279	487	7	4	-	-	635	1	2	-
		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	548	-	4	-
		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	495	-	-	-

		Příčítomné obyvatelstvo										
		Pohlaví					Národnostní vyznání					
č.	Dložka v ha	Domu	Bytov. stran	Uhrneček	Českohol.	Němc.	Zájde	Jih	Cizozemci	Českoslov.	išrael.	Bez vyznání
				český muži	český ženy	německý muži	německý ženy	jih muži	jih ženy	českoslov. muži	išrael.	bez vyznání
67	Žerůtky	-	256	64	70	284	146	138	275	9	-	-
										3	284	-
										269	-	-
											-	-

2. Okres Jaroslavický.

a) celkově:

		Malé číslice začíti sčítání v r. 1910.										
		Pohlaví					Národnostní vyznání					
č.	Dložka v ha	Domu	Bytov. stran	Uhrneček	Českohol.	Němc.	Zájde	Jih	Cizozemci	Českoslov.	išrael.	
				český muži	český ženy	německý muži	německý ženy	jih muži	jih ženy	českoslov. muži	išrael.	
Jaroslavice, okres	-	27228	4874	-	11674	12369	280	23694	-	4	65	25935
		5100	5942	24043	11929	13091	1366	22986	8	16	744	24878
										31	11	80
										82	9	9

b) jednotlivé obce:

		Malé číslice začíti sčítání v r. 1910.										
		Pohlaví					Národnostní vyznání					
č.	Dložka v ha	Domu	Bytov. stran	Uhrneček	Českohol.	Němc.	Zájde	Jih	Cizozemci	Českoslov.	išrael.	
				český muži	český ženy	německý muži	německý ženy	jih muži	jih ženy	českoslov. muži	išrael.	
1	Boršice	-	1623	234	-	1122	546	576	4	1117	-	1
				238	274	1234	578	656	79	1131	-	24
										1228	1	4
2	Čule	-	1886	280	-	1310	635	675	-	1307	-	26
				288	351	1298	607	691	33	1239	-	1304
										1292	-	6
2	Knast	-	12	12	-	72	40	32	-	72	-	72
				16	82	49	33	36	46	-	82	-

č.	Jméno obce	Dlouhé vaha	Délka	Délkov. stran	Pohled		Národní, čsl. stát, příslušníků		Náboženské vyznání		Poznámka		
					Fréme	Země	Země	Czechosl.	Zídě	fini	Cízaemci	českobr.	frm. kat
3	Dyjákovice	3135	612	-	2901	1355	1546	5	2895	-	1	2896	-
		640	692	5007	1373	1634	36	2940	-	-	31	3000	-
4	Fryšava	1783	225	-	1060	514	546	-	1054	-	6	1056	-
		231	263	1064	500	564	66	948	-	-	50	1060	3
5	Heylín	3050	427	-	2205	1047	1158	-	2204	-	1	2204	1
		447	582	2384	1116	1268	195	2120	-	2	67	2574	2
6	Hrabětice	1596	291	-	1555	769	786	2	1552	-	-	1552	-
		308	352	1564	762	802	55	1471	-	-	38	1557	-
7	Hrádek	2051	470	-	2168	1041	1127	-	2168	-	-	2167	-
		482	495	2264	1106	1158	15	2204	-	-	45	2262	1
8	Hrušovany	2339	454	-	2569	1304	1265	178	2371	-	4	16	2524
		510	649	2643	1327	1316	300	2228	-	4	111	2602	13
9	Jaroslavice	1617	473	-	2408	1187	1221	1	2398	-	9	2394	7
		495	641	2544	1195	1349	152	2275	-	8	109	2514	4
10	Křídlovice	994	266	-	1178	566	612	4	1166	8	-	1166	3
		267	281	1267	585	682	40	1170	8	-	49	1259	-

č.	Jméno obce	Dlocha v ha	Domácn.	Dyrov. stran	Pohlavi	Náro. čs. stář. příslušníků	Náboženské vyznání						Doznámka bez vyznání
							Cizozemci	Z Čechosl.	Z jiné	Českobr. římsk.-kat.	Českobr. českoslov.	israel.	
11	Křídňovky	-	1239	131	141	569	287	282	1	568	-	-	-
12	Mackovice	-	1109	161	157	728	337	391	8	719	-	-	-
13	Micmanice	-	911	236	265	1079	535	550	39	642	-	1	728
14	Olexovičky	-	267	83	101	402	192	210	18	1068	-	9	690
15	Pravice	-	956	161	178	745	368	378	8	1060	-	10	1064
16	Šanov	-	1969	289	373	1576	725	734	65	1376	-	13	1450
17	Vallrovice	-	703	121	131	557	249	238	273	4	507	-	1
							249	308	12	536	-	9	557

3. Okres Vranovský.

a) celkově:

Malé číslice znací scítiání v r. 1910.

č.	Jméno obce	Plocha v ha	Důmů	Bytov. stran	Prítomné obyvatelstvo					Náboženské vyznání					Bez vyznání	Poznámka		
					Pohlaví	Nár. est. stát. příslušníků	Cizemci	Německy	Česky	českobr.	římskokat.	židé	českobr.	římskokat.	židé			
	Vranovský okres	21765	2015	—	9123	4462	4661	1157	7920	—	8	38	8806	20	—	240	7	
1	Bitov . . .	—	605	70	70	—	420	222	198	392	21	—	7	—	407	—	5	
2	Břečkov Horní	—	644	81	80	—	369	168	201	2	366	—	—	5	411	—	—	
3	Čížov. . .	—	1469	53	51	—	196	100	96	—	196	—	—	1	364	—	—	
4	Frýjstein . . .	—	613	94	—	94	—	449	234	215	—	146	—	—	15	379	—	3
					100	100	392	199	193	43	444	—	—	7	196	—	—	
					613	94	—	—	—	—	315	—	—	5	448	1	—	
					—	—	—	—	—	—	—	—	—	34	392	—	—	
																	2	

b) jednotlivé osady:

č.	Jméno obce	Plocha v ha	Doma	Býtov. stran	Għremm	Poklání	Nář. čst. stát. příslušníků	Náboženské vyznání				Cizozemci	Českobor.	firm. kat	českobor.	izrael.	jine	bez vyznání	Denzemka
								zeny	muzi	čenky	fini								
5	Chvalatice	1438	89	—	418	199	219	4	414	—	—	—	413	—	—	3	—	—	
		—	91	95	408	191	217	43	345	—	—	20	408	—	—	—	—	—	
6	Jazovice	800	41	—	174	97	77	3	171	—	—	—	174	—	—	—	—	—	
		—	40	46	177	86	91	20	144	—	—	—	177	—	—	—	—	—	
7	Lančov	1435	90	105	454	217	215	1	431	—	—	—	432	—	—	—	—	—	
		—	—	—	454	218	236	36	413	—	—	5	454	—	—	—	—	—	
8	Liliendorf	146	88	—	373	175	198	3	370	—	—	—	28	306	2	—	5	—	
		—	87	88	515	142	171	57	228	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Lukov	1402	76	—	324	142	182	3	320	—	1	1	318	—	—	6	—	—	
		—	76	93	350	163	187	65	278	—	1	8	345	—	—	5	—	—	
9	Ves Nová	28	—	109	57	52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		28	42	120	65	64	4	109	—	—	—	5	129	—	—	—	—	—	
10	Miličovice	679	76	—	307	155	152	5	302	—	—	—	—	—	—	307	—	—	
		—	78	76	300	145	155	91	200	—	—	—	—	—	—	9	300	—	
11	Onšov	606	29	28	155	67	68	19	—	—	—	—	—	—	—	5	134	1	

Přítomné obyvatelstvo

č.	Jméno obce	Plocha v ha	Důmů	Bytov. stran	Chrenem	muži	ženy	Čechosl.	Zeměd.	jím	Zídě	Čizozemci	ceskobr.	češskoř.	jinde	Náboženské vyznání	Běz vyznání	Doznámkou
12	Oslnovice	—	—	—	172	89	—	169	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Pelčín Nový	—	—	27	—	127	60	67	15	112	—	—	127	—	—	—	—	—
14	Pelčín Starý	—	—	27	27	145	66	79	28	106	—	—	145	—	—	—	—	—
15	Podmýče	—	—	60	—	266	136	128	2	264	—	—	6	286	—	—	—	—
16	Stálky	—	—	59	—	285	142	145	—	281	—	—	4	285	—	—	—	—
17	Šafov.	—	—	105	—	491	244	247	29	462	—	—	20	284	—	—	—	—
18	Šretffová	—	—	1167	103	493	251	262	67	418	—	—	8	483	3	1	1	—
	Dvůr Nový	—	—	996	219	203	748	365	383	111	535	27	—	75	—	—	—	—
		—	—	239	—	793	363	435	19	772	—	—	7	570	2	—	195	—
		28	27	494	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		—	—	10	30	136	64	72	122	11	—	—	—	—	—	—	—	5
																		1

č.	Jméno obce	Dložka a řáda	Domu	Bytov. stran	Pohraniční	Národnost	Příslušné obyvatelstvo				Náboženské vyznání								
							Cesky	Zdejší	Němc.	Anglič.									
19	Šlítary	.	—	2567	206	1040	507	533	16	1021	—	8	1024	2	—	14	1	—	
				209	209	1068	524	544	92	956	—	—	20	1056	1	—	7	4	—
20	Šumvald	.	.	—	56	—	236	116	120	2	229	—	—	5	230	—	5	1	—
				70	70	418	203	215	252	103	4	—	59	406	3	4	3	—	2
21	Vracovice	.	.	—	58	—	331	167	164	39	289	—	3	—	326	—	5	—	—
				725	60	64	276	125	151	98	170	—	1	7	275	—	1	—	—
22	Vranov	.	.	—	241	—	1048	502	546	26	1013	—	1	—	1032	9	—	6	1
				1369	240	3251146	586	560	268	759	—	4	115	1116	22	1	3	1	5
23	Vysokany	:	.	—	40	—	222	109	113	222	—	—	—	—	222	—	—	—	—
				723	43	48	238	119	119	235	3	—	—	—	238	—	—	—	—
24	Zblavice	.	.	—	35	—	154	72	82	154	—	—	—	—	154	—	—	—	—
				448	36	38	175	85	90	175	—	—	—	—	175	—	—	—	—

Doslov.

Knížečka tato určena je především mládeži školní, aby čerpala z ní první vědomosti o svém rodném kraji a byla jí pomůckou při školním vyučování. Určena je i učitelstvu, aby mělo v ruce pomůcku pro vyučování vlastivědy i občanské nauky a výchovy, ačkoliv i v jiných předmětech dá se jí použít. Obsahuje jen stručně náměty, kterých možno při vyučování použít za podklad. Určena je i dospělým, aby seznámili se s krajem, ve kterém žijí, nebo se zrodili, neboť poznají-li jej dokonale, naučí se jej milovati.

Jest povinností mojí poděkovati všem, kteří pomohli mi radou nebo skutkem v této mé práci. Jest to v prvé řadě p. místodržitelský rada Dr. Jos. Podbrdský, okresní hejtman ve Znojmě, p. Stan. Marák, okr. škol. inspektor, p. Dr. Arn. Bruckner, zdrav. rada, p. C. Loupal, ředitel pošt. a telegr. úřadu, pan inž. Kar. Marušák, zem. stav. rada, p. Kar. Zobal, řed. měšť. školy, jenž zapůjčil štočky, p. odb. učitel Jar. Hofman a Statistický úřad v Praze, jenž zapůjčil mi výsledky sčítání lidu v r. 1921.

Jim všem srdečně děkuji!

BOHUMIL PIPEK.

Pomůcky: Vlastivěda moravská: Znojemsko, Jaroslavicko a Vranovsko, Domínek: Hejtmanství Znojemské, Průvodce Podyjím, Klub čes. turistů ve Znojmě: Průvodce Podyjím, Adresář města Znojma a jeho okolí, Palacký: Dějiny národa českého, Ottův Naučný slovník, Brandl: Kniha pro každého Moravana atd.

Drogerie
„U černého psa“
FR. FOUSEK
(SAURAM)
Znojmo, Kovářská 6.

Fotopotřeby. Temná
komora
zdarma k upotřebení.

Obchodní dům
R. Stloukal,

ZNOJMO,
KOVÁŘSKÁ ULICE 7.

Parní mlékárna
města Znojma.

OBCHODNÍ DŮM
Karel Hašek,
ZNOJMO, GOETHEOVA ul.
Střížní, modní a
krátké zboží
záclony, koberce
a linoleum.

Pobočný závod
Obroková ul. 15.
dříve fa František Krášký.
Modní zboží a
krajčovské přípravy.

Pasteurisované
MLÉKO
A
MLÉČNÉ
VÝROBKY.

Znojemský akciový pivovar

doporučuje

své výrobky.

Městská spořitelna

ZNOJMO,
Obroková ul. čís. 10.

Vklady 50,000.000.

Reservy 2,000.000.

Přijímá vklady na vkladní
knížky a běžné účty.

Poskytuje zápůjčky hypo-
tekární, směnečné a
v krytých běžných účtech.

Výhradní prodej chrudimské
OBUVI proslulé značky
(F. L. POPPER).

Domácí sítřevice, mikáda papuče.
Nejlepší krémy na obuv.

Ant. Černoch,
ZNOJMO,

Velká Michalská ul. č. 20.

Výbavy pro pány dle míry.

Košile, spodky, límce, noční
košile. Gumové a trikové prádlo.

Mašle, kravať, vázanky.

**Šle, ponožky,
punčochy atd.**

Znojmo

Drogerie
Dáříkova

Michalské nám.

Etablissement
„Trocadero”

dosťaveníčko vybrané
společnosti.

Kavárna.

Denně umělecké
koncerty.

Kdo cestuješ v našem krásném Podyjí opaří si předem

6tibarevnou nádherně

provedenou a novými úředními názvy míst opařenou

mapu Znojemstva

v rozměru 34×42 cm v ceně Kč 5.—.

Vyšla nákladem I. českého knihkupectví

Klouda a Oliva, Znojmo,
náměstí Svobody 9.

**Návštěvníkům
Znojma
doporučuje se první české
KNIHKUPECTVÍ
KLOUDA
& OLIVA,
ZNOJMO,
Náměstí Svobody číslo 9.**

**Jediný největší sklad
veškerých školních knih.**

Papír ve velkém i malém.

Hudebniny. Housle. Struny.

Obrazy.

Terrakota.

Telečská lidová malírna.

V. Svoboda,
DŘÍVE M. JANDA,
obchod moukou
a zemskými plodinami,
ZNOJMO.

Vývoz
mor. luštěnin
jako
čočky, hrachu,
máku atd.

Každý sportovec,

přítel i nepřítel
footbalu čte

právě vyšlou knihu
prof. VOGLA-ŠTERNA

SOUMRAK
KOPANÉ.

Cena 8:20 K poštou.

Nákladem

Kloudy a Olivy
ve Znojmě.

Čtěte právě vycházející nádherné illustr. a stále
hledané dílo:

BREHMŮV

ŽIVOT ZVÍŘAT.

Vychází v sešitech velkého formátu s množstvím
původ. uměleckých illustrací
za cenu 5'—Kč každý týden.

Dále doporučujeme: **Aloise Jiráska,**
F. L. Věk, obraz našeho národního probuzení.

Vychází v sešitech týdně po 5'— Kč
v knihkupectví **Klouda a Olivá ve Znojmě.**

Návštěvníkům českého Znojma
doporučuje se první české
knihkupectví a papírnictví
Klouda a Oliva
na náměstí Svobody číslo 9

velkým výběrem zábavné, vědecké, hospodářské literatury poslední doby!

Zařizuje knihovny školní, obecní i veřejné.
Má na skladě modní listy dámské i pánské
v největším výběru! **Psací a kreslicí
potřeby pro školy i kanceláře.**

Jediný největší **sklad veškerých školních knih** pro všechny školy **ve velkém výběru.**

Pro školy, obce, úřady, veřejné místnosti,
spolky a obchodní podniky, doporučujeme
právě vyšlou:

**Nástěnnou mapu hejtmanství
Znojemského,**

nádherně provedenou v 6ti barvách formátu
90×150 cm, podlepenou na plátně a opatřenou
lištami za 150 Kč. — Mapa tato jest jedinou
vhodnou, praktickou a nezbytnou pomůckou
všem shora jmenovaným korporacím.
Račte včas objednat — náklad chýlí se ku konci.

**Vyšla v knihkupectví
KLOUDY A OLIVY VE ZNOJMĚ.**

VÍNA

jihomoravská
bílá i červená

dodává výhodně firma

F. JAKŠ,
majitel vinných sklepů

ve Znojmě,
Vídeňská třída číslo 20.

Továrna na okurkové
a zeleninové konzervy.